

Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta
Studijní obor: Administration publique (Veřejná správa)

AKČNÍ PROGRAM V OBLASTI
CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ 2007 – 2013
A MOŽNOSTI JEHO VYUŽITÍ V ČR

Action programme in the area of lifelong learning
2007 – 2013 and possibilities of its use
in the Czech Republic

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. David PÓČ

Autor:
Monika POCHYLÁ

Brno, duben 2008

Jméno a příjmení autora:	Monika Pochylá
Název diplomové práce:	Akční program v oblasti celoživotního vzdělávání 2007 – 2013 a možnosti jeho využití v ČR
Název v angličtině:	Action programme in the area of lifelong learning 2007 - 2013 and possibilities of its use in the Czech Republic
Katedra:	veřejné ekonomie
Vedoucí diplomové práce:	Mgr. David Póč
Rok obhajoby:	2008

Anotace v češtině

Předmětem diplomové práce „Akční program v oblasti celoživotního vzdělávání 2007 – 2013 a možnosti jeho využití v ČR“ je analýza fungování Programu celoživotního učení v České republice se zvláštním zaměřením na sektorální program Grundtvig zabývající se vzděláváním dospělých. Cílem práce je na příkladu aktivity Projekty partnerství nastínit možnosti využití programu Grundtvig v České republice. Praktická část práce je věnována zpracování výsledků expertních šetření, která byla provedena s řešiteli Projektů partnerství. Dále se zabývá zhodnocením užitečnosti programu Grundtvig vůči jiným zdrojům veřejných financí. Zhodnocení je provedeno na základě komparace Projektů partnerství s jinak financovanými projekty v oblasti vzdělávání dospělých.

Anotace v angličtině

The goal of the submitted thesis “Action programme in the area of lifelong learning 2007 – 2013 and possibilities of its use in the Czech Republic” is to analyse functioning of the Lifelong Learning Programme in the Czech Republic. The thesis is particularly focused on the sectoral program Grundtvig which deals with adult education. The example of the activity “Learning Partnerships” illustrates the possibilities of use of Grundtvig. The practical part of the thesis analyses results of expert interviews which were conducted with people involved in Learning Partnerships projects. Also, the utility of Grundtvig is examined. Evaluation is based on the comparison between Learning Partnerships projects and other adult education projects financed from different public resources.

Klíčová slova v češtině

Celoživotní učení, vzdělávání dospělých, evropská vzdělávací politika, Lisabonská strategie, Program celoživotního učení, sektorální program Grundtvig, Projekty partnerství, Vzdělávání a odborná příprava 2010

Klíčová slova v angličtině

Lifelong learning, adult education, educational policies of the European Union, Lisbon Strategy, Lifelong Learning Programme, sectoral programme Grundtvig, Learning Partnerships, Education and Training 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *Akční program v oblasti celoživotního vzdělávání 2007 – 2013 a možnosti jeho využití v ČR* vypracovala samostatně pod vedením *Mgr. Davida Póče* a uvedla v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje v souladu s právními předpisy Masarykovy univerzity a vnitřními akty řízení Masarykovy univerzity a Ekonomicko-správní fakulty MU.

V Brně, dne 28. dubna 2008

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Davidu Póčovi za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování mé diplomové práce. Mé díky rovněž patří všem realizátorům projektů, se kterými jsem při vytváření práce spolupracovala, a také PaedDr. Rudolfu Šindelářovi, vedoucímu programu Grundtvig, za konzultace a poskytnutí podkladů týkajících se programu Grundtvig.

OBSAH

ÚVOD.....	11
1 EVROPSKÁ VZDĚLÁVACÍ POLITIKA, CELOŽIVOTNÍ UČENÍ A VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	15
1.1 ZÁKLADNÍ PRVKY EVROPSKÉ VZDĚLÁVACÍ POLITIKY.....	15
1.1.1 Vymezení evropské politiky v oblasti vzdělávání a odborné přípravy.....	15
1.1.2 Rozdělení kompetencí	17
1.2 CELOŽIVOTNÍ UČENÍ.....	18
1.3 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	20
2 STRATEGICKÉ DOKUMENTY PRO OBLAST CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ A VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	25
2.1 STRATEGICKÉ DOKUMENTY NA EVROPSKÉ ÚROVNI.....	25
2.2 REFLEXE EVROPSKÝCH STRATEGICKÝCH PRIORIT V OBLASTECH CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ A VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V ČESKÉ REPUBLICE	29
2.3 STRATEGIE CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ V PRAXI – PŘÍKLAD SEKTORÁLNÍHO PROGRAMU GRUNDTVIG A AKTIVITY PROJEKTY PARTNERSTVÍ.....	32
3 PROGRAM CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ.....	35
3.1 INICIATIVY PŘEDCHÁZEJÍCÍ VZNIKU PROGRAMU CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ	35
3.2 PROGRAM CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ A JEHO MODALITY	36
3.2.1 Vznik.....	36
3.2.2 Cíle.....	37
3.2.3 Struktura	38
3.3 PROGRAM CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ V ČESKÉ REPUBLICE	39
4 SEKTORÁLNÍ PROGRAM GRUNDTVIG	43
4.1 CÍLE A ZAMĚŘENÍ PROGRAMU GRUNDTVIG	43
4.2 AKTIVITY PROGRAMU GRUNDTVIG	44
4.3 PROGRAM GRUNDTVIG V ČESKÉ REPUBLICE – PROJEKTY PARTNERSTVÍ	46

5 ANALÝZA PROJEKTŮ PARTNERSTVÍ	55
5.1 OKOLNOSTI REALIZACE EXPERTNÍCH INTERVIEW.....	55
5.2 OBECNÉ INFORMACE	56
5.3 ŽÁDOST O GRANT.....	57
5.4 FINANČNÍ STRÁNKA	59
5.5 ADMINISTRATIVNÍ STRÁNKA.....	62
5.6 CÍLOVÁ SKUPINA	62
5.7 GLOBÁLNÍ HODNOCENÍ	63
6 PROJEKTY PARTNERSTVÍ GRUNDTVIG V KOMPARACI S JINÝMI VEŘEJNÝMI ZDROJI FINANCOVÁNÍ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	67
6.1 ÚROVEŇ KONKRÉTNÍCH PROJEKTŮ	67
6.1.1 <i>Popis projektů</i>	68
6.1.2 <i>Komparace sledovaných projektů</i>	72
6.2 ÚROVEŇ KRAJE	75
ZÁVĚR	79
SEZNAM LITERATURY.....	83
SEZNAM ZKRATEK	93
SEZNAM TABULEK.....	95
SEZNAM PŘÍLOH	95

ÚVOD

Oblast celoživotního vzdělávání patří dlouhodobě mezi prioritní oblasti Evropské unie. Důvodem zvýšeného zájmu o tuto oblast je signifikantní význam celoživotního vzdělávání pro socio-ekonomický rozvoj společnosti. Kromě pojmu celoživotní vzdělávání je však stále častěji možné se setkat s pojmem celoživotní učení. I když v sobě název této diplomové práce nese pojem celoživotního vzdělávání, bude v této práci jako klíčového využito pojmu celoživotní učení, nikoliv vzdělávání. Pojem „učení“ lépe zdůrazňuje nutnost aktivního přístupu jedince ke vzdělání.¹ U celoživotního učení jde totiž spíše o to, aby byl jedinec neustále připraven a schopen se učit, neznamená to ale neustálé celoživotní studium. Pojem učení také lépe vystihuje fakt, že se člověk učí nejen v organizovaných činnostech cíleně zaměřených na vzdělávání, ale učí se i samostatně např. při práci nebo během různých kulturních aktivit. V rámci celoživotního učení je totiž kladen důraz na komplementaritu jednotlivých forem vzdělávání: formálního vzdělávání, které se odehrává ve vzdělávacích institucích; neformálního vzdělávání, organizovaného, systematického vzdělávání realizovaného mimo formální vzdělávací systém; a informálního vzdělávání, vyznačujícího se nesystematičností a neorganizovaností a založeného na získávání znalostí a osvojování dovedností z každodenních situací a kontaktů.²

Celoživotní učení je zde tedy chápáno ve smyslu představeném v Memorandu o celoživotním učení.³ Memorandum vidí celoživotní učení nejen v jeho časové dimenzi, tedy učení v průběhu celého života, ať již nepřetržité nebo periodické, ale zavádí také pojem učení se v „celé šíři života“, tzv. lifewide learning. Jedná se o učení, které probíhá v kterémkoli stadiu života, v kterémkoli prostředí a v různých podobách (formální, neformální a informální učení).

Dnešní doba je charakteristická rychlým tempem vývoje v podstatě všech oblastí lidské činnosti. Změny, ke kterým dochází, kladou větší nároky na společnost a na její členy. Neustálá připravenost k učení a dalšímu zdokonalování kvalifikace i osobnosti se stává předpokladem nejen toho, aby se jedinec dokázal uplatnit a orientovat se v čím dál složitějším společenském kontextu, ale také toho, aby společnost prosperovala jako celek. Vzdělávání se velkou měrou podílí na rozvoji lidských zdrojů, jejichž kvalita je jedním ze základních faktorů ekonomického růstu. Účast na celoživotním učení by měla přispívat ke zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti populace. V neposlední řadě je celoživotní učení dáváno do spojitosti se sociální soudržností - zajištění rovného přístupu ke vzdělání všem a po celý život má přispět ke snižování sociálních a kulturních rozdílů.

Jasným znamením toho, že si evropská společnost uvědomuje důležitost celoživotního učení, bylo již vyhlášení roku 1996 Evropským rokem celoživotního učení. V devadesátých letech minulého století se celoživotní učení stává součástí evropských politických agend. Realizace prostoru celoživotního učení ovšem dlouho zůstává v teoretické rovině. Důležitý impuls vedoucí k podniknutí konkrétních kroků v této oblasti představují závěry zasedání Evropské rady v Lisabonu v roce 2000. Ta vytyčuje pro Evropskou unii (EU) cíl, že se má do roku 2010 stát „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou na světě,

¹Podle PALÁN, Z. *Lidské zdroje: Výkladový slovník*. 1. vyd., Praha: Academia, 2002. 280 s. ISBN 80-200-0950-7. s.28.

²Základní definice jednotlivých forem vzdělávání zpracovány podle *Memorandum o celoživotním učení*. [online]. Pracovní materiál Evropské komise. Dostupné z < <http://www.nvf.cz/archiv/memorandum/index.htm>>. [cit. 17. února 2008].

³Tamtéž.

schopnou udržitelného hospodářského růstu, s větším počtem pracovních míst, s lepšími pracovními místy a větší sociální soudržností.“⁴

Proto, aby celoživotní učení mohlo skutečně napomoci k naplnění výše zmíněných cílů, bylo nutné ho podpořit ze strany Společenství. Výrazné posílení v této oblasti představuje vytvoření jednotného Programu celoživotního učení. Program celoživotního učení (Lifelong Learning Programme – LLP) byl zaveden rozhodnutím Evropského Parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15.11.2006.⁵ Rozhodnutí zavádí program na období od 1.1.2007 do 31.12. 2013. Je založen na programech Leonardo, Socrates a E-Learning a jeho cílem je přispívat prostřednictvím celoživotního učení „k rozvoji Evropské unie jako vyspělé společnosti založené na znalostech s udržitelným hospodářským rozvojem, větším počtem a vyšší kvalitou pracovních míst a větší sociální soudržností.“⁶ Spojení dosud existujících vzdělávacích programů má vést k lepší spolupráci a součinnosti mezi různými stupni a oblastmi vzdělávání a odborné přípravy. Jednotný program by měl také přispět k zefektivnění provádění jednotlivých programů, které se staly jeho součástí. Ke zvýšení efektivity má dojít zejména plánovaným zjednodušením finančních a administrativních mechanismů, které na jedné straně usnadní správu programu, a na druhé straně učiní program přístupnější pro příjemce.

Vzhledem k tomu, že celoživotní učení je rozsáhlý pojem zahrnující všechny etapy vzdělávání, bylo shledáno za vhodné zaměřit pozornost na konkrétní oblast celoživotního učení. Jako předmět bližšího zkoumání byla vybrána oblast vzdělávání dospělých, a to z důvodu, že téma vzdělávání dospělých je v současné době velice aktuální. Vzdělávání dospělých by totiž mělo sehrát velkou roli v odpovědi na výzvy, kterým dnes Evropa čelí. V souladu s cíli vytyčenými Lisabonskou strategií se jedná o nutnost zvyšování produktivity a zaměstnanosti za účelem zajištění konkurenceschopnosti EU. Důležitou úlohou je pomoc s vyrovnáváním se s demografickými změnami: evropské obyvatelstvo stárne a je tedy třeba zajistit, aby dospělí jedinci byli déle aktivní a práce schopní a byli vybaveni odpovídajícími pracovními kompetencemi. Klíčová je také úloha vzdělávání dospělých při překonávání kulturních rozdílů, jazykových bariér a řešení problému sociálního vyloučení.

V rámci Evropské unie se tedy klade na vzdělávání dospělých velký důraz a je v podstatě považováno za jednu z nejdůležitějších složek celoživotního učení. Definice vzdělávání dospělých existuje několik. V této práci se vzděláváním dospělých myslí „všechny formy vzdělávání, jimiž projdou dospělí lidé po ukončení počátečního vzdělávání a odborné přípravy, a to bez ohledu na to, jak daleko mohl takový proces dospět (např. včetně vysokoškolského vzdělávání).“⁷ Dospělými ve smyslu vzdělávání dospělých jsou pak osoby starší 25 let a osoby ve věku 16 – 24 let, které se již nacházejí mimo vzdělávací proces.⁸

Evropská unie vyjádřila své směřování v oblasti celoživotního učení a vzdělávání dospělých v několika strategických dokumentech. Průběžné zprávy hodnotící vývoj v této oblasti v rámci celé EU a v jednotlivých členských státech ale konstatují, že přes dosažené

⁴*Presidency Conclusions: Lisbon European Council, 23 and 24 March* [online]. Dostupné z <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm>. [cit. 17. února 2008].

⁵*Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006, kterým se zavádí akční program celoživotního učení* [online]. 2006. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/l_327/l_32720061124cs00450068.pdf>. [cit. 15. února 2008].

⁶Tamtéž.

⁷*Sdělení Komise. Vzdělávání dospělých : Na vzdělávání není nikdy pozdě.* KOM (2006)614 v konečném znění [online]. Brusel: 23. 10. 2006. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/com/2006/com2006_0614cs01.pdf>. [cit. 10. února 2008].

⁸Toto vymezení odpovídá definici cílové skupiny pro potřeby sektorálního programu Grundtvig, který se v rámci LLP zabývá vzděláváním dospělých.

pokroky je zapotřebí ještě zvýšit úsilí, aby byl prostor celoživotního učení skutečně realizován. Zdá se, že největší problém představuje právě vzdělávání dospělých.

V rámci Programu celoživotního učení se vzděláváním dospělých zabývá sektorální program Grundtvig, který dříve tvořil součást akčního programu Socrates. Ten má napomoci zlepšování profilu a zvyšování přitažlivosti vzdělávání dospělých. Prostřednictvím svých aktivit tak přispívá k podpoře a rozvoji vzdělávání dospělých. Aktivita Mobility osob je zaměřená na vzdělávání a profesní rozvoj osob působících ve vzdělávání dospělých, aktivita Projekty partnerství umožňuje institucím zabývajícím se vzděláváním dospělých výměnu zkušeností na evropské úrovni. Aktivita Multilaterální projekty a Tematické sítě nabízejí možnost realizovat projekty většího rozsahu zaměřené na zdokonalování systémů vzdělávání dospělých.

Také Česká republika (ČR) si uvědomuje význam celoživotního učení a jeho součásti vzdělávání dospělých v souvislosti se zajištěním kvalitní úrovně lidských zdrojů, jež má vliv na konkurenceschopnost ekonomiky na mezinárodním trhu. Jako člena EU se jí rovněž týkají cíle a s nimi spojené úkoly stanovené na evropské úrovni. Jedním z požadavků ze strany Unie na členské státy bylo i vytvoření strategií celoživotního učení. Česká strategie celoživotního učení⁹ na základě rozboru současné situace ukazuje, že v ČR je koncepce celoživotního učení stále nedostatečně realizovaná, přičemž vzdělávání dospělých představuje její zatím méně rozvinutou část. Jednou z možností, jak podpořit realizaci konceptu celoživotního učení, je zapojení České republiky do nového evropského akčního programu v oblasti vzdělávání – Programu celoživotního učení. Využívání aktivit programu Grundtvig pak může vést ke zlepšení současné situace vzdělávání dospělých. Za účelem úspěšného provádění Programu celoživotního učení byla v České republice zřízena Národní agentura pro evropské vzdělávací programy (NAEP), která je pověřená správou programu.

Současná problematika celoživotního učení je rozpracována v mnoha strategických dokumentech Evropské unie i České republiky. Pro základní orientaci v jednotlivých dokumentech byla velice cenným zdrojem publikace autorů Eduarda Bakoše, Davida Póče a Jana Binka *Lidské zdroje. Procesy, struktury a dokumenty*.¹⁰ Strategické dokumenty představovaly také hlavní zdroj informací pro teoretickou část práce pojednávající o vývoji a aktuálním stavu v oblasti jak celoživotního učení, tak vzdělávání dospělých. Z dokumentů na evropské úrovni byly důležité především Memorandum o celoživotním učení, společné průběžné zprávy Komise a Rady o pokroku v provádění pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“¹¹ a Sdělení Komise „Vzdělávání dospělých: Na vzdělávání není nikdy pozdě“ a „Akční plán vzdělávání dospělých: K učení je vždy vhodná doba.“ Z českých strategických dokumentů byla zásadní zejména Strategie celoživotního učení ČR. Základním zdrojem poznatků o LLP a sektorálním programu Grundtvig bylo Rozhodnutí Evropského Parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES, kterým se zavádí Program celoživotního učení a informace a odkazy na stránkách Národní agentury pro evropské vzdělávací programy. Všechny zmíněné dokumenty a většina dalších, se kterými autorka pracovala, jsou snadno dostupné v elektronické podobě. Celkově lze prameny poskytující teoretický základ k probírané problematice hodnotit za dostačující.

Vzhledem k tomu, že Program celoživotního učení letos vstoupil teprve do druhého roku své existence, nejsou prozatím dostupné žádné materiály, které by popisovaly a zhodnocovaly jednotlivé aspekty fungování programu jako celku nebo jeho sektorálních programů. Důležitým zdrojem informací o současné podobě programu proto byli pracovníci

⁹Strategie celoživotního učení ČR. [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha, 2007. 80 s. Dostupné z <http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_CZU_schvaleno_vladou.pdf>. [cit. 11. března 2008].

¹⁰BAKOŠ, E. - PÓČ, D. - BINEK, J. *Lidské zdroje. Procesy, struktury a dokumenty*. 1. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2006. 150 s. ISBN 80-7380-013-6.

¹¹Návrh poslední společné zprávy je z ledna 2008, obsahuje tedy aktuální údaje o stavu pokroku v oblasti celoživotního učení a vzdělávání dospělých.

oddělení Grundtvig NAEP a zkušenosti odborníci, jejichž názory byly získány metodou expertních interview provedených s řešiteli projektů v rámci aktivity Projekty partnerství. Z jejich výpovědí, názorů a postřehů čerpá zejména praktická část práce.

Předmětem této diplomové práce je analýza fungování Programu celoživotního učení v České republice se zvláštním zaměřením na sektorální program Grundtvig. **Hlavním cílem** práce je nastínit možnosti využití programu Grundtvig v České republice pro cílovou skupinu dospělých účastníků vzdělávání. Možnosti využití budou ilustrovány na příkladu aktivity Projekty partnerství. **Prvním dílčím cílem** je pokus o navržení doporučení, která by aktivitu Projekty partnerství, a tím pádem i program Grundtvig, učinily ještě přístupnější příjemcům. Příjemci grantu mohou být instituce jak veřejné správy, tak soukromého sektoru, a také neziskové organizace. Tato práce bude pracovat s konkrétním vzorkem projektů, jejichž realizátory jsou čtyři neziskové organizace, tři instituce veřejné správy a dvě organizace soukromého sektoru. **Druhým dílčím cílem** je zhodnocení užitečnosti programu Grundtvig vůči jiným zdrojům veřejných financí směřujících do oblasti vzdělávání dospělých. **Zkoumanou hypotézou** je ukázat, že sektorální program Grundtvig může být v České republice významným doplňujícím zdrojem finančních prostředků pro oblast celoživotního učení.

Pro ověření této hypotézy bude sloužit jednak analýza celého programu Grundtvig, a to zejména detailní analýza jednotlivých prvků aktivity Projekty partnerství. Dále bude využito výsledků expertních interview vedených s řešiteli Projektů partnerství. Bude také provedena zjednodušená komparace efektivity vynakládání veřejných prostředků u jednoho projektu partnerství Grundtvig a obdobného, ale z jiného zdroje financovaného projektu. Na závěr dojde ke zhodnocení zajímavosti finanční nabídky programu Grundtvig ve srovnání s dotacemi vybraného kraje do sledované oblasti, tedy vzdělávání dospělých.

Diplomová práce je členěna do šesti kapitol. **První kapitola** představuje úvod do evropské vzdělávací politiky a problematiky celoživotního učení. Uvádí důležité prvky evropské vzdělávací politiky a vysvětluje základní pojmy. Kapitola rovněž obsahuje stručný nástin dosavadního vývoje v oblasti celoživotního učení a vzdělávání dospělých. **Druhá kapitola** se věnuje analýze strategických dokumentů v oblasti celoživotního učení a vzdělávání dospělých. Nejdříve se zaměří na evropskou úroveň a následně ilustruje evropské priority v této oblasti na strategických dokumentech České republiky a ve vztahu k programu Grundtvig. **Třetí kapitola** se zabývá Programem celoživotního učení. Představuje jeho cíle a jednotlivé sektorální programy. Dále se věnuje jeho praktické stránce se zaměřením na modalitu realizace programu v České republice. **Čtvrtá kapitola** je věnována sektorálnímu programu Grundtvig. Podrobně se zabývá jednotlivými aspekty aktivity Projekty partnerství. Součástí jsou také dílčí srovnání předchozího programovacího období se současným. **Pátá kapitola** analyzuje expertní šetření vedená s řešiteli Projektů partnerství. Na základě získaných poznatků je proveden pokus o návrh doporučení na další možná zlepšení týkající se realizace Projektů partnerství. **Šestá, závěrečná, kapitola** se zabývá komparací Projektů partnerství Grundtvig s obdobnými typy projektů, tedy projekty zaměřenými na oblast vzdělávání dospělých, které jsou ovšem financovány z jiného zdroje veřejných financí. Nabízí se dva úhly pohledu: srovnání konkrétního projektu Grundtvig s obdobným, ale jinak financovaným projektem, a zastoupení Projektů partnerství ve vybraném kraji v poměru ke krajským dotacím určeným na sledovanou oblast.

1 EVROPSKÁ VZDĚLÁVACÍ POLITIKA, CELOŽIVOTNÍ UČENÍ A VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Ještě předtím, než bude pozornost zaměřena na zkoumanou problematiku celoživotního učení a jeho součásti vzdělávání dospělých, je vhodné se seznámit se základními aspekty evropské politiky v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, neboli evropské vzdělávací politiky. Úvodní kapitola čtenáře nejdříve seznámí s vymezením působnosti Evropské unie v této oblasti. Následně se bude věnovat dvěma klíčovým pojmům současné evropské vzdělávací politiky: celoživotnímu učení a vzdělávání dospělých. Nástin vývoje obou konceptů ukáže, jak se postupně myšlenka celoživotního učení dostala do centra pozornosti společnosti.

1.1 Základní prvky evropské vzdělávací politiky

Evropská unie klade na kvalitní vzdělávání a odbornou přípravu velký důraz. Její politiku v této oblasti je možné charakterizovat jako „souhrn činností a iniciativ Evropské unie v oblasti vzdělávání a odborné přípravy.“¹² Vývoj této politiky byl postupný a časem získávala na významu. Vzdělávací politika ovšem nepatří mezi společné politiky Evropské unie – o podobě svých vzdělávacích systémů rozhodují jednotlivé členské státy a iniciativy Evropské unie v této oblasti většinou představují pro členské státy formu doporučení a nejsou závazná.

1.1.1 Vymezení evropské politiky v oblasti vzdělávání a odborné přípravy

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství, neboli Římská smlouva, se zmiňuje o vzdělávání pouze ve smyslu odborné přípravy ve spojitosti s mobilitou pracovních sil.¹³ Zvýšená iniciativa v oblasti vzdělávání začíná rokem 1976, kdy je přijat akční program ve vzdělávání.¹⁴ V témže roce se ministři školství členských států rozhodli vytvořit informační síť, která by podpořila spolupráci v tehdejší evropské devítce prostřednictvím lepšího porozumění vzdělávacím politikám a systémům vzdělávání. Síť byla pod jménem *Eurydice* oficiálně spuštěna v roce 1980. Eurydice stále existuje a je pověřena shromažďováním, aktualizováním, analýzou a šířením informací týkajících se evropských vzdělávacích systémů a politik.¹⁵ V roce 1987 byl zahájen program *Erasmus*, který měl za cíl podporovat mobility studentů a vyučujících.¹⁶ V dnešní době představuje tento program bezesporu jednu z nejznámějších aktivit Společenství v oblasti vzdělávání.

¹²BRDEK, M. – VYCHOVÁ, H. *Evropská vzdělávací politika – programy, principy a cíle*. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2004. 167 s. ISBN 80-86395-96-0. s. 25.

¹³Jednalo se o článek 128 smlouvy, který dával Společenství za úkol definovat a realizovat politiku v oblasti odborné přípravy. Podle tamtéž.

¹⁴Tamtéž. Program kladl důraz na evropskou mobilitu studentů, učitelů a badatelů a na nezbytnost zdokonalení dokumentace a statistiky v oblasti vzdělávání.

¹⁵Zpracováno podle informací uvedených na oficiální stránkách Eurydice [online]. Dostupné z < <http://www.eurydice.org> >. [cit. 15. února 2006].

¹⁶Vzniku programu předcházelo vytvoření legislativního základu pro iniciativy Společenství v oblasti vzdělávání. Tím byl v roce rozsudek Nejvyššího evropského soudu, který potvrdil, že i vysoké školství je považováno za odborné vzdělávání a přípravu. Podle BRDEK, M. – VYCHOVÁ, H. *Evropská vzdělávací politika – programy, principy a cíle*. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2004. 167 s. ISBN 80-86395-96-0. s.26.

Působnost Evropské unie v oblasti vzdělávání a odborné přípravy byla však formálně zakotvena až v **Maastrichtské smlouvě**. V článku 149¹⁷ Smlouvy stojí, že Společenství má přispívat k rozvoji kvalitního vzdělávání podporováním spolupráce mezi členskými státy a v případě potřeby, podporou a doplňováním aktivit jednotlivých států. Společenství však musí respektovat odpovědnost členských států za obsah a organizaci jejich vzdělávacích systémů a jejich kulturní a jazykovou rozmanitost. Článek 149 dále jmenuje zaměření komunitárních akcí. Společenství by mělo:

- podporovat rozvoj evropské dimenze v oblasti vzdělávání, a to především prostřednictvím výuky a šíření jazyků jednotlivých členských států,
- podporovat spolupráci mezi vzdělávacími institucemi, rozvíjet výměnu informací a zkušeností ohledně témat, která jsou pro vzdělávací systémy členských států společná,
- podporovat výměny mládeže a také výměny pedagogických pracovníků,
- podporovat rozvoj dálkového studia,
- spolupracovat v oblasti vzdělávání se třetími zeměmi a také s jinými kompetentními institucemi jako je především Rada Evropy.

Článek 149 také říká, že Společenství by mělo podporovat mobilitu studentů a učitelů, a to, mimo jiné, podporou uznávání diplomů a doby studia. V souvislosti s tímto závazkem je nezbytné zmínit **Boloňský proces**. Boloňský proces byl zahájen tzv. Boloňskou deklarací z 19. června 1999.¹⁸ Jeho cílem je vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání do roku 2010. Mezi úkoly, které byly v rámci Boloňského procesu stanoveny patří hlavně přijetí tří srozumitelných a srovnatelných stupňů vysokoškolského vzdělávání – bakalářského, magisterského a doktorského; vypracování systému kreditů jako vhodného prostředku podpory všestranné studentské mobility a podporování evropské spolupráce v udržování kvality vysokoškolského vzdělávání a v oblasti zpracování obsahu vzdělávání.¹⁹

Následující článek Smlouvy, *článek 150*²⁰, se v obdobném duchu věnuje komunitární politice v oblasti *odborného vzdělávání*, kde je činnost Společenství zaměřena na usnadňování adaptace na změny v průmyslu, a to zejména odborným vzděláváním a rekvalifikací a na zlepšování základního a dalšího odborného vzdělávání za účelem usnadnění profesního začlenění a znovuzačlenění na trhu práce. Společenství má za úkol také usilovat o usnadňování přístupu k odbornému vzdělávání a podporovat mobilitu v rámci odborné výuky. Článek 150 dále zmiňuje podporu spolupráce mezi institucemi odborného vzdělávání nebo výcviku a podniky a rozvoj výměny informací a zkušeností v oblasti odborného vzdělávání mezi členskými státy. Stejně jako u vzdělávání, i v oblasti odborného vzdělávání se akce Společenství omezují na akce podpůrné, doplňující činnosti členských států.²¹

¹⁷Článek 149 Smlouvy o založení Evropského společenství ve znění Amsterdamské smlouvy [online]. Dostupné z <<http://europa.eu.int/eurlex/lex/cs/treaties/index.htm>>. [cit. 15. února 2008].

¹⁸Boloňská deklarace představuje společné prohlášení 31 ministrů zodpovědných za vysoké školství z 29 evropských zemí a jejím vyhlášením vznikl program, který se zároveň stal akčním plánem rozvoje vysokého školství v Evropě do roku 2010.

¹⁹BAKOŠ, E. Boloňská deklarace (1999), Boloňský proces. In BAKOŠ, E., BINEK, J. A PÓČ, D. *Lidské zdroje. Procesy, struktury a dokumenty*. 1. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s 27-28.

²⁰Článek 150 Smlouvy o založení Evropského společenství ve znění Amsterdamské smlouvy [online]. Dostupné z <<http://europa.eu.int/eurlex/lex/cs/treaties/index.htm>>. [cit. 15. února 2008].

²¹Reflexi o roli Evropské unie v oblasti odborné přípravy lze najít např. v memorandu „Odborné vzdělávání v Evropském společenství v 90. letech“ z roku 1990 a v memorandu „Odborné vzdělávání v Evropském společenství, výzvy a perspektivy“ z roku 1994. Problematicke evropské dimenze ve vzdělávání se podrobně zabývá „Zelená kniha o evropské dimenzi ve vzdělávání“ z roku 1993, která přímo navazuje na Maastrichtskou smlouvu.

1.1.2 Rozdělení kompetencí

Kompetence EU se odvíjejí od toho, do jak velké míry jsou členské státy ochotny vzdát se autonomie na rozhodování v jednotlivých oblastech ve prospěch orgánů Evropské unie. Na základě míry kompetencí je možné politiky EU rozdělit do čtyř skupin: společné, sdílené a doplňkové politiky a politiky, které zůstávají výlučně v kompetenci členských států.²² Z tohoto pohledu patří vzdělávací politika k *politikám doplňkovým*. V souladu s výše zmíněnými články 149 a 150 Maastrichtské smlouvy Společenství musí při svém působení respektovat zodpovědnost členských států za obsah a organizaci jejich vzdělávacích systémů a za obsah a organizaci odborné přípravy. Činnost a aktivity Společenství v obou oblastech mohou pouze podporovat a doplňovat aktivity členských států. Opatření přijatá za účelem naplňování cílů stanovených v článcích 149 a 150 musí vylučovat harmonizaci zákonů a předpisů členských států.²³

Opatření týkající se evropské politiky v oblasti vzdělávání mohou mít podobu závazných právních úprav²⁴ a nebo různých dohod, rozhodnutí a dokumentů, které nejsou pro členské státy závazné. Členské státy se podílejí na sestavování cílů a strategií v oblasti vzdělávací politiky, které bývají vyhlášovány formou různých typů dokumentů. Jedná se např. o Memoranda, Bílé knihy, Zelené knihy či sdělení Komise. Pro členské státy tyto cíle a strategie sice nejsou závazné, ale znamenají důležitá východiska pro to, kam se v oblasti vzdělávání orientovat. Mezi významné iniciativy EU určené k podpoře různých oblastí vzdělávání patří také vzdělávací programy, z nichž je v současnosti zřejmě nejvýznamnějším právě Program celoživotního učení.

Oblastí vzdělávání a odborné přípravy se na evropské úrovni zabývá několik institucí. Za prvé je to *Evropská rada*, ve které se projednávají nejdůležitější záležitosti a další směřování Evropské unie. Dále je to pak *Rada ministrů*, která se ve složení ministrů zodpovědných za vzdělání, kulturu, mládež a komunikaci (Rada pro školství, mládež a kulturu) schází na společných setkáních zhruba třikrát až čtyřikrát ročně. Za přípravu a realizaci usnesení Rady ministrů je zodpovědná *Evropská komise*. V rámci samotné Komise se otázkami vzdělávání zabývá Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu. Generální ředitelství úzce spolupracuje s Výkonnou agenturou pro vzdělávání, audiovizí a kulturu, která je zodpovědná za vedení některých částí programů Evropské unie v oblasti vzdělávání, audiovizí a kultury. V rámci generálního ředitelství působí stálá mise expertů z členských zemí a pracovní skupiny. V současnosti je eurokomisařem pro vzdělávání, odbornou přípravu a kulturu Ján Figel²⁵ ze Slovenska. Problematika vzdělávání patří k záležitostem, u kterých je spolurozhodovací pravomoc Evropského parlamentu a Rady ministrů.

²²Společné politiky: EU výlučné právo vytvářet závazné pravidla a rozhodnutí a členské státy potřebují pro zásah v této oblasti souhlas EU (zahraniční obchod, cla, měnová politika (pro země eurozóny) a část problematiky vnitřního trhu), sdílené politiky: dochází ke sdílení kompetencí mezi členskými státy a EU (např. sociální politika, ochrana životního prostředí, hospodářská soutěž), doplňkové politiky: EU zde svou činností a aktivitami pouze podporuje národní politiky v příslušných oblastech (např. průmyslová politika, zaměstnanost, vzdělání, věda a výzkum, kultura), politiky ve výlučné kompetenci členských států: citlivé a důležité oblasti pro stát (např. vnitřní organizace států, organizace ozbrojených sil, zdravotnictví).

²³Výjimku zde představují opatření týkající se fungování vnitřního trhu – harmonizace v oblasti vzdělávání je možná, pokud se dotýká oblasti rozvoje jednotného trhu. Brdek a Vychová uvádějí jako příklad Směrnici Rady 77/486/EEC o vzdělávání dětí migrujících pracovníků. Viz BRDEK, M. – VYCHOVÁ, H. *Evropská vzdělávací politika – programy, principy a cíle*. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2004. 167 s. ISBN 80-86395-96-0. s. 29.

²⁴K závazným opatřením Evropské unie v oblasti vzdělávací politiky patří: primární právní dokumenty (Smlouva o založení EHS, Maastrichtská smlouva apod.), sekundární právní dokumenty (výnosy, nařízení, směrnice) a právní rozhodnutí Evropského soudního dvora.

²⁵Ján Figel je v této funkci od roku 2004. Původně byl jmenován do funkce eurokomisaře pro vzdělávání, odbornou přípravu, kulturu a mnohojazyčnost. Po vstupu Bulharska a Rumunska do EU byla zodpovědnost za mnohojazyčnost svěřena eurokomisaři z Rumunska. Zdroj: Wikipedia, the free encyclopedia [online]. Dostupné z < <http://en.wikipedia.org> >. [cit. 13. dubna 2008].

1.2 Celoživotní učení

Celoživotní učení v současné době patří mezi klíčový pojem evropské vzdělávací politiky. Tento koncept, zahrnující, zjednodušeně řečeno, všechny formy a etapy vzdělávání, ale rozhodně není myšlenkou posledních desetiletí. Úvahami o učení a vzdělávání, které probíhají po celý život se zabývalo již v antice.

Pojem celoživotního učení

Celoživotní učení představuje jiný pohled na koncepci vzdělávání. Oproti tradičnímu pohledu, kdy je vzdělávání dáváno do souvislosti především s formalizovanými systémy vzdělávání, již poskytování vzdělávání není omezeno jen na tradiční vzdělávací instituce tvořící součást vzdělávacího systému. Možnost učit se má člověk i mimo tyto instituce a učení může probíhat v různých formách. Celoživotní učení vnímá všechny formy učení jako propojený celek a veškeré učení považuje za celoživotní vzdělávací kontinuitu. Formální vzdělávací systém představuje jen jednu ze součástí celoživotního učení. Jedná se ale o součást nezanedbatelnou. Pro celoživotní učení je velmi důležité kvalitní základní vzdělávání již od raného dětství. To totiž výrazně formuje vztah jedince k učení a ovlivňuje jeho schopnost, vůli a ochotu vzdělávat se i v dalším životě.

Celoživotní učení se neomezuje pouze na časové vymezení učebního procesu – tedy „od kolébky do hrobu“, ale znamená také učení se „v celé šíři života“, tzv. *lifewide learning*²⁶, tedy učení, které probíhá v kterémkoli stadiu života, v kterémkoli prostředí a v různých podobách (nemusí jít jen o cílené vzdělávání ve škole). Z pohledu časového vymezení se celoživotní učení skládá ze dvou základních etap: z počátečního a dalšího vzdělávání. Za *počáteční vzdělání* se považuje veškeré formální vzdělávání v rámci vzdělávací soustavy, které se uskuteční před prvním vstupem na trh práce. Jedná se tedy o vzdělávání předškolní, základní, sekundární a terciární.²⁷ *Další vzdělávání* pak nastává po absolvování určitého školského vzdělávacího stupně a předchází mu první vstup na trh práce. Další vzdělávání může být jak formální, tak neformální a jeho obsah má různé zaměření a může vést k získání dovedností a kompetencí, které vzdělávaný jedinec uplatní nejen v pracovním, ale i v osobním životě.²⁸

Pohled z hlediska učení se v „celé šíři života“ zahrnuje komplementaritu různých forem učení: celoživotní učení vychází z předpokladu prolínání formálních, neformálních a informálních forem vzdělávání a jejich vzájemného doplňování se. *Formální vzdělávání* probíhá ve vzdělávacích institucích, jejichž funkce, cíl, obsah, prostředky a způsoby hodnocení jsou definovány a vymezeny zákonem, a vede k získání uznávaných osvědčení a diplomů. *Neformální vzdělávání* je chápáno jako učení, které se odehrává v oficiálních vzdělávacích institucích a jehož výsledkem nejsou uznatelné certifikáty. Tato forma vzdělávání je chápána spíše jako doplňková k vzdělávání poskytovanému formálním systémem a odehrává se prostřednictvím různých institucí (např. kluby nebo kulturní zařízení). *Informální vzdělávání* je pak vzdělávání, které často ani není záměrné nebo účelné a

²⁶ *Memorandum o celoživotním učení*. [online]. Pracovní materiál Evropské komise. Dostupné z < <http://www.nvf.cz/archiv/memorandum/index.htm> >. [cit. 17. února 2008].

²⁷ Jednotlivé etapy počátečního vzdělávání jsou definovány v tzv. Školském zákoně. Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²⁸ Definice počátečního a dalšího vzdělávání podle *Informační systém dalšího vzdělávání* [online]. Ústav pro informace ve vzdělávání. Dostupné z < <http://www.uiv.cz/clanek/8/38> >. [cit. 15. dubna 2008].

bývá mnohdy i nevědomé. Myslí se jim totiž učení vycházející z různých životních zkušeností a situací, z kontaktů s okolním světem.²⁹

Rozvoj celoživotního učení

Celoživotní učení či vzdělávání rozhodně není novou myšlenkou. Pojem učení v průběhu života můžeme najít už v Platónově díle *Republika*.³⁰ U nás se s myšlenkami celoživotního učení setkáváme v díle J. A. Komenského, který navrhuje, aby vzdělávání probíhalo po etapách, které pokrývají celý lidský život.³¹

Intenzivně se myšlenka celoživotního učení začala rozvíjet v 60. a 70. let 20. století. Mezinárodní organizace (UNESCO, OECD, Rada Evropy³²) formulují koncepty celoživotního učení (vzdělávání), které se zaměřují především na sociální a kulturní cíle. Prostřednictvím vzdělávání, které bude přístupné všem bez rozdílu by mělo být dosaženo sociálního a kulturního rozvoje společnosti. Celoživotní učení může přispět i k řešení globálních problémů, mj. i nezaměstnanosti. Důraz je kladen především na školské instituce a jejich význam. Velký význam byl přisuzován státu a jeho roli jakožto organizátora, řídicího prvku a zdroje financí systému. Je nutno říci, že přijetí zásad celoživotního učení se odehrávalo především v rovině politické a nedošlo k nijak významnému uvedení politických rozhodnutí do praxe.

Současná koncepce celoživotního učení se začíná vyvíjet v 90. letech 20. století. Na začátku devadesátých let dochází k modernizaci výroby a s ní se zvyšují požadavky na kvalifikaci. Skutečná kvalifikace pracovní síly neodpovídá odbornostním požadavkům ze strany poptávky. Evropská populace navíc začala rychle stárnout. Vzhledem ke snižujícímu se počtu narozených lidí již není možné spoléhat se pouze na vzdělávání mladých generací a je nutné využít pracovního potenciálu starších lidí. Lidé také žijí a pracují déle a je tedy třeba zajistit, aby byli schopni přizpůsobovat se po znalostní a dovednostní stránce měnící se realitě.

Dochází k posunu od konceptu celoživotního učení jako nástroje využitelného ke kultivaci člověka ke konceptu celoživotního učení vnímaného jako nezbytný předpoklad zajištění existence jedince jak na trhu práce, tak ve složitých společenských vztazích. Celoživotní učení hraje velkou roli v zajišťování kvality lidských zdrojů a jejich dalším rozvoji, který je důležitý pro efektivní fungování ekonomiky. Dnešní pojetí celoživotního učení lze tedy vidět jako *spojení ekonomické, sociální, environmentální a kulturní dimenze a směřující k učící se společnosti*.³³ Učící se společnost pak lze definovat jako „společnost, jejíž občané, organizace a podniky si váží vzdělávání, podporují je a považují účast na něm za samozřejmost. Je to dále společnost, v níž úkolem veřejných institucí je podporovat

²⁹Charakteristiky jednotlivých forem učení zpracovány podle *Memorandum o celoživotním učení*. [online]. Pracovní materiál Evropské komise. Dostupný z <<http://www.nvf.cz/archiv/memorandum/index.htm>>. [cit. 17. února 2008].

³⁰SMITH, M. K. Lifelong learning. *The Encyclopedia of Informal Education* [online]. 1996, 2001, naposledy aktualizováno 28. 12. 2007. Dostupné z <<http://www.infed.org/lifelonglearning/b-life.htm>>. [cit. 9. března 2008].

³¹Viz odkaz „celoživotní učení (vzdělávání)“ in PALÁN, Z. *Lidské zdroje: Výkladový slovník*. 1. vyd., Praha: Academia, 2002. 280 s. ISBN 80-200-0950-7. s. 28 – 30.

³²Významný je zejména dokument nazvaný *Learning to be – The World of Education Today and Tomorrow*, který vydala v roce 1972 vydala komise UNESCO pro rozvoj výchovy a vzdělávání. Dokument zdůrazňuje nutnost umožnit všem lidem, aby se mohli vzdělávat po celý život a považuje myšlenku celoživotního učení za základní kámen učící se společnosti. Dokument dostupný z <<http://unesdoc.unesco.org/images/0000/000018/001801e.pdf>>. [cit. 9. března 2008].

³³*Strategie celoživotního učení* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: 2007. 80 s. Dostupné z <http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_CZU_schvaleno_vladou.pdf>. s. 9. [cit. 11. března 2008].

vzdělávání, povzbuzovat k němu, financovat je, a v níž je právo na vzdělání a přístup k němu všestranně garantováno.“³⁴

Začíná se klást menší důraz na formální vzdělávání ve školských institucích a dochází k vyzvednutí významu neformálních a informálních forem učení probíhajících v mimoškolním prostředí. Také výsadní postavení státu se oslabuje, rozhodování a činnosti týkající se otázek vzdělávání by měly být rozloženy mezi více partnerů: důležitými aktéry v oblasti vzdělávání se stávají zaměstnavatelé, obce, různá občanská sdružení apod. Středem zájmu se stává učící se jedinec a jeho potřeby.³⁵

Celoživotní učení se tak postupně dostává do popředí zájmu všech evropských národních politik. Dokladem o důležitosti celoživotního učení je vyhlášení roku 1996 *Evropským rokem celoživotního učení*, jehož cílem je zvýšit povědomí veřejnosti o významu celoživotního učení.³⁶

1.3 Vzdělávání dospělých

V rámci Evropské unie se klade na vzdělávání dospělých velký důraz a je v podstatě považováno za jednu z nejdůležitějších složek celoživotního učení. Celoživotní učení je z hlediska vzdělávání dospělých zastřešujícím pojmem, definice celoživotního učení tedy v sobě implicitně zahrnuje i část vzdělávání dospělých. Stejně tak historie vývoje celoživotního učení pojednává zároveň o vzdělávání dospělých. Vzdělávání dospělých má nicméně své specifické charakteristiky, které je zde nutné uvést, spolu s významnými periodami jeho vývoje.

Pojem vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých můžeme chápat jako vzdělávací proces a zároveň jako vzdělávací systém. Palán charakterizuje vzdělávání dospělých jako „proces cílevědomého a systematického zprostředkování, osvojování a upevňování schopností, znalostí, dovedností, návyků, hodnotových postojů i společenských forem jednání a chování osob, jež ukončily školní vzdělání a přípravu na povolání a vstoupily na trh práce.“³⁷ Vzdělávání dospělých Palán také prezentuje jako „systém institucionálně organizovaných i individuálních (sebevzdělávacích) vzdělávacích aktivit, které nahrazují, doplňují, rozšiřují, inovují, mění nebo jinak obohacují počáteční vzdělání dospělých osob.“³⁸

Účastníci ve vzdělávání dospělých, tedy dospělí učící se jedinci, tvoří velice různorodou skupinu. Liší se věkem, dosaženým vzděláním, profesí, délkou a druhem praxe, pohlavím, rodinnými a sociálními poměry atd. Všechny tyto faktory mají podíl na schopnosti jedince učit se. Kromě schopnosti učit se hraje ve vzdělávání dospělých velkou roli motivace k učení. Motivace bývá často nejen vnitřní (potřeba dále se rozvíjet, odstraňovat nedostatky, touha po sebeuplatnění a ocenění okolím), ale i vnější (nároky v souvislosti s výkonem profese nebo veřejné funkce, vliv rodiny). Je nutné si ovšem uvědomit, že u dospělého

³⁴Podle *Vzdělávání dospělých: Výtah z dokumentů a publikací*. Zpracovali Oldřich Pavlík, Luboš Chaloupka a Karel Kohout. Praha: Ústav pro informace ve vzdělání, 1997. 111 s. s. 55.

³⁵Základní charakteristiky vývoje celoživotního učení zpracovány podle *Strategie celoživotního učení* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: 2007. 80 s. Dostupné z <http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_CZU_schvaleno_vladou.pdf>. s. 8 - 11. [cit. 11. března 2008].

³⁶*Decision No 2493/95/EC of the European Parliament and the Council of 23 October 1995 establishing 1996 as the "European Year of lifelong learning"* [online]. 1995. Dostupné z <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995D2493:EN:HTML>>. [cit. 20. března 2008].

³⁷PALÁN, Z. *Lidské zdroje: Výkladový slovník*. 1. vyd., Praha: Academia, 2002. 280 s. ISBN 80-200-0950-7. s. 237.

³⁸Tamtéž.

učícího se jedince nepředstavuje studium či učení hlavní životní náplň: „vzdělávající se dospělý není redukován na žáka nebo studenta, jeho hlavní sociální role jsou ty, které vyplňuje v práci, rodině a sociálním životě.“³⁹

Často dochází k zaměňování pojmu vzdělávání dospělých s pojmem dalšího vzdělávání. Tyto pojmy ale nelze chápat jako synonyma. Pohled na to, jaký je jejich vzájemný vztah se ovšem liší. V Průchově *Srovnávací pedagogice* je další vzdělávání považováno za jen jednu z kategorií vzdělávání dospělých. Z tohoto úhlu pohledu potom můžeme vzdělávání dospělých dělit na získávání základního školního vzdělávání (u učících se dospělých jedinců, kteří ho nenabývali předtím, než se stali dospělými) a na další vzdělávání, které navazuje na to, které jedinci získali v mladším věku. Místo pojmu další vzdělávání se můžeme také setkat s označením pokračovací nebo kontinuální vzdělávání dospělých. V jiných zemích se naopak označení další vzdělávání používá jako zastřešující pojem, který v sobě zahrnuje i vzdělávání dospělých.⁴⁰ V tomto případě se vzdělávání dospělých chápe ve smyslu všeobecného a kulturního vzdělávání. Třetí možností je chápání vzdělávání dospělých a dalšího vzdělávání jako rovnocenných pojmů, které každý označuje jinou oblast: další vzdělávání pro další odborné vzdělávání a vzdělávání dospělých pro všeobecné, zájmové a kulturní vzdělávání.⁴¹

Formy vzdělávání dospělých⁴² se dají rozčlenit do tří základní skupin. Jedná se o formální, neformální a informální formy vzdělávání. *Formálním vzděláváním* je myšleno vzdělávání, které poskytují vzdělávací instituce, jejichž funkce, cíle, obsah, prostředky a způsoby hodnocení jsou jasně definovány a legislativně vymezeny. Do *formálního vzdělávání dospělých* se řadí studium/vzdělávání při zaměstnání. Tento typ dalšího vzdělávání má většinou ucelenou formu a odpovídá určitému stupni vzdělání ve formálním vzdělávacím systému (základního vzdělání, vyučení v oboru, maturitní studium, bakalářské, magisterské a doktorandské studium). Po absolvování určitého stupně vzdělání obdrží účastník vzdělávání certifikát (vysvědčení, výuční list, diplom). Toto vzdělávání je možné absolvovat v různých formách: jako prezenční, dálkové, externí, večerní, distanční nebo kombinované studium.

Neformální vzdělávání dospělých pak představuje opak formálního vzdělávání – jedná se o vzdělávání, které probíhá mimo formální vzdělávací systém a nevede k ucelenému školskému vzdělávání. Do neformálních forem vzdělávání dospělých patří další profesní vzdělávání. Patří sem různé rekvalifikační kurzy, školení a instruktáže, které často organizují podniky a organizace pro své zaměstnance za účelem zlepšení kvality lidských zdrojů. Cílem je rozvoj vědomostí a dovedností pracovníka nezbytných pro výkon jeho povolání, tak aby panoval soulad mezi nároky na výkon určité profese a skutečnou kvalifikovaností pracovníka.

K neformálnímu vzdělávání řadíme i různé zájmové formy vzdělávání dospělých, které uspokojují vzdělávací potřeby jedince v souladu s jeho osobním zaměřením. Obsah zájmového vzdělávání je tedy velmi různorodý: může jít např. o umělecké disciplíny nebo odborné zájmové vzdělávání. Tento typ vzdělávání poskytují zejména různé zájmové organizace, ale mohou ho poskytovat i vzdělávací instituce, jako je např. univerzita třetího věku.

Informální forma vzdělávání je na rozdíl od formálního či neformálního vzdělávání dospělých neorganizovaná, nesystematická a institucionálně nekoordinovaná. Jedná se o získávání a osvojování dovedností a vědomostí prostřednictvím každodenních zkušeností, z prostředí a kontaktů s okolím. Informální vzdělávání se může uskutečňovat v rodině, v práci, ve volném čase, při četbě knihy nebo třeba při sledování televize.⁴³

³⁹PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. 1. vyd., Praha: Portál, 2006. 263 s. ISBN 8073671557. s. 159.

⁴⁰BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Eurolex Bohemia, 1. vyd., 2003. 216 s. ISBN 80-8643-223-8. s. 26.

⁴¹Tamtéž.

⁴²Vzdělávání dospělých ve smyslu Průchovy definice.

⁴³Základní charakteristiky formálního, neformálního a informálního vzdělávání zpracovány podle PALÁN, Z. *Lidské zdroje: Výkladový slovník*. 1. vyd., Praha: Academia, 2002. 280 s. ISBN 80-200-0950-7. s. 65, 83 a 132.

Rozvoj vzdělávání dospělých

Stejně tak jako celoživotní učení, nepředstavuje uvědomování si důležitosti vzdělávání dospělých myšlenku posledních desetiletí. Vzhledem k tomu, že představuje nedílnou součást celoživotního učení je možné počátky zájmu o tuto oblast vázat k prvním úvahám o celoživotním učení (viz výše).

Velký rozvoj vzdělávání dospělých nastává v 19. století, kdy se pro něj téměř ve všech zemích ujal název *lidová výchova* (lidová osvěta, lidovévýchova, osvěta, lidové vzdělávání). Pojem v podstatě znamenal zprostředkování vědomostí a znalostí vyššími vrstvami obyvatelstva (privilegovanými, představiteli vyšší kultury) vrstvám méně privilegovaným. Ve většině zemí je v 19. století vzdělávání dospělých zaměřeno na popularizaci vědění. Postupně dochází k zavádění pojmu *vzdělávání dospělých*, který zahrnuje jak všeobecné kulturní, tak i odborné a občanské vzdělávání.

Také v *českých zemích* byla institucionální základna vzdělávání dospělých položena v 19. století. Rozvoj vzdělávání dospělých je dáván do souvislosti s bohatým spolkovým životem, který je charakteristický pro druhou polovinu 19. století. Kolem přelomu století vede rozmach vzdělávání dospělých ke specializaci a diferenciaci institucí, které tento typ vzdělávání poskytují. Po první světové válce se vzdělávání dospělých dostává oficiálního uznání i podpory, což vede ke vzniku nových institucí nabízejících tento typ vzdělávání (lidové školy, vyšší školy lidové). Poskytované vzdělávání je buď všeobecného, odborného (možnosti rekvalifikace, podnikové vzdělávání) nebo politického zaměření.

Až do šedesátých a sedmdesátých letch vzdělávání dospělých představuje hlavně možnost doplnění si chybějícího vzdělání. Ještě ale neexistuje jako oddělený systém – nabídka doplnit si vzdělání se vztahovala na kohokoli, tedy i na mládež. Velký význam pro další rozvoj vzdělávání dospělých měla právě *šedesátá a sedmdesátá léta*. Dochází k velkým vědeckým a technologickým pokrokům, které si žádají odborně vzdělanou pracovní sílu. Investice do vzdělávání se zvyšují, neboť vzdělané obyvatelstvo je považováno za základ prosperující ekonomiky, která má obstát v silné mezinárodní konkurenci. Na vzdělávání dospělých se začíná pohlížet jako na samostatnou část vzdělávacího systému. Postupně dochází také k reorientaci vzdělávání dospělých – začíná se zaměřovat na další kvalifikační vzdělávání.⁴⁴ V socialistických zemích, tedy i v bývalém Československu, vzdělávání dospělých nabírá ještě další podobu: vychovává socialistické odborníky a inteligenci pocházející z dělnické třídy.

V *osmdesátých letech* lze pozorovat jisté zbrzdění reformních aktivit v oblasti vzdělávání, vzdělávání dospělých se však stále rozvíjejí. Zájem je především o další odborné vzdělávání, tedy o kvalifikační či rekvalifikační vzdělávání.⁴⁵

Devadesátá léta jsou charakterizována stále zvětšujícím se zájmem o účast na dalším vzdělávání. Formální formy vzdělávání hrají ve vzdělávání dospělých stále velkou roli, ale do popředí se stále více dostávají neformální podoby učení, které se odehrávají mimo vzdělávací instituce. Ve středu pozornosti je účastník dalšího vzdělávání a jeho potřeby. Vzdělávání dospělých má široké zaměření – je totiž třeba reagovat na měnící se společenskou situaci, se kterou se mění i hodnotové orientace a požadavky účastníků vzdělávání dospělých.

V roce 1997 se uskutečnila v Hamburku 5. mezinárodní konference o vzdělávání dospělých UNESCO, na které byly přijaty dva významné dokumenty: tzv. **Hamburská**

⁴⁴Jedná se o vzdělávání vedoucí k získání, udržení, prohloubení, zvýšení nebo obnovení kvalifikace. Podle PALÁN, Z. *Lidské zdroje: Výkladový slovník*. 1. vyd., Praha: Academia, 2002. 280 s. ISBN 80-200-0950-7. s. 160.

⁴⁵Nástin vývoje vzdělávání dospělých od 19. století po 80. léta 20. století zpracován podle BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Eurolex Bohemia, 1. vyd, 2003. 216 s. ISBN 80-8643-223-8. s. 19 – 33 a BENEŠ, M. *Úvod do andragogiky*. Praha: Karolinum, 1999. 129 s. ISBN 80-7184-381-4. s. 16 – 23.

deklarace a Agenda pro budoucnost.⁴⁶ Tyto dokumenty se zabývají vstupem vzdělávání dospělých v 21. století. Hamburská deklarace označuje vzdělávání dospělých jako klíč k branám 21. století, neboť se jedná se o koncepci, která „má veliký význam pro posilování ekologicky udržitelného rozvoje, podporu demokracie, spravedlnosti, rovnosti pohlaví, vědeckého, společenského a ekonomického rozvoje a pro budování světa, ve kterém násilné konflikty nahradí dialog a mír, založený na spravedlnosti. Vzdělávání dospělých může dotvářet identitu člověka a dát jeho životu zcela jiný význam..“⁴⁷ Deklarace také vymezuje oblasti, na které je nutné se zaměřit.⁴⁸

V době jeho vzniku se dá aktivita Evropského společenství v oblasti vzdělávání považovat spíše za okrajovou. Důraz kladený na vzdělávání ovšem postupně roste s tím, jak je stále více zřejmá nezastupitelná úloha vzdělávání v ekonomickém rozvoji, v boji proti nezaměstnanosti a sociální exkluzi. Působnost Evropské unie v oblasti vzdělávání a odborné přípravy byla oficiálně vymezena v Maastrichtské smlouvě. Jedná se o doplňkovou politiku, kdy EU svou činností a aktivitami pouze podporuje vzdělávací politiky členských států. Již v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století se začínají rozvíjet úvahy o konceptu celoživotního učení a spolu s ním se klade důraz na význam vzdělávání dospělých, které má v době technologických a vědeckých pokroků vybavit obyvatelstvo odpovídajícími znalostmi a schopnostmi. V osmdesátých letech úvahy o celoživotním učení ustupují spíše do pozadí. Další oživení nastává v letech devadesátých: v moderní, rychle se vyvíjející a měnící se společnosti je učení se po celý život cestou k udržení ekonomické konkurenceschopnosti a zaměstnanosti. Evropská unie, spolu s mezinárodními organizacemi, volá po nutnosti realizovat prostor celoživotního učení, ve kterém bude hrát vzdělávání dospělých velkou roli. Jsou to ale až závěry zasedání Evropské rady v Lisabonu, které vedou k podniknutí konkrétních kroků v této oblasti. Důležitost vzdělávání dospělých potvrzuje i založení nového evropského vzdělávacího programu Grundtvig zaměřeného na tuto oblast, který se stává součástí druhé fáze akčního programu Socrates. Programu Socrates se účastní, zpočátku ještě z pozice kandidátské země, také Česká republika.

⁴⁶ *Mezinárodní konference UNESCO o vzdělávání dospělých. Hamburská deklarace a Agenda pro budoucnost* [online]. Hamburk: 1997. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/mezinarodni-konference-unesco-o-vzdelavani-dospelych>>. [cit. 20. března 2008].

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Jedná se např. o gramotnost dospělých, integraci žen a jejich emancipaci, kulturu míru a vzdělávání pro občanství a demokracii, udržitelnost životního prostředí, vzdělávání a kulturu domorodých obyvatel a stárnoucí populaci.

2 Strategické dokumenty pro oblast celoživotního učení a vzdělávání dospělých

Předtím, než bude přistoupeno k popisu samotného Programu celoživotního učení a následně sektorálního programu Grundtvig, je nutné zmínit některé významné strategické dokumenty. Jedná se o dokumenty, které vysvětlují důležitost celoživotního učení a vzdělávání dospělých, vyzývají k podniknutí kroků v těchto oblastech a případně hodnotí dosud učiněný pokrok. Následující podkapitoly se tedy budou postupně zabývat vybranými příslušnými dokumenty Evropské unie a České republiky a na příkladu programu Grundtvig demonstrují, jak může vypadat aplikace strategických priorit ve sledovaných oblastech.

2.1 Strategické dokumenty na evropské úrovni

Lisabonský proces

Zasedání Evropské rady v Lisabonu v březnu 2000 mělo pro oblast vzdělávání a učení velký význam. Zasedání schválilo tzv. Lisabonskou strategii, která představovala vyhlášení nového strategického cíle pro Evropskou unii: Evropská unie se má do roku 2010 stát „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou na světě, schopnou udržitelného hospodářského růstu, s větším počtem pracovních míst, s lepšími pracovními místy a větší sociální soudržností.“⁴⁹

Kvalitní vzdělávání a odborná příprava mají pro dosažení tohoto strategického cíle velký význam. Proto Evropská rada na zasedání v Lisabonu zároveň vyzvala Radu pro školství, mládež a kulturu k reflexi společnými cíli vzdělávacích systémů. 12. února 2001 Rada pro školství, mládež a kulturu přijala, na základě návrhů Komise a příspěvků členských států, „Zprávu o konkrétních budoucích cílech vzdělávacích systémů a odborné přípravy“.⁵⁰ Zpráva poprvé představila tři cíle společného přístupu národních politik v oblasti vzdělávání. Těmito cíly bylo zlepšení kvality a efektivnosti vzdělávacích systémů v Evropské unii, umožnění přístupu všem ke vzdělávání a otevření vzdělávacích systémů okolnímu světu. V březnu 2001 byla zpráva schválena Evropskou radou na jejím zasedání ve Stockholmu. Následovala příprava podrobného pracovního plánu završená v roce 2002 formulací programu „**Vzdělávání a odborná příprava 2010**“.⁵¹ Jedná se o program, který je v souladu s cíli stanovenými Lisabonskou strategií pro oblast vzdělávání a jehož hlavním záměrem je směřovat k tomu, aby před koncem tohoto desetiletí evropské vzdělávací systémy mohly sloužit jako reference pro celý svět.

V listopadu 2003 byla na zasedání Evropské rady v Bruselu přijata zpráva Pracovní skupiny pro zaměstnanost „Místa, místa, místa. Vytváření vyšší zaměstnanosti v Evropě“⁵²,

⁴⁹Presidency Conclusions: Lisbon European Council, 23 and 24 March [online]. Dostupné z < http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm>. [cit. 17. února 2008].

⁵⁰Report from Education Council to the European Council on the Concrete Future Objectives of Education and Training Systeme. 5980/01 EDUC 23 [online]. Brussels: 14. 2. 2001. Dostupné z :<http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/rep_fut_obj_en.pdf>. [cit. 9. března 2008].

⁵¹Education and Training 2010: Diverse Systems, Shared Goals. The Education and Training Contribution to the Lisbon Strategy [online]. Dostupné z < http://ec.europa.eu/education/policies/2010/et_2010_en.html>. [cit. 9. března 2008].

⁵²Jobs, jobs, jobs. Creating more employment in Europe. Report of the Employment Taskforce chaired by Wim Kok [online]. November 2003. Dostupné z <http://ec.europa.eu/employment_social/employment_strategy/pdf/etf_en.pdf>. [cit. 10. března 2008].

kteřá konstatuje, že přesto, že si členské státy jsou plně vědomy významu celoživotního učení, zatím na tomto poli nepodnikly příliš konkrétních kroků. Zpráva také upozorňovala na nutnost spolupráce mezi zainteresovanými aktéry (veřejné orgány, zaměstnavatelé a jednotlivci). Ta je nezbytná pro přenesení celoživotního učení do praxe. Podle zprávy by jednotlivé členské státy měly vypracovat komplexní strategie celoživotního učení.

Memorandum o celoživotním učení

Je zřejmé, že celoživotní učení hraje velkou roli v celkové evropské strategii pro oblast vzdělávání a zaměstnanosti. Vzniklo dokonce několik dokumentů, které se přímo týkají problematiky celoživotního učení a jejichž cílem je podporovat jeho realizaci. V říjnu 2000 vydala Evropská komise **Memorandum celoživotního učení**⁵³, které přímo navazovalo na závěry ze zasedání Evropské rady v Lisabonu.

Memorandum považuje za hlavní dva důvody nutnosti zavedení konceptu celoživotního učení do praxe ekonomické a sociální změny, kterým musí současná Evropa čelit. V dnešní společnosti a ekonomice hrají důležitou roli znalosti. Pro udržení a hlavně posílení konkurenceschopnosti a zaměstnatelnosti je nezbytný nejen neustálý přístup k aktuálním informacím, ale i schopnost tyto informace správně využít. Současná Evropa je charakteristická svou rozmanitostí – setkávají se v ní lidé s různým kulturním a etnickým zázemím mluvící různými jazyky. Pro aktivní účast na životě evropské společnosti, je nutné, aby se evropští občané dokázali vyrovnat se složitostmi, které okolní svět představuje. Cesta k jejich pochopení vede právě přes vzdělávání. Memorandum proto uvádí jako dva základní a stejně důležité cíle celoživotního učení podporu *zaměstnatelnosti* a podporu *aktivního občanství*. Zaměstnatelnost, čili schopnost získat zaměstnání a setrvat v něm, je v podstatě jednou se složek aktivního občanství, charakterizovaného mírou zapojení jedince do života společnosti a jeho postavení v něm. Jak zaměstnatelnost, tak i aktivní občanství jsou přímo odvislé od znalostí a dovedností – právě díky nim se jedinec může plně podílet na ekonomickém a sociálním životě společnosti a přispívat jim.⁵⁴

Diskuze, ke které Memorandum vyzvalo, vedla v listopadu 2001 k vytvoření dokumentu „**Making a European area of lifelong learning a reality**“⁵⁵, který označuje celoživotní učení za vůdčí princip politik v oblasti vzdělávání a odborné přípravy a který označuje jako hlavní cíle celoživotního učení aktivní občanství, osobní rozvoj, sociální inkluzi a zaměstnanost. V tom, aby mohlo být celoživotní učení zrealizováno, hraje důležitou roli učící se jedinec, rovné příležitosti a kvalita a relevance vzdělávacích příležitostí. Neméně významné je postavení neformálního a informálního vzdělávání a učení. Dokument následovně vedl k vyhlášení „Rezoluce o celoživotním učení“.⁵⁶

Vzhledem k tomu, že vzdělávání dospělých je součástí celoživotního učení, dokumenty týkající se jednotlivých aspektů nutnosti realizace celoživotního učení se vztahují i na vzdělávání dospělých. Oblast vzdělávání dospělých je ale považována za natolik významnou, že bylo nutné podpořit aktivity v této oblasti ještě dalšími dokumenty zabývajícími se

⁵³ *Memorandum o celoživotním učení* [online]. Pracovní materiál Evropské komise. Dostupný z <<http://www.nvf.cz/archiv/memorandum/index.htm>>. [cit. 17. února 2008].

⁵⁴ Základní charakteristika zpracována podle Tamtéž.

⁵⁵ *Communication from the Commission. Making a European Area of Lifelong Learning a Reality. COM (2001) 678 final* [online]. Brussels: 21.11. 2001.

Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/lil/life/communication/com_en.pdf>. [cit. 15. března 2008]

⁵⁶ *Council resolution of 27 June 2002 on lifelong learning (2002/C 163/01)* [online]. 2002. Dostupné z <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:163:0001:0003:EN:PDF>>. [cit. 29. března 2008].

výhradně vzděláváním dospělých, které analyzují současnou situaci, zhodnocují přínos vzdělávání dospělých a vytyčujícími konkrétní cíle.

Sdělení Komise „Vzdělávání dospělých: Na vzdělávání není nikdy pozdě“

Sdělení Komise „Vzdělávání dospělých: Na vzdělávání není nikdy pozdě“ vymezuje následující veřejné a soukromé přínosy vzdělávání dospělých:

- vyšší zaměstnatelnost,
- zvýšená produktivita a kvalitnější zaměstnanost,
- nižší výdaje na podpory v nezaměstnanosti, sociální dávky a předčasné důchody,
- zvýšená společenská návratnost z hlediska lepší občanské angažovanosti, lepšího zdravotního stavu, nižšího výskytu trestné činnosti a většího osobního blahobytu a seberealizace,
- nižší náklady na zdravotní péči.⁵⁷

Sdělení Komise shledává jako zásadní přínos vzdělávání dospělých k zaměstnanosti a mobilitě na současném trhu práce a k sociálnímu začlenění.

Sdělení Komise obsahuje pět klíčových sdělení pro zúčastněné strany v oblasti vzdělávání dospělých. Zúčastněné strany by se měly snažit o:

- odstranění překážek bránících v účasti dospělých na vzdělávání a odborné přípravě,⁵⁸
- zajišťování kvality vzdělávání dospělých,
- zavedení uznávání a validace výsledků neformálního a informálního vzdělávání,
- investování do vzdělávání a odborné přípravy stárnoucího obyvatelstva a přistěhovalců,
- zajištění kvalitních a porovnatelných údajů o vzdělávání dospělých.⁵⁹

Akční plán vzdělávání dospělých „K učení je vždy vhodná doba“

Po zveřejnění sdělení Komise následovala rozsáhlá konzultace, jejímž výsledkem bylo v září 2007 vyhlášení akčního plánu vzdělávání dospělých „K učení je vždy vhodná doba“. Jako svůj obecný cíl akční plán uvádí provedení výše uvedených pěti klíčových sdělení. Akční plán vychází z předpokladu, že nutnost vysoce kvalitního a přístupného systému vzdělávání dospělých je nezpochybnitelná. Tato nutnost je podmíněna výzvami, kterým bude muset Evropa v následujících letech čelit a které již byly zmíněny ve sdělení Komise z roku 2006. Jedná se o problém nedostatku pracovních sil způsobený demografickými změnami, především stárnutím evropské populace. Problémem je i vysoký počet lidí s neukončenou školním docházkou. Těm by další vzdělávání mělo umožnit její získání. Vzdělávání dospělých by také mělo napomáhat společenskému a pracovnímu začlenění přistěhovalců a

⁵⁷Sdělení Komise se odvolává na výzkumy starší dospělé populace, které naznačují, že učící se jedinci jsou zdravější a tím pádem se snižují náklady na zdravotní péči.

⁵⁸Nízká pravděpodobnost účasti na vzdělávání dospělých se vyskytuje především u osob s nejnižší úrovní počátečního vzdělání, starších lidí, lidí žijících na venkově a u postižených.

⁵⁹Zpracováno podle *Sdělení Komise. Vzdělávání dospělých : Na vzdělávání není nikdy pozdě. KOM (2006)614 v konečném znění* [online]. Brusel: 23. 10. 2006. Dostupné z

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2006/com2006_0614cs01.pdf>. [cit. 10. února 2008].

snížení již zmíněné sociální exluze. Výzvou je rovněž zvýšení účasti na celoživotním učení, a to zejména starších lidí.

Samotný akční plán, k účasti na kterém Komise členské státy vyzývá, spočívá v akcích zaměřených na následující oblasti:

- provedení v členských státech analýzy účinku reforem ve všech odvětvích vzdělávání a odborné přípravy na vzdělávání dospělých,
- zlepšení kvality opatření v odvětví vzdělávání dospělých,⁶⁰
- poskytnutí dospělým účastníkům víc možností, které by jim dovolily dosáhnout alespoň o úroveň vyšší kvalifikace,
- urychlení procesu posuzování a uznávání dovedností a sociálních schopností (neformálního a informálního učení),
- zlepšení monitorování odvětví vzdělávání dospělých.⁶¹

Akční plán pro každou z oblastí předkládá konkrétní harmonogram jednotlivých kroků rozvržených pro období 2008 – 2010. Zároveň členské státy vybízí, aby při provádění jednotlivých akcí využívaly možností Evropského sociálního fondu a Programu celoživotního učení.

Rada a Evropská komise se rozhodly, že budou jednou za dva roky provádět hodnocení pokroku, který byl dosažen při realizování pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“. Toto hodnocení se zabývá jednak celoživotním učení jako celkem, ale pozornost je také věnována jednotlivým etapám celoživotního učení, čili také oblasti vzdělávání dospělých. **První zpráva**⁶² z února 2004 konstatuje, že členské státy musí zvýšit své úsilí v oblasti reforem vzdělávacích systémů a systémů odborné přípravy, aby mohly být naplněny cíle pracovního programu. Proto aby se prostor celoživotního učení stal skutečností je nutné, aby zintenzívnili práci na svých strategiích celoživotního učení. Problémem je i nedostatečná účast dospělých na celoživotním vzdělávání. **Druhá zpráva** z února 2006⁶³ sice konstatuje pokrok v oblasti celoživotního učení v souvislosti s vytvořením strategií CŽU. Nicméně ale uvádí, že převádění těchto strategií do praxe ještě není ideální. V oblasti vzdělávání dospělých se opět zdůrazňuje potřeba zvýšení účasti dospělých na dalším vzdělávání. Nízká úroveň účasti je konstatována zejména v nových státech EU, tedy se týká i České republiky.

Zatím poslední, **třetí zpráva** z února 2008⁶⁴ uvádí, že většina zemí vypracovala komplexní strategie celoživotního učení vymezující priority vnitrostátních politik nicméně

⁶⁰ Myslí se tím především zlepšení kvality personálu zapojeného do poskytování vzdělávání dospělých. Kvalitní personál má velký vliv na motivaci dospělých účastníků.

⁶¹ Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů. Akční plán vzdělávání dospělých : K učení je vždy vhodná doba. KOM (2007) 558 v konečném znění [online]. Brusel: 27. 9. 2007. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/adult/com558_cs.pdf>. [cit. 15. února 2008].

⁶² „Education and Training.“ *The Success of the Lisbon Strategy Hinges on Urgent Reforms. Joint interim report of the Council and the Commission on the implementation of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe* 6905/04 EDUC 43 [online]. Brussels, 3. 3. 2004. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jir_council_final.pdf>. [cit. 10. března 2008].

⁶³ Sdělení Komise. *Modernizace vzdělávání a odborné přípravy: zásadní příspěvek k prosperitě a sociální soudržnosti v Evropě. Předloha společné průběžné zprávy Rady a Komise o pokroku z roku 2006 týkající se provádění pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010.“* KOM (2005) 549 v konečném znění/2 [online]. Brusel, 30.11. 2005. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/progressreport06_cs.pdf>. [cit. 14. března 2008].

⁶⁴ *Návrh společné zprávy Rady a Komise pro rok 2008 o pokroku v provádění pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010.“ Celoživotní učení jako základ znalostí, kreativity a inovací.* 5723/08 EDUC 29 [online]. Brusel: 31. 1. 2008. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport08/council_cs.pdf>. [cit. 14. března 2008].

jejich praktické provádění zůstává problematické. Důležitým úkolem pro všechny je tedy zajistit efektivní provádění reformy. Dosavadní snahy zvýšit účast dospělých na celoživotním učení jsou hodnoceny jako stále nedostačující. Členské státy si v rámci výše zmíněného programu stanovily cíl 12,5 % účasti na vzdělávání dospělých do roku 2010.⁶⁵ V roce 2005, kdy byla průměrná účast 10,8 % se ještě zdálo, že směrodatného cíle bude možné dosáhnout. V roce 2006 se ale odborné vzdělávání a přípravy průměrně účastnilo 9,6 % dospělých ve věku 25 – 64 let.⁶⁶ Kolísání kolem průměru je dost široké: od 1,1 % do 34,7 %.⁶⁷ Distribuce vzdělávání dospělých je však ve členských státech podobná: existuje zde velice nízká pravděpodobnost účasti na vzdělávání dospělých u starších pracovníků a u osob s nízkou úrovní počátečního vzdělávání. Těmto skupinám by se proto v rámci odborné přípravy měla věnovat zvýšená pozornost.

2.2 Reflexe evropských strategických priorit v oblastech celoživotního učení a vzdělávání dospělých v České republice

Také Česká republika si uvědomuje význam celoživotního učení pro další rozvoj lidského potenciálu, jenž je předpokladem úspěšného fungování ekonomiky. Po vstupu do Evropské unie ČR převzala i evropské strategické cíle v oblasti vzdělávání. Na iniciativy EU týkající se rozvoje celoživotního učení však ČR reagovala již před vstupem do Unie. Problematika celoživotního vzdělávání se proto objevuje v mnohých významných strategických dokumentech. Tyto dokumenty lze rozdělit na tzv. kontextové dokumenty, které se zabývají spíše obecnějšími otázkami společenského vývoje, trhu práce a lidských zdrojů, a na dokumenty z oblasti vzdělávání.⁶⁸ O vzdělávání dospělých se v těchto dokumentech pojednává zároveň s problematikou celoživotního učení. Dosud u nás neexistuje žádný strategický dokument, který by se zabýval výhradně vzděláváním dospělých.

Mezi tzv. *kontextové dokumenty* patří **Strategie rozvoje lidských zdrojů** z roku 2003. Jedním z pěti hlavních cílů strategie je zavedení celoživotního učení jako běžné praxe. Proto aby k tomu skutečně došlo, potřebuje celoživotní učení „více vysvětlování, propagace, demonstrace a stimulování, aby bylo lépe chápáno jak jednotlivými občany a pracovníky, tak pedagogy a vedoucími pracovníky ve vzdělávacích sektorech i podnicích a v dalších uživatelských institucích.“⁶⁹ Jak vzdělavatelé, tak učící se jedinci by měli být lépe informováni o možnostech nabízejících se v této oblasti.⁷⁰ Rozvoj dalšího vzdělávání vidí ve srovnání se zahraničím jako pomalý a jeho přínos jako nedostatečný. Mezi doporučení v této oblasti patří:

- zpřesnění nejasných kompetencí v různých oblastech dalšího vzdělávání,
- zavedení finančních i nefinančních pobídek pro rozvoj dalšího vzdělávání,
- vypracování a zavedení ucelených mechanismů certifikace lektorů, vzdělávacích programů a vzdělávacích institucí

⁶⁵Evropská Komise v tomto případě sleduje míru účasti na vzdělávání v posledních 4 týdnech. *Strategie celoživotního učení* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: 2007. 80 s. Dostupné z <http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_CZU_schvaleno_vladou.pdf>. s. 39. [cit. 15. března 2008].

⁶⁶Přehled účasti dospělých na odborném vzdělávání a přípravě v jednotlivých členských státech viz Příloha 1.

⁶⁷*Sdělení komise. Vzdělávání dospělých: Na vzdělávání není nikdy pozdě KOM (2006)614 v konečném znění* [online]. Brusel: 23. 10. 2006. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2006/com2006_0614cs01.pdf>. [cit. 15. března 2006].

⁶⁸ Rozdělení podle *Strategie celoživotního učení ČR* [online]. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/eu/strategie-celozivotniho-uceni-cr-1>>. [cit. 11. března 2008].

⁶⁹*Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku* [online]. 2003. Dostupné z <http://www.esfcr.cz/files/clanky/1291/Strategie_RLZ.pdf>. [cit. 11. března 2008].

⁷⁰ Zpracováno podle tamtéž.

- podporu budování a vzájemného podporování sítě poradenských a informačních středisek a databází o poskytovatelích vzdělávání dospělých.

Strategie udržitelného rozvoje ČR schválená vládou v prosinci 2004, zdůrazňuje význam výzkumu a vývoje a vzdělávání a nutnost dosáhnout vysoké úrovně vzdělanosti, která má vést ke zvýšení konkurenceschopnosti České republiky. Pro celoživotního učení stanovuje jako cíl zavádění moderních evropských trendů v této oblasti.⁷¹ **Národní lisabonský program 2005 – 2008** (Národní program reformy ČR) obsahuje konstatování, že celoživotnímu učení nebylo doposud věnováno dostatek pozornosti a vyzývá k systematickému přístupu k podpoře celoživotního učení. Je zejména důležité zaměřit se na systém počátečního a dalšího vzdělávání a jejich vzájemnému propojení.⁷² **Národní strategický referenční rámec ČR 2007 – 2013** (NSSR) opět zmiňuje nedostatečnou rozvinutost systému dalšího vzdělávání, který není přizpůsobený potřebám a možnostem dospělých účastníků vzdělávání ani potřebám zaměstnavatelů, a nízkou účast dospělých na dalším vzdělávání. NSSR klade důraz na rozvoj celoživotního učení jakožto významného prostředku vedoucího ke zvýšení konkurenceschopnosti.⁷³

Z dokumentů z oblasti vzdělávání je nutno zmínit **Závěrečnou zprávu z konzultačního procesu k Memorandu o celoživotním učení** z roku 2001, která uvádí problémy, které se vyskytují při snahách realizovat celoživotní učení pro všechny. Problémy se vyskytují jednak v rámci současného vzdělávacího systému. Velkým problémem je také dalšího vzdělávání, a to zejména neexistence komplexního právního rámce, který by definoval odpovědnost jednotlivých aktérů vzdělávání dospělých a umožňoval propustnost mezi různými formami vzdělávání.⁷⁴ Z roku 2002 je také **Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha**, jehož jednou z hlavních strategických linií je „Realizace celoživotního učení pro všechny“. Aby k tomu mohlo dojít, je nutné zásadně změnit přístup k pojetí vzdělávání a začít chápat všechny formy vzdělávání jako jeden celek.⁷⁵ **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky** zpracovaný MŠMT v letech 2005⁷⁶ a 2007⁷⁷ považuje rozvoj celoživotního vzdělání za nutný předpoklad ekonomického a společenského rozvoje. V oblasti vzdělávání dospělých Dlouhodobý záměr z roku 2007 pozitivně hodnotí vliv zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání, nicméně konstatuje, že neformální formy vzdělávání nejsou dostatečně podporovány z veřejných zdrojů.

⁷¹Základní charakteristika je čerpána ze *Strategie udržitelného rozvoje České republiky*. [online]. Praha: 2004. Dostupné z < <http://www.esfcr.cz/files/clanky/1292/SUR.pdf>>. [cit. 11. března 2008].

⁷²*Národní lisabonský program 2005 – 2008 (Národní program reformy ČR)* [online]. 2005. Dostupné z < http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/NPR_CZ_102005_pdf.pdf>. [cit. 11. března 2008].

⁷³Podle *Národní strategický referenční rámec ČR 2007 – 2013* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj. 2007. Dostupné z < http://www.strukturalni-fondy.cz/uploads/documents/NOK/NSRR_final_1.pdf>. [cit. 11. března 2008].

⁷⁴*Konzultační proces k Memorandu o celoživotním učení – Česká republika. Závěrečná zpráva* [online]. 2001. Dostupné z < <http://www.nvf.cz/archiv/memorandum/>>. [cit. 11. března 2008].

⁷⁵*Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – Nakladatelství Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372 8.

⁷⁶*Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: 2005. Dostupné z < http://www.msmt.cz/files/pdf/JTDlouhodobyzamer05_appx.pdf>. [cit. 11. března 2008].

⁷⁷Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky z roku 2007 byl schválen 23. května 2007 a je dostupný z < <http://www.msmt.cz/ministerstvo/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-cr>>.

Strategie celoživotního učení ČR

Přes existenci výše zmíněných dokumentů ale v České republice dlouhou dobu chyběl dokument, který by se komplexně zabýval celoživotním učením komplexně a tuto oblast přehledně mapoval. Takový dokument vznikl až v roce 2007. Jedná se o Strategii celoživotního učení ČR, která byla vytvořena na základě závěrů Rady ministrů EU pro vzdělávání z roku 2004. Ta dala členským státům za úkol vypracovat strategické dokumenty týkající se aktuálního stavu celoživotního učení v každém státě a jeho dalšího vývoje.⁷⁸ Vypracování Strategie se zhostilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy za pomoci ostatních zainteresovaných resortů a sociálních partnerů a na jejím základě bude nyní vypracován implementační plán, který by měl být do 31. prosince 2008 předložen vládě. Strategie přichází s následující vizí pro celoživotní učení v ČR: „Poskytnout všem skupinám populace v průběhu celého života příležitosti k získávání a uznávání kvalifikací použitelných na trhu práce a ke zdokonalování klíčových kompetencí potřebných pro uplatnění v pracovním, občanském i osobním životě.“⁷⁹ Strategie dále definuje hlavní strategické směry pro oblast celoživotního učení:

- uznávání výsledků vzdělávání⁸⁰,
- rovnost příležitostí,
- rozvoj funkční gramotnosti,
- usilování o soulad nabídky vzdělávacích příležitostí s potřebami sociálně ekonomického a environmentálního rozvoje,
- stimulace poptávky po celoživotním učení,
- kvalita vzdělávacích příležitostí,
- rozvoj informačních a poradenských služeb.⁸¹

Strategie se samozřejmě zabývá také oblastí vzdělávání dospělých jakožto nedílnou součástí celoživotního učení. Strategie konstatuje, že oblast dalšího vzdělávání patří v rámci konceptu celoživotního učení k nejméně rozpracovaným a konkrétně v České republice se setkává s mnohými systémovými a finančními bariérami. Co se týče počtu dospělých účastníků na dalším vzdělávání, tak Česko zaostává za současnými evropskými trendy.⁸² Velmi nízká je účast dospělých na formálním vzdělávání ve školách. Důvodem jsou zejména kapacity škol a fakt, že školy nenabízejí dospělým dostatečně atraktivní vzdělávací programy. Mnohem lepší a pružnější nabídka vzdělávacích programů je poskytována institucemi, které tvoří součást školského systému. Strategie konstatuje i nízký zájem o rekvalifikace. Rozsah vzdělávání organizovaného podniky je ve srovnání s Evropou hodnocen také jako

⁷⁸Podle *Strategie celoživotního učení ČR* [online]. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/eu/strategie-celozivotniho-uceni-cr-1>>. [cit. 11. března 2008].

⁷⁹*Strategie celoživotního učení ČR* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: 2007. 80 s. Dostupné z <http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_CZU_schvaleno_vladou.pdf>. s. 46. [cit. 11. března 2008].

⁸⁰K uznávání výsledků vzdělávání by mělo významně přispět přijetí zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání). Tento zákon umožňuje uznávání výsledků vzdělávání a učení bez ohledu na to, zda proběhlo formou formálního či neformálního vzdělávání.

⁸¹*Strategie celoživotního učení ČR* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: 2007. Dostupné z <http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_CZU_schvaleno_vladou.pdf>. s. 47 – 57. [cit. 11. března 2008].

⁸²V roce 2003 bylo v ČR do dalšího vzdělávání zapojeno 29% populace ve věku 25 – 64 let. Evropský průměr přitom činí 42 %. ČR taktéž zaostává za stanoveným lisabonským cílem dosáhnout do roku 2010 12,5 % účasti dospělých na vzdělávání. V roce 2004 činil její podíl 6,3 %. Podle Tamtéž, s.39. V roce 2006 byl podle 3. společné průběžné zprávy Komise a Rady tento podíl dokonce ještě o něco menší, představoval 5,6 % (viz Příloha 1).

nedostatečný. Zaostávání za průměrem EU není tak velké co se týče účasti dospělých na neformálním vzdělávání a informálním učení.

Celkově je nicméně konstatováno, že „další vzdělávání není v ČR dostatečně využíváno jako cesta k překonávání problémů na trhu práce a v profesní kariéře jednotlivců.“⁸³ Návrhy opatření pro další vzdělávání se týkají mj. dotvoření systému dalšího vzdělávání, což znamená např. právní vymezení odpovědností, práv a povinností, nastavení systémových nástrojů pro stimulaci účasti a rozvoj poradenského systému.

Důležitou součástí Strategie je SWOT analýza, která přehledným způsobem shrnuje výsledky současného stavu rozvoje celoživotního učení v České republice (viz Příloha 2). Je z ní patrné, že přes nepochybnou existenci silných stránek, slabé stránky převažují a podstatné zvýšení úsilí v této oblasti je nezbytné.

2.3 Strategie celoživotního učení v praxi – příklad sektorálního programu Grundtvig a aktivity Projekty partnerství

Jedním ze způsobů přispění k naplňování evropských strategických priorit v oblasti celoživotního učení je prostřednictvím různých evropských programů financujících aktivity v této oblasti. Díky těmto programům dostávají strategie celoživotního učení faktický rozměr v podobě konkrétního projektu.

Příkladem jsou aktivity realizované v rámci jednotlivých sektorálních programů Programu celoživotního učení. Vzhledem k zaměření této diplomové práce bude pozornost soustředěna na přítomnost evropských strategických priorit v sektorálním programu Grundtvig (podrobně o programu viz 4. kapitola).

Cíle programu **Grundtvig** reflektují evropské priority ve vzdělávání dospělých, které byly vytyčeny v jednotlivých strategických dokumentech pro tuto oblast. Mezi zvláštní cíle sektorálního programu patří reagovat na otázku vzdělávání stárnoucí populace v Evropě a pomáhání zajišťovat dospělým cesty ke zdokonalení znalostí a schopností. Na problémy spojené se stárnoucím obyvatelstvem upozorňuje jak Sdělení Komise „Vzdělávání dospělých: Na vzdělávání dospělých není nikdy pozdě“, tak následný akční plán „K učení je vždy vhodná doba.“ Druhý zvláštní cíl zahrnuje širokou škálu oblastí, které jsou dále konkretizovány v podobě operativních cílů programu Grundtvig. Jedná se např. o přispění ke zvýšení kvality a dostupnosti vzdělávání dospělých, zlepšení kvality a zvýšení objemu spolupráce mezi organizacemi zabývajících se vzděláváním dospělých, zaměření se na starší osoby a osoby, které skončily vzdělávání bez základní kvalifikace (viz výše třetí společná zpráva Rady a Komise) a snaha o zlepšení pedagogických přístupů a řízení institucí, které vzdělávají dospělě (viz výše akční plán „K učení je vždy vhodná doba“).⁸⁴

Evropské strategické priority jsou reflektovány i v rámci jednotlivých aktivit programu Grundtvig. Například u **Projektů partnerství** by do žádosti o grant⁸⁵ měl žadatel uvést, kterými konkrétními prioritními oblastmi vzdělávání dospělých se projekt bude zabývat. Jedná se jednak o přispění k naplňování operativních cílů samotného programu Grundtvig, ale také o přínos k evropským prioritám uvedeným ve Výzvě k podávání návrhů v rámci LLP pro

⁸³ *Strategie celoživotního učení* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: 2007. Dostupné z <http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_CZU_schvaleno_vladou.pdf>. s. 41. [cit. 11. března 2008].

⁸⁴ Zvláštní a operativní cíle programu Grundtvig podle *Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006, kterým se zavádí akční program celoživotního učení* [online]. 2006. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/l_327/l_32720061124cs00450068.pdf>. [cit. 15. února 2008].

⁸⁵ Myslí se žádost o projekty na rok 2008. Žádost na rok 2007 se od žádosti na rok 2008 v některých bodech liší. Žádost pro rok 2008 dostupná z <<http://www.naep.cz>>. [cit. 8. března 2008].

daný rok (viz Příloha 3). Míra přispění k naplňování evropských strategických priorit hraje důležitou roli v tom, zda aktivita bude podpořena či nikoliv.

Evropské strategické priority pro oblast celoživotního učení se odrážejí i v možnostech tematického zaměření projektů partnerství. V žádosti o grant mají žadatelé uvést, na základě seznamu v příloze, až tři témata, která bude jejich projekt rozvíjet. Některá témata jsou definována spíše všeobecně (např. ekonomie, podnikání, průmysl a obchod nebo etnika, náboženství a filozofie), ale podstatná část se vztahuje ke konkrétním prioritním oblastem celoživotního učení. Jedná se např. o:

- aktivní občanství,
- vzdělávání speciálních cílových skupin (cestující za prací, migranti, Romové),
- mezikulturní vzdělávání,
- mezigenerační učení/učení se ve vyšším věku/senioři,
- učební příležitosti pro lidi ohrožené sociální exkluzí,
- sociální integrace/exluze,
- uznávání výsledků neformálního a informálního učení
- strategie stimulující poptávku po učení.⁸⁶

Je zřejmé, jak velký význam je dnes v Evropské unii přikládán celoživotnímu učení: celoživotní učení je předpokladem pro udržení a zvyšování konkurenceschopnosti a zaměstnanosti. Celoživotní učení má také napomoci ke snižování sociální exluze, k rozvíjení aktivního občanství a k osobnímu rozvoji. Vzdělávání dospělých představuje nedílnou součást celoživotního vzdělávání a hraje nezastupitelnou úlohu v mj. řešení problému nedostatku pracovních sil v důsledku stárnutí populace, začleňování přistěhovalců do společnosti a v rozvoji občanské angažovanosti a schopností. Pro členské státy, tedy i pro Českou republiku, z výše zmíněných dokumentů vyplývají konkrétní úkoly vztahující se k realizaci strategií celoživotního učení a provedení nezbytných reforem v oblasti vzdělávání a odborné přípravy. Jak však ukazuje poslední společná zpráva Komise a Rady o pokroku v provádění pracovního programu Vzdělávání a odborná příprava 2010 reálné kroky podniknuté v této oblasti jsou stále nedostatečné a je třeba vyvinut zvětšené úsilí. Konkrétně je třeba zintenzívnit práci na reformách vzdělávacích systémů, zajistit praktické provádění strategií celoživotního učení a usilovat o zvýšení účasti dospělých na dalším vzdělávání. Za účelem posílení snah členských států v této oblasti byl vytvořen jednotný Program celoživotního učení, jehož aktivity se týkají řady prioritních oblastí Společenství v celoživotním učení. K využívání LLP (konkrétně sektorálního programu Grundtvig) v oblasti vzdělávání dospělých členské státy vyzývají i akční plán vzdělávání dospělých „K učení je vždy vhodná doba.“

Ze strategických dokumentů ČR v oblasti celoživotního učení vyplývá, že je nutné ještě podniknout mnohé kroky k tomu, aby byla realizace konceptu celoživotního učení úspěšná. Zmiňované slabé stránky se v dokumentech v podstatě opakují. Jedná se zejména o nutnost provázání jednotlivých forem a úrovní vzdělávání, nutnost stimulovat poptávku po celoživotním učení a nutnost rozvíjet poradenské a informační služby v této oblasti. V oblasti vzdělávání dospělých se opakovaně uvádí problém nízké účasti dospělých na dalším vzdělávání a nedostatečné vymezení kompetencí jednotlivých aktérů vzdělávání dospělých. Zmiňován je také význam zavedení finančních a nefinančních pobídek pro rozvoj vzdělávání dospělých. S realizací výše citovaných úkolů a s odstraněním některých překážek může pomoci právě participace České republiky v Programu celoživotního učení. Ten je nastaven tak, aby favorizoval prostupnost

⁸⁶Kompletní seznam viz Příloha 4.

jednotlivých úrovní a forem vzdělávání. Nabídka různých aktivit v rámci sektorálních programů LLP může napomoci vzbudit dlouhodobý zájem o účast na celoživotním učení jak u jednotlivců, tak u institucí poskytujících vzdělávání dospělých. Problémy a výzvy, se kterými se Česká republika potýká v oblasti vzdělávání dospělých, může napomoci vyřešit sektorální program Grundtvig, který se svými aktivitami zaměřuje na tuto oblast.

Z provedené analýzy cílů programu Grundtvig a žádosti o grant v rámci aktivity Projekty partnerství je zřejmé, že program Grundtvig přispívá svým zaměřením nejenom k naplnění evropských priorit v oblasti celoživotního učení a vzdělávání dospělých, ale zároveň také může přispět ke zlepšení v oblastech, které jsou charakterizovány jako problematické i pro samotnou Českou republiku. Jedná se mimo jiné o problém nízké účasti dospělých na vzdělávání, nutnost zvyšování jejich motivace k účasti na vzdělávání a částečně stále i o uznávání výsledků neformálního a informálního učení.

3 PROGRAM CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ

Od zavedení akčního programu Erasmus v roce 1987 vznikla celá řada programů určených na podporu různých oblastí vzdělávání a odborné přípravy. V této kapitole budou stručně zmíněny pouze ty, které přímo předcházely Programu celoživotního učení a na které tento program navazuje. Dále se pozornost zaměří již na samotný Program celoživotního učení. Poté, co budou představeny okolnosti jeho vzniku, jeho cíle a struktura, bude následovat popis okolností a podmínek jeho realizace v České republice.

3.1 Iniciativy předcházející vzniku Programu celoživotního učení

Snahy Evropské unie o podporu a rozvoj vzdělávání v jednotlivých členských státech se projevují zejména v systematické a rozsáhlé finanční podpoře určené na aktivity vyvíjené v různých oblastech vzdělávání. Poskytování finanční podpory probíhá prostřednictvím strukturálních fondů⁸⁷ a evropských vzdělávacích programů, neboli komunitárních programů⁸⁸ v oblasti vzdělávání. Tato podkapitola se zaměří na komunitární programy, které mají přímou souvislost s Programem celoživotního učení.

Prvním komunitárním programem na podporu vzdělávání byl akční program *Erasmus* zaměřený na podporu evropské spolupráce v oblasti vysokého školství, který, jak již bylo zmíněno, byl zaveden roku 1987. V roce 1989 vznikl program *Lingua*, který má za cíl podporovat rozvoj znalostí cizích jazyků v rámci Společenství. Jako další následoval v roce 1994 akční program *Leonardo da Vinci*, jehož cílem je implementace politiky Společenství v oblasti odborného vzdělávání. První fáze programu trvala v letech 1995 – 1999 a byla následována druhou fází (Leonardo II) pro roky 2000 – 2006.

V roce 1995 byl založen program společenství *Socrates*. Pilotní fáze programu trvala do roku 1999 a jeho hlavním zaměřením bylo zvyšovat kvalitu vzdělávání a vytvořit evropský volný prostor pro spolupráci v oblasti vzdělávání. Původní programy Erasmus a Lingua se staly součástí nového programu. Kromě oblasti terciárního vzdělávání a jazykového vzdělávání se Socrates zaměřil také na podporu školního vzdělávání (prostřednictvím programu Comenius) a podporu distančního vzdělávání a výměny informací a zkušeností (Eurydice a Arion).⁸⁹

V roce 2000 byla zavedena druhá fáze akčního programu Socrates pro období 2000 – 2006. Záměrem programu je přispět k rozvoji Evropy znalostí prostřednictvím rozvíjení

⁸⁷Již v roce 1957 vzniká Evropský sociální fond (ESF), který je tak nejstarším finančním nástrojem na podporu vzdělávání a zároveň představuje hlavní a největší fond pro rozvoj lidských zdrojů. Dnes je ESF součástí strukturálních fondů.

⁸⁸Komunitární programy představují soubor aktivit, které Evropské společenství vyvinulo za účelem podpoření spolupráce mezi jednotlivými členskými státy v různých oblastech. Jedná se o grantové programy, které většinou iniciuje Evropská komise. O grant v příslušné oblasti mohou požádat subjekty jak veřejné, tak soukromé sféry členských států. Základním posláním komunitárních programů v oblasti vzdělávání je pak podpora mezinárodní spolupráce v této oblasti a podpora rozvoje systémů vzdělávání a odborné přípravy. Zpracováno podle informací o komunitárních programech zveřejněných na stránkách Ministerstva vnitra (MVČR) a Národního ústavu odborného vzdělávání (NUOV). Dostupné z < <http://www.mvcr.cz> > a < <http://www.nuov.cz> >. [cit. 13. dubna 2008].

⁸⁹*Decision No 819/95/EC of the European Parliament and of the Council of 14 March 1995 establishing the Community action programme 'Socrates'* [online]. 1995. Dostupné z < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995D0819:EN:HTML> >. [cit. 16. února 2008].

evropské dimenze⁹⁰ v oblasti vzdělávání a odborného vzdělávání podporou celoživotního učení, které je založeno na formálním a neformálním vzdělávání a odborném vzdělávání. Program má podporovat získávání poznatků, schopností a dovedností napomáhajících aktivnímu výkonu občanství a schopnosti profesního zařazení. Program si dále stanovuje jednotlivé cíle, jichž má být dosaženo prostřednictvím 8 akcí (podprogramů): Comenius (školní vzdělávání), Erasmus (vysokoškolské vzdělávání), Grundtvig (vzdělávání dospělých a jiné vzdělávací cesty), Lingua (výuka a studium jazyků), Minerva (otevřené a distanční vzdělávání, informační a komunikační technologie v oblasti vzdělávání), Výzkum a inovace (otázky vzdělávací politiky), Společné akce (spolupráce s dalšími programy EU) a Doprovodná opatření (podpora aktivit, které nejsou součástí jednotlivých podprogramů).⁹¹

Česká republika se do programu Socrates zapojila již před svým vstupem do Evropské unie. Stalo se tak v roce 1997 a zapojení se nejprve týkalo pouze veřejných vysokých škol. Postupně se zapojovaly další instituce. Od roku 1997 se Česká republika rovněž účastní i programu Leonardo.⁹²

Již během roku 2004 byly členské státy seznámeny s návrhem nového vzdělávacího programu EU pro roky 2007 – 2013. Tento návrh byl v následujícím roce rozpracován tak, aby byl jeho obsah v souladu s požadavky jak členských států, tak Evropské unie. Výsledkem je vytvoření nového akčního programu – Programu celoživotního učení (Lifelong Learning Programme – LLP)

3.2 Program celoživotního učení a jeho modality

3.2.1 Vznik

Program celoživotního učení, zavedený rozhodnutím Evropského Parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15.11.2006⁹³, představuje další generaci komunitárních programů v oblasti vzdělávání. Navazuje na předchozí výše zmíněné programy, které do sebe integruje, tj. slučuje dosavadní programy Socrates (včetně všech podprogramů) a Leonardo da Vinci. Jeho vytvoření představuje reakci na volání po posílení celoživotního vzdělávání prostřednictvím akcí a politik v rámci programů Společenství. Tato potřeba byla vyjádřena již v usnesení Rady ze dne 27. června 2002 o celoživotním učení.⁹⁴ Koncepce nového programu také reflektuje stanoviska a doporučení obsažené v průběžných hodnotících zprávách

⁹⁰Evropskou dimenzí ve vzdělávání se myslí zejména podpora vzájemného porozumění, chápání rozdílů a shodností v evropské kultuře, rozvíjení vědomostí a dovedností, které jsou nezbytné pro pochopení a respektování socioekonomických, politických a kulturních procesů v Evropě. Podpora evropské dimenze také souvisí s výchovou uvědomělých evropských občanů žijících a pracujících v integrované Evropě. Základní charakteristika zpracována podle: PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vydání, Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8. S. 61 – 62.

⁹¹Zpracováno podle *Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 253/2000/ES, ze dne 24. ledna 2000, kterým se zavádí druhá fáze akčního programu Společenství v oblasti vzdělávání „Socrates“* [online]. 2000. Dostupné z < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:028:0001:01:CS:HTML>>. [cit. 15. února 2008].

⁹²Zdroj: *Vzdělávací programy Evropské unie a ČR II, III* [online]. Karlova univerzita v Praze, i-forum. Dostupné z < <http://iforum.cuni.cz> >. [cit. 13. dubna 2008].

⁹³*Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006, kterým se zavádí akční program celoživotního učení* [online]. 2006. Dostupné z

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/L_327/L_32720061124cs00450068.pdf>. [cit. 15. února]. Základní charakteristiky LLP v této kapitole jsou zpracovány podle tohoto rozhodnutí.

⁹⁴Viz *Council resolution of 27 June 2002 on lifelong learning (2002/C 163/01)* [online]. 2002. Dostupné z < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:163:0001:0003:EN:PDF>>. [cit. 29. března 2008].

týkajících se realizace druhé fáze programů Socrates⁹⁵ a Leonardo da Vinci⁹⁶. Tyto zprávy mluví o potřebě posílení vazeb a spolupráce mezi již existujícími programy za účelem zefektivnění. Je nutné zajistit komplexní přístup k celoživotnímu učení, který by vedl k propojení jednotlivých úrovní vzdělávání. Jako nejvhodnější se ukázalo vytvoření jediného programu, který by integroval aktivity Společenství zaměřené na různé úrovně vzdělávání a odborné přípravy a vedl by tak k větší spolupráci mezi jednotlivými úrovněmi. Sjednocení dosavadních programů pod jeden zastřešující program by mělo zároveň přinést zjednodušení a zefektivnění správy až dosud rozptýlených programů. Cílem je také zpřístupnit program uživatelům, tak aby byly administrativní (včetně administrativních postupů u žádostí o grant) a účetní požadavky přiměřené výši přidělených grantů.

Rozhodnutí definuje celoživotní učení jako veškeré všeobecné vzdělávání, odborné vzdělávání a odbornou přípravu, neformální vzdělávání a informální učení v průběhu života, jejichž výsledkem je zdokonalení znalostí, dovedností a schopností v osobní, občanské, sociální nebo se zaměstnáním související perspektivě.

3.2.2 Cíle

Obecné a zvláštní cíle LLP jsou vytyčeny v Rozhodnutí, kterým se tento program zavádí. *Obecný cíl* programu je plně v souladu s Lisabonskou strategií, je jím snaha „přispívat prostřednictvím celoživotního učení k rozvoji Společenství jako vyspělé znalostní společnosti, s udržitelným hospodářským rozvojem, s větším počtem a vyšší kvalitou pracovních míst a s větší sociální soudržností při zajištění dobré ochrany životního prostředí pro budoucí generace.“⁹⁷ Za účelem naplnění cílů vytyčených Lisabonskou strategií je Program celoživotního učení zaměřen především na podporu výměny, spolupráce a mobility mezi vzdělávacími systémy a systémy odborné přípravy v rámci Evropské unie, aby se mohly stát zárukou světové kvality.

Článek 1 Rozhodnutí o LLP pak dále uvádí *zvláštní cíle* Programu celoživotního učení:

- přispívání k rozvoji kvalitního celoživotního učení a podpora inovací,
- podpora realizace Evropského prostoru celoživotního učení,
- napomáhání ke zvyšování kvality, atraktivnosti a dosažitelnosti příležitostí celoživotního učení dostupných v členských státech,
- posilování přínosu celoživotního učení k sociální soudržnosti, aktivnímu občanství, mezikulturnímu dialogu, rovnosti žen a mužů a osobnímu naplnění,
- napomáhání podpoře tvořivosti, konkurenceschopnosti a růstu podnikatelského ducha,
- přispívání ke zvýšené účasti lidí všech věkových kategorií na celoživotním učení, a to včetně jedinců se specifickými potřebami,
- podpora studia jazyků a jazykové rozmanitosti,

⁹⁵Report from the Commission. Interim evaluation report on the results achieved and on the qualitative and quantitative aspects of the implementation of the second phase of the Community action programme in the field of education 'Socrates.' COM (2004) 153 final [online]. Brussels: 8.3. 2004. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/programmes/evaluation/intsocrates_en.pdf>. [cit. 7. dubna 2008].

⁹⁶Report from the Commission „Interim report on the implementation of the second phase of the Leonardo da Vinci programme (2000 – 2006). COM (2004) 152 final [online]. Brussels: 2004. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/programmes/evaluation/intleonardo_en.pdf>. [cit. 7. dubna 2008].

⁹⁷Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006, kterým se zavádí akční program celoživotního učení [online]. 2006. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/l_327/l_32720061124cs00450068.pdf>. [cit. 15. února].

- podpora rozvoje inovačního obsahu, služeb, pedagogik a praxe využívaných na základě informačních a komunikačních technologií,
- posilování úlohy celoživotního učení při vytváření významu evropského občanství a podpory tolerance a úcty vůči ostatním lidem a kulturám,
- podněcování nejlepšího využití výsledků, inovačních výrobků a procesů a výměnu osvědčených postupů.

Kromě výše zmíněných cílů by měly aktivity v rámci LLP přispívat k podpoře *horizontálních politik Společenství*⁹⁸, jak je rovněž zmíněno v Rozhodnutí o LLP. Konkrétně se jedná o snahy o zvyšování povědomí o důležitosti kulturní a jazykové rozmanitosti a nutnosti aktivně vystoupit proti předsudkům, rasismu a xenofobii. V rámci jednotlivých aktivit programu by dále měla být prováděna příslušná opatření za účelem zvýšení zapojení studujících se zvláštními potřebami do vzdělávání. LLP má rovněž podporovat rovnost žen a mužů snažit se přispět k boji proti všem formám diskriminace.

3.2.3 Struktura

Program celoživotního učení se skládá ze čtyř odvětvových (sektorálních) podprogramů, průřezového programu a programu Jean Monnet. Bylo rozhodnuto, že jednotlivé odvětvové programy, které již existovaly v rámci předchozí generace komunitárních vzdělávacích programů Socrates a Leonardo da Vinci (Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig) budou v rámci Programu celoživotního učení zachovány, protože se zaměřují na různé úrovně a specifické oblasti vzdělávání a odborné přípravy.

Program *Comenius* je zaměřen na školní vzdělávání a je určen pro mateřské školy, základní školy a střední školy. Cílem programu je rozvíjet porozumění mezi mladými lidmi z různých evropských zemí, pomáhat jim osvojit si základní životní dovednosti nezbytné pro jejich osobní rozvoj, pro jejich budoucí zaměstnání a pro aktivní účast v evropských záležitostech.⁹⁹

Program *Erasmus* je zaměřen na vysokoškolské vzdělávání a odborné vzdělávání na vysokoškolské úrovni. Program podporuje spolupráci vysokoškolských institucí a v jeho rámci je studentům, pedagogům a jiným zaměstnancům umožněno vyjet na zahraniční partnerskou instituci nebo do zahraničního podniku. Instituce, která se chce programu Erasmus účastnit musí mít tzv. „Erasmus University Charter“, který přiděluje Evropská komise na základě žádosti podané danou vysokoškolskou institucí.

Program *Leonardo da Vinci* je zaměřen na odborné vzdělávání a přípravu na jiné než vysokoškolské úrovni. Program má za cíl podporovat rozvoj celoživotního vzdělávání, podporovat účastníky odborné přípravy a dalších vzdělávacích činností v získávání vědomostí a dovedností zvyšujících jejich kvalifikaci. Program si také klade za cíl podporovat zaměstnatelnost a účast na evropském trhu práce, chce zvýšit přitažlivost odborného vzdělávání a počet mobilit jak zaměstnavatelů, tak jednotlivých zaměstnanců. Mezi další cíle programu patří snaha o zvýšení kvality a navýšení objemu spolupráce s podniky a sociálními partnery. Program chce také přispět ke zlepšení systému uznávání kvalifikací.

⁹⁸Horizontálními politikami Evropských společenství jsou nazývány politiky celospolečenského významu. Jejich prostřednictvím dochází k propojení všech specifických i globálních cílů napříč všemi evropskými programy. Jedná se zejména o oblasti rovných příležitostí, životního prostředí, informační společnosti a rozvoje regionů. Charakteristika převzata z internetových stránek Iniciativy Společenství EQUAL [online]. Dostupné z <<http://www.equalcr.cz>>. [cit. 13. dubna 2008].

⁹⁹Mezi tzv. Doprovodné aktivity programu Comenius patří aktivita eTwinning. Tato aktivita má za cíl podporovat vznik partnerství mezi mateřskými, základními a středními školami v rámci EU. Školám jsou nabízeny technologické nástroje, které umožní jejich spolupráci na portálu www.etwinning.net.

Program *Grundtvig* je zaměřen na výukové a vzdělávací potřeby osob ve všech formách vzdělávání dospělých, tj. na osoby starší 25 let nebo osoby ve věku 16-24, které již nejsou studenty denního studia na střední nebo vysoké škole, a na instituce a organizace nabízející nebo podporující vzdělávání dospělých. Jeho záměrem je nabídnout dospělým možnosti, jak zlepšovat a aktualizovat jejich znalosti a dovednosti, aby byli schopni přizpůsobovat se změnám na trhu práce a v současné společnosti.¹⁰⁰

Hlavním cílem *Průřezového programu* je podporovat evropskou spolupráci. Tento program jde napříč jednotlivými aktivitami Programu celoživotního učení a zasahuje do různých oblastí celoživotního učení. Program se zaměřuje na vývoj politiky a spolupráce na evropské úrovni v celoživotním učení, podporuje kvalitu a transparentnost vzdělávacích systémů a odborné přípravy.

Program *Jean Monnet* se zaměřuje na vzdělávání a výzkum v oblasti evropské integrace ve vyšším vzdělávání. Je určen pro vysokoškolské instituce a asociace vysokoškolských učitelů a výzkumných pracovníků, kteří se specializují na Evropská studia.

3.3 Program celoživotního učení v České republice

Na realizaci byl Programu celoživotního učení přidělen rozpočet 6,97 mld. EUR na období sedmi let (1.1. 2007 – 31.12. 2013). Programu účastní 31 zemí. Jedná se o 27 členských zemí EU, země Evropského sdružení volného obchodu Norsko, Island, Lichtenštejnsko a kandidátskou zemi Turecko. V dalších letech je možná účast kandidátských zemí (zemí západního Balkánu) a také účast Švýcarské konfederace.

Jednotlivých odvětvových programů a jejich aktivit jsou mohou využít jak jednotlivci, tak instituce. Podle článku 4 Rozhodnutí o LLP se konkrétně jedná o:

- žáky, studenty, učně a účastníky vzdělávání dospělých
- učitele školitele a jiné pracovníky účastnící se kteréhokoli aspektu celoživotního učení
- osoby na trhu práce
- instituce nebo organizace poskytující příležitosti k učení v kontextu LLP nebo v rámci jeho podprogramů
- osoby a subjekty zodpovědné za systémy a politiky týkající se jakéhokoli specifického aspektu celoživotního učení na místní, regionální a celostátní úrovni
- podniky, sociální partnery a jejich organizace na všech úrovních, včetně odborových organizací a obchodních a průmyslových komor
- subjekty zabývající se konzultacemi a poradenstvím a informačními službami souvisejícími s různými aspekty celoživotního učení
- sdružení působící v oblasti celoživotního učení, včetně asociací sdružujících studenty, učně, žáky, učitele, rodiče a dospělé studenty
- výzkumná střediska a subjekty zabývající se otázkami celoživotního učení
- neziskové organizace, dobrovolné organizace, nevládní organizace.

Zajištění úspěšného fungování Programu celoživotního učení leží na Evropské komisi a členských státech. Úkolem Komise (Generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu) je zajistit efektivní a účelné provádění akcí Společenství v souladu s Programem celoživotního učení. Evropské komisi pomáhá výbor pro LLP, který je složený ze zástupců členských států.

¹⁰⁰Zpracováno podle informací o programu Grundtvig uvedených na stránkách Evropské komise. Dostupné z < http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/grundtvig/index_en.html >. [cit. 13. dubna 2008].

Evropská komise dále delegovala řízení některých částí programu na Výkonnou agenturu pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast a národním agenturám, se kterými úzce spolupracuje.

Členské státy jsou pak zodpovědné za úspěšné provádění programu na vnitrostátní úrovni. Jejich povinností je také zřídit odpovídající strukturu – národní agenturu, která by byla koordinací akcí programu celoživotního učení pověřena a představovala prostředníka pro poskytování finančních prostředků Evropské unie. V České republice je za realizaci LLP zodpovědné Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Za účelem správy programu vznikla **Národní agentura pro evropské vzdělávací programy** (NAEP) se sídlem v Praze. Národní agentura (NA) vznikla rozšířením původní Národní agentury Socrates a začleněním Národní agentury Leonardo da Vinci do této struktury.¹⁰¹ Národní agentura pro evropské vzdělávací programy tvoří součást Domu zahraničních služeb Ministerstva školství, tělovýchovy a mládeže (DZS MŠMT). DZS plní úkoly při zajišťování školských, vzdělávacích a dalších styků se zahraničím podle pokynů ministerstva. Ministerstvo na činnost Domu zahraničních služeb poskytuje příspěvek ze státního rozpočtu.¹⁰² Kromě LLP je také zodpovídá za realizaci dalších vzdělávacích programů jako jsou Erasmus Mundus, Tempus, Finanční mechanismy EHP/Norska a e-Twinning.¹⁰³

Za účelem zajištění řádné, efektivní a transparentní implementace Programu celoživotního učení v České republice byla také vytvořena *Rada Programu celoživotního učení* (dále jen Rada) a pro jednotlivé sektorální programy LLP byly zřízeny *Řídící výbory*. V rámci své působnosti se Rada zabývá veškerými záležitostmi týkajícími se realizace LLP¹⁰⁴ v ČR a také dohlíží nad činností jednotlivých Řídících výborů. Řídící výbory se zabývají agendou dotýkající se příslušných programů.

Národní agentura hraje velkou roli zejména při provádění decentralizovaných aktivit sektorálních programů LLP.¹⁰⁵ Je zodpovědná za celý životní cyklus projektu od počátečních informací týkajících se programu LLP až po sdělení výsledků Evropské komisi. NA má za úkol poskytovat informace o jednotlivých aktivitách Programu celoživotního učení a tyto aktivity podporovat. Agentura je rovněž pověřena výběrem žádostí o grant, zajištěním odborného posouzení přijatých žádostí, rozhodnutím o udělení grantů úspěšným žadatelům, vyřizováním grantových smluv a převodem plateb za granty. Agentura také provádí monitorování projektů a organizuje šíření (diseminaci) a využívání výsledků podporovaných aktivit. Na závěr NA informuje Evropskou komisi o průběhu a dopadu LLP v České republice a tím Komisi poskytuje zpětnou vazbu.

¹⁰¹V červnu roku 2006 byl program Leonardo da Vinci na základě jednání MŠMT ČR, MPSV ČR a Evropské komise převeden z Národního vzdělávacího fondu do Centra pro studium vysokého školství (CSVŠ). Poté programy Socrates a Leonardo da Vinci existovaly samostatně v rámci oddělení evropských vzdělávacích programů CSVŠ, a od ledna 2007 začala fungovat pouze jedna Národní agentura pro celý Program celoživotního učení. Podle VOCHOZKA, J. a kol. *Nová generace programu celoživotního vzdělávání* [online]. Informační centrum pro mládež (ICM). Dostupné z <<http://www.icm.uh.cz/str/icm-koktejl/nova-generace-programu-celozivotniho-vzdelavani>>. [cit. 15. dubna 2008].

¹⁰²Internetové stránky Domu zahraničních služeb [online]. Dostupné z <<http://dzs.cz/>> a Statut Domu zahraničních služeb Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

¹⁰³Rozhodlo tak Ministerstvo školství v roce 2005. Sjedení všech evropských vzdělávacích programů realizovaných v ČR pod jednotnou Národní agenturu vidí jako výhodu. Přínosem je zejména 1, usnadnění informovanosti pro všechny potenciální účastníky programu, 2, posílení transparentnosti a koordinace v administraci programů, 3, využití dosavadních zkušeností z realizace programů a 4, efektivnější využití finančních a personálních zdrojů. Podle *Program celoživotního učení – příprava* [online]. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/eu/program-celozivotniho-uceni-2007-2013>>. [cit. 13. dubna 2008].

¹⁰⁴Konkrétní působnost Rady Programu celoživotního učení viz Statut Rady Programu celoživotního učení [online]. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/eu/rada-programu-celozivotniho-uceni>>. [cit. 13. dubna 2008].

¹⁰⁵Centralizované aktivity spadají do pravomoci Výkonné agentury pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast.

Nutnost pravidelného sledování a vyhodnocování LLP ve spolupráci Komise a členských států je zdůrazněna i v samotném rozhodnutí, kterým se zavádí Program celoživotního učení. Sledování a vyhodnocování implementace LLP jako celku v ČR spadá do kompetence Rady Programu celoživotního učení, jednotlivé sektorální programy jsou sledovány a vyhodnocovány příslušnými Řídícími výbory. V rámci jednotlivých sektorálních programů pak zaměstnanci NA provádí tzv. monitorování, kdy se sejdou s příjemci grantu a zajímají se o průběh konkrétních projektů. Vyhotovují se monitorovací zprávy, které také představují formu evaluace. Zjištěné údaje umožní provádět dílčí úpravy programy, které se předpokládají již v zavádějícím Rozhodnutí. V Rozhodnutí stojí, že „je nutné zajistit dostatečnou pružnost ve formulaci tohoto rozhodnutí a umožnit vhodné úpravy akcí programu celoživotního učení tak, aby odpovídal měnícím se potřebám v období let 2007 – 2013.“¹⁰⁶

Podoba programu tedy není ve všech aspektech pevně daná a některé složky se mohou dále vyvíjet a měnit. Národní agentury proto potřebují mít rychlý přístup k aktuálním informacím. Získání dodatečných informací a případné ověření relevantních postupů jim umožňuje systém *Nety*. Jedná se o nástroj, díky němuž mohou pracovníci NA přímo komunikovat nejen s ostatními národními agenturami, ale i s odpovědným pracovníkem v Bruselu, kterého takto mohou požádat o osvětlení nějakého problému.

Jedním z příkladu neustálého vývoje je spuštění celoevropské databáze *LLPLink*. *LLPLink* se letos nově spouští pro celý Program celoživotního učení a nahrazuje původní systém práce s údaji *Socklink*. Zadávání údajů do *LLPLinku* ohledně projektů v rámci celého LLP představuje povinnost národních agentur vůči Evropské komisi. K této databázi nemají žadatelé přístup, údaje do ní zadávají jednotlivé národní agentury.

Kromě *LLPLinku* ještě navíc Národní agentura pro evropské vzdělávací programy zavádí nový systém *Multipass*¹⁰⁷, který umožňuje žadatelům podávání žádostí o grant online. *Multipass* vychází ze zkušeností *Leopassu*, který v předchozích letech používaly některé NA v rámci programu Leonardo da Vinci. Umožňuje žadateli vyplnit si online přihlášku a následně si ji vytisknout pro poslání agentuře. Výhodou *Multipassu* by mělo být, že bude sledovat celý „životní cyklus“ projektu: od podání žádosti žadatelem přes zadání hodnocení hodnotitelem až po online vyplnění závěrečné zprávy po ukončení projektu. *Multipass* bude znamenat velké zjednodušení pro NA, protože jim umožní mít všechny údaje o projektech elektronicky a budou s nimi tak mocí snadno pracovat. Z *Multipassu* bude totiž možné získávat i statistiky (např. kolik žen se zúčastnilo v kterém roce té a té aktivity, z kterých regionů byli účastníci jednotlivých aktivit, různé procentuální údaje). *Multipass* používají v současné době programy Comenius, Leonardo a Grundtvig. Uvažuje se o jeho rozšíření i na Erasmus. *Multipass* je záležitostí pouze národních agentur, jedná se o doplňkový nástroj, a jeho zavedení nepředstavuje povinnost vůči EK. Vzhledem k tomu, že závisí jen na národních agenturách, jestli si ho zakoupí, tak s ním nepracují všechny národní agentury.¹⁰⁸ Do budoucna by měl být *Multipass* propojen i s databází *LLPLink*.

Podobný důraz, jaký je kladen na pravidelné sledování a hodnocení LLP je kladen i na diseminaci. Šíření a využívání výsledku aktivit podporovaných v rámci LLP vede ke zviditelnění programu. Konkrétní výsledky, v podobě např. realizovaných projektů, brožur nebo konferencí, více přiblíží potenciálním zájemcům praktické možnosti využití programu. Diseminací se na jedné straně zabývá samotná Národní agentura, která za tímto účelem např.

¹⁰⁶Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006, kterým se zavádí akční program v oblasti celoživotního učení [online]. 2006. Dostupný z: < http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/l_327/l_32720061124cs00450068.pdf>. [cit. 15. února 2008].

¹⁰⁷V Grundtvigu se do *Multipassu* zatím zadávají pouze jen údaje pro Projekty partnerství a Přípravné návštěvy. Do budoucna by měl být i pro Mobility osob.

¹⁰⁸Základní charakteristiky fungování nástrojů *Nety*, *LLPLink* a *Multipass* zpracovány na základě informací podaných zaměstnanci NAEP zodpovědnými za realizaci programu Grundtvig.

tiskne různé informační brožury a letáky¹⁰⁹ anebo prezentuje výsledky jednotlivých programů v rámci různých akcí, které pořádá.¹¹⁰ Diseminací jsou také v různé míře pověřeni samotní držitelé grantů.¹¹¹

Program celoživotního učení navazuje na předchozí generaci programů Socrates a Leonardo da Vinci. Vychází ze zkušeností s těmito programy, které do sebe zároveň integruje. Nová podoba programu je v souladu s myšlenkami celoživotního učení – jeden program sjednocující programy zaměřené na různé oblasti vzdělávání a odborné přípravy umožňuje lepší prostupnost mezi různými úrovněmi a formami vzdělávání. Česká republika se evropských vzdělávacích programů účastnila již před svým vstupem do Evropské unie. Pro správu programů Socrates a Leonardo da Vinci měla zřízené odpovídající struktury. Tyto původně oddělené agentury (NA Socrates a NA Leonardo da Vinci) byly za účelem efektivního provádění LLP sloučeny v jednotnou Národní agenturu pro evropské vzdělávací programy. K efektivní a transparentní implementaci napomáhá také Rada Programu celoživotního učení a Řídící výbory zodpovědné za náležitosti spojené s fungováním jednotlivých sektorálních programů. Důležitým aspektem práce na národní úrovni je pravidelná evaluace realizace LLP v České republice, která pomáhá zajistit zvyšování efektivnosti jak LLP jako celku, tak jednotlivých sektorálních programů. Neméně důležitá je diseminace, tedy šíření výsledků podporovaných aktivit, která zvyšuje povědomí o LLP mezi veřejností.

¹⁰⁹Příklad programu Grundtvig: Informační leták Národní agentury pro evropské vzdělávací programy „Grundtvig v přiblížení“.

¹¹⁰Např. 23. 4. 2008 se v Praze bude konat Konference Programu celoživotního učení, na které budou prezentovány výsledky mezinárodní spolupráce v rámci témat zdraví, zdravý životní styl, zdravotní a sociální péče. Zdroj <<http://www.naep.cz>>. [cit. 13. dubna 2008].

¹¹¹Příklad aktivity Projekty partnerství sektorálního programu Grundtvig: do žádosti o grant musí žadatelé vyplnit, jak budou šířit a využívat výsledky v rámci účastnických organizací, místní komunity a také v rámci širší komunity celoživotního učení. Viz Žádost o projekty partnerství pro rok 2008. *Lifelong Learning Programme: Grundtvig. Application form 2008 for Learning Partnerships* [online]. Dostupné z <<http://www.naep.cz>>. [cit. 8. března 2008].

4 SEKTORÁLNÍ PROGRAM GRUNDTVIG

Program Grundtvig se v rámci Programu celoživotního učení zabývá vzděláváním dospělých. Je zaměřen na oblast vzdělávání osob ve všech formách vzdělávání dospělých a na instituce a organizace nabízející nebo podporující toto vzdělávání. Tato kapitola obecně představí program Grundtvig a následně poskytne podrobný popis aktivity Projekty partnerství, která bude sloužit jako příklad konkrétního využití možností programu. Nejdříve budou představeny důležité prvky týkající se Projektů partnerství: od hledání projektových partnerů, přes podání žádosti o grant až po obdržení grantu. Pozornost bude věnována také změnám, které u této aktivity nastaly se zavedením Programu celoživotního učení.

4.1 Cíle a zaměření programu Grundtvig

Program Grundtvig dostal jméno podle dánského duchovního a spisovatele Nicolaie Frederika Severina Grundtviga (1783 – 1872), který je pokládán za zakladatele severské tradice celoživotního učení. Přišel s konceptem „lidové vyšší školy“, jehož základní myšlenkou bylo to, že vzdělání by mělo být dostupné všem občanům a to po celý život a kromě znalostí by se mělo rovněž zaměřovat na rozvoj občanské zodpovědnosti a osobní a kulturní rozvoj.¹¹²

Program Grundtvig má své zvláštní a operativní cíle. Mezi *zvláštní cíle* patří reagování na otázku vzdělávání stárnoucí populace v Evropě a pomáhání zajišťovat dospělým osobám cesty ke zdokonalení znalostí a schopností. Mezi *operativní cíle* programu pak patří:

- zvýšení kvality, dostupnosti a objemu mobility¹¹³ osob, které jsou zapojené do dalšího vzdělávání v celé Evropě (počet mobilit by se měl zvýšit – do roku 2013 by mělo být podporováno alespoň 7 000 mobilit ročně),
- zlepšení kvality a zvýšení objemu spolupráce mezi organizacemi zabývajících se vzděláváním dospělých,
- snaha o poskytnutí alternativních příležitostí vzdělávání osobám, které pocházejí ze sociálně slabých skupin a osobám, které žijí v krajních sociálních podmínkách (se zaměřením zejména na starší osoby a osoby, které skončily vzdělávání bez základní kvalifikace),
- podpora rozvoje inovačních postupů ve vzdělávání dospělých a jejich předávání
- podpora rozvoje inovačního obsahu, služeb, metod a praxe založených na ICT v oblasti celoživotního učení,
- zlepšení pedagogických přístupů a řízení institucí, které vzdělávají dospělé.¹¹⁴

Program je zaměřen jak na osoby, tak na instituce. Mohou ho využít všichni účastníci vzdělávání dospělých a také učitelé a jiní pracovníci institucí nebo organizací, které se

¹¹²Grundtvig – vzdělávání dospělých. Projekty partnerství. Informační leták Národní agentury pro evropské vzdělávací programy, 2007.

¹¹³Mobilitou se myslí výjezd jedné osoby do zahraničí v rámci aktivit programu. Jedná se o návštěvy, stáže a výměny účastníků formálního i neformálního vzdělávání dospělých, školení a profesní rozvoj pracovníků a učitelů působících ve vzdělávání dospělých.

¹¹⁴Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006, kterým se zavádí akční program celoživotního učení [online]. 2006. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/l_327/l_32720061124cs00450068.pdf>. [cit. 15. února 2008].

vzděláváním dospělých zabývají. Z institucí se program týká těch, které poskytují možnosti vzdělávání dospělých. Jedná se o instituce zapojené do počáteční nebo další odborné přípravy pracovníků působících ve vzdělávání dospělých, asociace a zástupce subjektů zapojených do vzdělávání dospělých, subjekty poskytující poradenské, konzultační a informační služby týkající se jakéhokoli aspektu vzdělávání dospělých, osoby a subjekty zodpovědné za formy, metody a postupy týkající se jakéhokoli aspektu vzdělávání dospělých na místní, regionální a národní úrovni, výzkumná centra a subjekty zabývající se otázkami vzdělávání dospělých, podniky, neziskové organizace, dobrovolné organizace, nevládní organizace a vysokoškolské instituce.¹¹⁵

4.2 Aktivity programu Grundtvig

Aktivity programu Grundtvig se, stejně jako většiny ostatních sektorálních programů Programu celoživotního učení, dělí na decentralizované a centralizované. U **centralizovaných aktivit** se žadatelé o grant musí obrátit přímo na Výkonnou agenturu Evropské komise v Bruselu, která je zodpovědná za celý proces od přijetí žádosti o projekt, přes hodnocení a výběr projektů k podpoření až po přidělení grantu. U **decentralizovaných aktivit** jsou všechny výše zmíněné kroky v kompetenci národních agentur jednotlivých členských států. V České republice se tedy žadatelé o grant obražejí na Národní agenturu pro evropské vzdělávací programy. Program Grundtvig nabízí čtyři základní aktivity: Mobility osob, Projekty partnerství, Multilaterální projekty a Tematické sítě. Mobility osob a Projekty partnerství spadají pod decentralizované aktivity spravované národními agenturami. Multilaterální projekty a Tematické sítě jsou aktivitami centralizovanými, za které zodpovídá Výkonná agentura Evropské komise. Kromě čtyř základních aktivit program ještě nabízí tzv. Doprovodné aktivity, které jsou rovněž centralizované a jsou zaměřené na podporu hlavních cílů programu Grundtvig.

V porovnání s předchozím obdobím, kdy program Grundtvig tvořil součást programu Sokrates, došlo v rámci Programu celoživotního učení k jistým změnám v pojmenování jednotlivých aktivit.

Tabulka 1 Komparativní tabulka: Sokrates (2000 – 2006)/ Program celoživotního učení (2007 – 2013)

Sokrates (2000 – 2006)	Program celoživotního učení(2007 – 2013)
G1 – Evropské projekty spolupráce	Grundtvig – Multilaterální projekty
G2 – Projekty vzájemné výměny zkušeností	Grundtvig – Projekty partnerství
G3 – Individuální granty pro pracovníky působící v oblasti vzdělávání dospělých	Grundtvig – Mobility osob - další vzdělávání pracovníků institucí vzdělávání dospělých - mobility dospělých účastníků vzdělávání (od roku 2009) - stáže budoucích nebo začínajících učitelů v oblasti vzdělávání dospělých (od roku 2009)
G4 – Projekty sítí institucí	Grundtvig – Tematické sítě

Pramen: Comparative Table: Programmes 2000-2006/Programmes 2007-2013[online]. Dostupné z < http://ec.europa.eu/education/archive/llp/compare_en.html>.[cit. 2. dubna 2008].

¹¹⁵Zpracováno podle Internetové stránky Národní agentury pro evropské vzdělávací programy [online]. Dostupné z <<http://www.naep.cz>>.

Mobility osob

Granty udělené v rámci Mobilit osob jsou určeny na různé vzdělávací kurzy, stáže, konference, semináře nebo asistenční a studijní pobyty v zahraničí, které žadatelům o grant umožní sebevzdělávání, další profesní růst a obohatí jeho praktické dovednosti. Účast na těchto akcích nabízí také mimo jiné možnost zlepšení jazykových dovedností, seznámení se s jinými kulturami, výměnu zkušeností se zahraničními kolegy a získání nových kontaktů. Účastníci Mobilit mohou vidět, jak funguje koncept celoživotního učení v Evropě a lépe mu tak porozumět. O tento typ grantu mohou požádat pracovníci působící na částečný nebo plný úvazek v oblasti formálního a neformálního vzdělávání dospělých.¹¹⁶

Projekty partnerství

Cílem projektů partnerství je zvýšit povědomí o rozmanitém evropském kulturním sociálním a ekonomickém prostředí a přispět ke zlepšení porozumění oblastem společného zájmu. Projekty partnerství jsou zaměřeny na samotný vzdělávací proces (postupy, metody a způsoby práce) a není nutné, aby měly konkrétní výstup. Projekty se mohou týkat managementu vzdělávání dospělých nebo výukových metod poskytovaných učiteli a manažery vzdělávání dospělých. Účast na projektech umožňuje partnerům výměnu zkušeností a znalostí, dává jim možnost vyvinout společné metody a přístupy, které odpovídají jejich potřebám. V rámci projektů partnerství je možné vyzkoušet a uvést do praxe nové organizační a pedagogické přístupy.

Projekty partnerství patří k projektům malého rozsahu – jejich záměrem je zapojit co nejvíce menších institucí a organizací působících v oblasti vzdělávání dospělých do evropské spolupráce. V projektech jde o aktivní zapojení dospělých účastníků vzdělávání, a to nejen do jednotlivých aktivit projektu, ale i do mobility projektu. Cílovou skupinou jsou dospělí, tedy osoby starší 25 let a osoby ve věku 16 – 24 let, které se již nachází mimo vzdělávací proces.

Mezi aktivity, které se uskutečňují v průběhu realizace projektu patří např.:

- projektová setkání a semináře,
- výměny zaměstnanců a dospělých účastníků vzdělávání,
- výměny zkušeností a dobré praxe s využitím informačních a komunikačních technologií,
- zhotovování řemeslných a uměleckých předmětů nebo kreseb souvisejících s projektem, terénní práce, projektové výzkumy, příprava různých představení (divadelních, hudebních apod.),
- jazyková příprava osob zapojených do projektu¹¹⁷,
- spolupráce s dalšími realizovanými projekty, které spolu tematicky souvisejí,
- aktivity související se sebehodnocením,
- organizování výstav, tvorba a distribuce informačních materiálů a dokumentů souvisejících s aktivitami projektu a šíření zkušeností a výsledků projektu.

Předpokládá se, že řešitelé projektů budou v rámci realizace projektu spolupracovat se subjekty na místní a regionální úrovni jako jsou např. orgány státní správy, subjekty

¹¹⁶ Charakteristiky jednotlivých aktivit sektorálního programu Grundtvig zpracovány podle informací na internetových stránkách NAEP. Dostupné z <<http://www.naep.cz>>.

¹¹⁷ Finance na jazykovou přípravu lze získat i z aktivity Mobility osob. Podpořeny však mohou být maximálně 2 osoby z jedné instituce.

poskytující sociální služby, asociace a podniky. Subjekty, se kterými byla navázána spolupráce se mohou také účastnit projektových aktivit i mobilit.

Multilaterální projekty

Cílem Multilaterálních projektů je dosažení konkrétních a inovačních výsledků nebo produktů. Do projektu musí být zapojeny nejméně tři instituce zabývající se vzděláváním dospělých ze tří různých zemí účastnících se Programu celoživotního učení. Evropská komise podporuje konkrétně projekty, kterým jde o zlepšení obsahu a metod vzdělávání dospělých, zdokonalení vzdělávání dospělých jako systému, zlepšení přístupu vzdělávacích příležitostí pro dospělé a zdokonalení řízení institucí a organizací vzdělávající dospělé.

Tematické sítě

V případě Tematických sítí se jedná o velké projekty, do kterých je zapojeno nejméně deset institucí z deseti různých zemí. Cílem těchto projektů je posílení vazby mezi různými účastníky podílejícími se na vzdělávání dospělých, zlepšení kvality, evropské dimenze a zviditelnění aktivit a problematiky společného zájmu v oblasti vzdělávání dospělých a napomáhání šíření informací o možnostech celoživotního učení mezi širokou veřejností. Evropská komise podporuje zejména projekty zaměřené na podporu diskuse týkající se hledisek postupů a zkušeností, poskytování celkového pohledu na danou oblast prostřednictvím srovnávacích studií a analýz, identifikování potřeb a šíření příkladů dobré praxe na národní a evropské úrovni.

4.3 Program Grundtvig v České republice – Projekty partnerství

Do Projektů partnerství se musí zapojit nejméně tři instituce ze tří různých zemí, přičemž každá národní agentura může mít ještě další parametry. V České republice se v rámci jednoho projektu mohou zapojit maximálně dvě české instituce, jejichž účast ale musí být dobře zdůvodněna. V některých zemích ale národní agentury podporují účast i více domácích institucí na jednom projektu.

Hledání partnerů pro projekt

Partnerství pro realizaci Projektů partnerství často vznikají na základě vlastních kontaktů zájemce o projekt a na základě dřívější spolupráce některých z partnerů. Vhodné partnery je rovněž možné najít prostřednictvím národní agentury. Národní agentura nabízí možnost rozeslání vlastního návrhu projektu zahraničním národním agenturám, které se pak pokusí nalézt vhodné partnery. Česká národní agentura na svých stránkách také zveřejňuje aktuální nabídky zahraničních institucí ke spolupráci. Za účelem získání vhodného projektového partnera je možné zapojit se do Yahoo skupiny¹¹⁸ nebo vyhledávat v databázích jako jsou PartBase, SIU nebo ECOTEC.¹¹⁹ Další možností je účast na vzdělávací akci v zahraničí nebo na kontaktním semináři.

¹¹⁸Na Yahoo skupiny (Yahoo groups) je odkaz přímo ze stránek NAEP. Do vyhledávače se zadává „Grundtvig“. V současné době (naposledy ověřováno 21. dubna 2008) existuje 88 skupin zaměřených na téma Grundtvig. Některé vznikly pouze v rámci řešení konkrétních projektů, některé jsou zaměřené právě na pomoc s vyhledáváním vhodných partnerů pro projekty Grundtvig.

¹¹⁹I na tyto databáze je přímý odkaz na stránkách NAEP. Jedná se o databáze založené přímo za účelem vyhledávání projektových partnerů.

Organizátorem *kontaktních seminářů* jsou národní agentury. Jedná se o mezinárodní semináře, zaměřené na různé témata, které mají umožnit pracovníkům z různých institucí zabývajících se vzděláváním dospělých vyhledat vhodné partnery a téma pro multilaterální projekt partnerství v rámci programu Grundtvig. Tyto semináře jsou určeny především pro instituce, které zatím nemají žádné zkušenosti se řešením projektu Grundtvig. Součástí seminářů jsou prezentace již realizovaných nebo realizujících se projektů, uvádění příkladů dobré praxe a také workshopy. Národní agentura pro evropské vzdělávací programy uspořádala loni v listopadu kontaktní seminář na téma „Intercultural Education“. Semináře se zúčastnilo 50 lidí z 20 zemí.

Pokud má zájemce o projekt partnerství již vybrané vhodné partnery, může ještě před podáním žádosti o projekt požádat národní agenturu o grant na *přípravou návštěvy*, která slouží k dopracování projektu partnerství a k přípravě žádosti o grant.¹²⁰

Podávání žádosti

Před podáním žádosti je nezbytné, aby si zájemci o projekt partnerství prostudovali příslušné kapitoly týkající se programu Grundtvig a Projektů partnerství v *Příručce pro žadatele* (Guide for Applicants) a ve *Všeobecné výzvě k předkládání návrhů projektů* (General Call for Proposals) pro daný rok.¹²¹ V současném programovacím období jsou formuláře žádosti o Projekty partnerství k dispozici ve třech jazykových verzích: anglické, německé a francouzské. V předchozím období byl formulář přeložen také do češtiny, ale to se ukázalo jako nevyhovující. Nyní se musí vždy najít pracovní jazyk projektu, ve kterém pak bude vyplněna žádost o projekt. Ve většině případů se jedná o angličtinu.

Žádost pro rok 2008 se od žádosti v prvním roce LLP liší. Je to dáno také tím, že loni byl formulář určen pro dva typy žádostí: jak pro žádosti o nový projekt, tak pro žádosti o prodloužení projektu. Rozdíl je zejména ve struktuře formuláře. Formulář žádosti pro rok 2008 se skládá ze sedmi následujících částí¹²²:

- Část 1: Podací údaje (1.1 název projektu, pracovní jazyk partnerství, 1.2 název žadatelské instituce a její role v partnerství – partner/koordinátor¹²³)
- Část 2: Údaje o koordinující instituci
- Část 3: Údaje o partnerských institucích
- Část 4: Prohlášení
- Část 5: Popis projektu a partnerství
- Část 6: Navrhované aktivity/činnosti
- Část 7: Požadovaný grant

Každý z partnerů podá svojí žádost u národní agentury své země. Díky zavedení systému Multipass budou mít žadatelé o grant možnost vyplnit a zaslat přihlášku online. Prozatím informace do Multipassu zadávají pouze koordinátoři Projektů partnerství, a to i

¹²⁰Zpracováno podle informací o Projektech partnerství uvedených na stránkách NAEP. Dostupné z <<http://www.naep.cz>>.

¹²¹Jejich aktuální anglickou verzi lze nalézt na stránkách Komise. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/index_en.html>. Česká verze pro daný rok je vždy zveřejněna na stránkách národní agentury <<http://www.naep.cz>>.

¹²²Formulář pro rok 2007 byl rozdělen na čtyři části: Část A – Informace o instituci žadatele včetně prohlášení, Část B – Informace o partnerství projektu, Část C – Obsahová část projektu včetně plánu aktivit, Část D – požadovaný grant. *Grundtvig, Learning Partnerships. Application form 2007* [online]. Dostupné z <www.naep.cz>. [cit. 9. prosince 2007] a *Grundtvig. Application form 2008 for Learning Partnerships* [online]. Dostupné z <www.naep.cz>. [cit. 8. března 2008].

¹²³Každý projekt musí mít svého koordinátora. Jedná se o jednu z partnerských organizací/institucí, která řídí provádění projektu.

zpětně. Informace o ostatních projektech podaných českými partnerskými institucemi Národní agentura získá z celoevropské databáze LLPLink. Od příštího roku bude podání žádosti prostřednictvím Multipassu povinností i pro projektové partnery.

Pro první rok běhu Programu celoživotního učení byl termín pro podání žádostí o Projekty partnerství, stejně tak jako o většinu ostatních aktivit LLP, Evropskou komisí stanoven na 30.3. 2007. Žádost musela být poslána do Národní agentury jak v originálním vyhotovení¹²⁴, tak v elektronické podobě. Začátek realizace schválených projektů byl stanoven na 1. 10. 2007. Byly podávány jak žádosti o projekty úplně nové, tak žádosti o prodloužení projektů, jejichž realizace začala ještě v minulém programovacím období. V minulém programovacím období mohly být projekty plánované na jeden, dva nebo tři roky. Po skončení každého roku projektu bylo nutné podat novou žádost o pokračování projektu, tzv. renewal. V rámci Programu celoživotního učení ale dostaly schválené pokračující projekty grant na celé zbývající období. To znamená, že projekty, které byly naplánovány ještě na další dva roky, dostaly peníze rovnou na dva roky a už nebudou muset znovu žádat o prodloužení. *Délka všech nových projektů* je nyní pevně daná na *dva roky*, s plynulým přechodem mezi prvním a druhým rokem a bez nutnosti žádat o prodloužení.¹²⁵

V předchozím programovacím období bylo možné, aby jedna instituce podala zároveň více žádostí o grant. Mohla také podat žádost o nový projekt, i když už měla v té době nějaký jiný, dříve schválený, projekt Grundtvig rozřešený. Tato možnost existovala i v prvním roce Programu celoživotního učení s tím, že u žádostí o nový projekt byla v případě, že instituce podala více žádostí podpořena její účast pouze na jednom projektu. Pro rok 2008 ale již platí, že stejná instituce může v daném kole podat jen jednu žádost o projekt a to jen tehdy, jestliže byl formálně ukončen projekt, který měla schválený v předchozím výběrovém kole. Pokud i přesto instituce žádost podá, bude zamítnuta z formálních důvodů. Tato dvě kritéria patří mezi české národní administrativní priority.

Výběrové řízení

Po přijetí žádostí národní agentura nejprve hodnotí *formální náležitosti žádostí*. Aby žádost splňovala formální kritéria musí být podána včas a na platném formuláři, musí být podána oprávněnou institucí a počet partnerských institucí musí být odpovídající. Žádost musí být dále vyplněna ve všech částech a opatřena originálními podpisy a zaslána v požadovaném počtu vyhotovení. V roce 2008 mezi formální kritéria patří i dvě výše zmíněné národní administrativní priority. Žádosti, které nesplňují všechna formální kritéria, jsou zamítnuty z důvodu formálních nedostatků.

Žádosti, které splňují formální požadavky jsou dále postoupeny *externím hodnotitelům*, kteří se přihlásili na základě výzvy pro hodnotitele, zveřejňované na webových stránkách agentury, a kteří hodnotí kvalitu žádostí. Hodnotí vždy dva hodnotitelé a v případě, že je rozdíl v hodnoceních větší jak 25 bodů, dochází ještě ke třetímu hodnocení. V roce 2007, stejně jako v předchozím programovacím období, byla hodnocena každá žádost. Letos národní agentury zasílají k hodnocení jen projekty, ve kterých jsou jejich instituce koordinátorem.

¹²⁴Rozhoduje datum poštovního razítka. Žádosti pro rok 2007 musely být poslány ve třech vyhotoveních (originál a 2 kopie). V roce 2008 koordinující česká instituce zasílá NA tři originální vyhotovení, partnerská instituce zasílá pouze jedno originální vyhotovení.

¹²⁵Termín podávání žádostí o projekt partnerství na rok 2008 byl posunut na 15. 2. 2008. Realizace schválených projektů může začít od 1. 8. 2008. Termín pro podání žádosti se ale příští rok může opět změnit.

Při výběru projektů k podpoření se klade důraz na následující *výběrová kritéria*:

- partnerství formálních, neformálních a informálních institucí
- geograficky vyvážené partnerství s ohledem na promítnutí evropské dimenze do partnerství, obsahu a výstupů projektu i jejich následného rozšiřování
- výrazné zaměření na výměnu a šíření příkladů dobré praxe a zkušeností
- přehledný plán aktivit, mobilit a rozdělení úkolů v rámci partnerství včetně plánu evaluace a diseminace
- téma projektu zaměřené na kulturu a vzdělávání
- zapojení dospělých účastníků vzdělávání do aktivit projektu včetně mobility
- zapojení osob s postižením, osob znevýhodněných ze socio-ekonomických, geografických a jiných důvodů do aktivit projektu
- zajištění rovných příležitostí pro muže a ženy v rámci projektu.

Pro každý rok Programu celoživotního učení *stanovuje Evropská komise priority* pro jednotlivé sektorální programy, které by měly projekty naplňovat. V loňském roce byl u Projektů partnerství kladen důraz především na žádosti o prodloužení projektu a u žádostí o nové partnerství se dávala přednost institucím bez předchozí zkušenosti v projektech partnerství. Tematickou prioritou pro rok 2007 byla kulturní a vzdělávací témata a především zaměření na mezikulturní témata jakožto příprava na rok 2008, který byl vyhlášen Evropským rokem mezikulturního dialogu.¹²⁶

Letošní rok dostanou prioritu žádosti o projekty partnerství, které se zaměřují na kterákoli z osmi klíčových schopností uvedených v doporučení z roku 2006¹²⁷, překonání socioekonomických znevýhodnění, podporu začlenění migrujících osob, zvýšení účasti starších studujících a podněcování a posilování tvořivosti.¹²⁸

Každá země může k těmto evropským prioritám přidat ještě své *národní priority*. Pro rok 2007 vyhlásila NAEP, že u nových projektů partnerství budou mít prioritu žádosti předložené následujícími typy institucí a organizací:

- knihovny, muzea, kulturní organizace, veřejné úřady na místní a regionální úrovni¹²⁹;
- instituce a organizace z méně aktivních regionů¹³⁰, menších měst a venkovských oblastí;
- informální instituce a organizace;
- instituce a organizace pracující se sociálně nebo ekonomicky znevýhodněnými skupinami osob a s osobami s postižením.

¹²⁶Decision No 1983/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the European Year of intercultural dialogue (2008) [online]. 2006. Dostupné z < http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_412/l_41220061230en00440050.pdf>. [cit. 19. března 2008].

¹²⁷Doporučení 2006/962/ES Evropského parlamentu a rady ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení [online]. 2006. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/l_394/l_39420061230cs00100018.pdf>. [cit. 19. března 2008]. Klíčovými schopnostmi jsou: komunikace v mateřském jazyce, komunikace v cizích jazycích, matematická schopnost a základní schopnosti v oblasti vědy a technologií, schopnost práce s digitálními technologiemi, schopnost učit se, sociální a občanské schopnosti, smysl pro iniciativu a podnikavost, kulturní povědomí a vyjádření.

¹²⁸Evropské a národní priority pro roky 2007 a 2008 zpracovány podle: Informační seminář programu Grundtvig, Brno, březen 2007 a *Všeobecná výzva k předkládání návrhů pro roky 2008-2010. Část I – Strategické priority* [online]. Dostupné z <<http://www.naep.cz>>. [cit. 17. března 2008].

¹²⁹Jedná se o instituce, které v předchozím programovacím období podaly málo žádostí.

¹³⁰Jedná se o regiony, ze kterých v předchozím programovacím období přišel malý počet žádostí o grant. Viz Příloha 12.

V roce 2008 bude rovněž dána přednost žádostem podaných institucemi bez předchozí zkušenosti v projektech partnerství. Dále pak budou upřednostněny instituce a organizace jako jsou knihovny, muzea, kulturní instituce, veřejné úřady na místní a regionální úrovni, instituce a organizace z méně aktivních regionů, a to ze Středočeského, Ústeckého, Jihočeského, Libereckého, Olomouckého a Zlínského kraje a instituce a organizace z neuniverzitních měst a venkovských oblastí.

Loni se všechny žádosti hodnotily jako celek, hodnotily se zároveň jak výběrová kritéria a evropské priority, tak národní priority. Poté, co externí hodnotitelé každou žádost obodovali, NA podle počtu bodů sestavila pořadí, a v závislosti na výši přiděleného rozpočtu i počet, projektů k podpoření, které předložila Řídícímu výboru programu Grundtvig ke schválení.¹³¹ Následovala výměna informací mezi všemi evropskými národními agenturami, tzv. matching. Účelem bylo zjistit, zda příslušné národní agentury v zahraničí schválily žádosti o grant partnerům, se kterými chtěla česká instituce do projektu vstoupit. Na základě toho NAEP stanovovala, které projekty budou nakonec skutečně podpořeny.

Letos se v prvním kole hodnotí pouze výběrová kritéria včetně evropských priorit a k tomu, zda projekt splňuje či nesplňuje národní priority se přihlíží až v tzv. druhém kole hodnocení žádosti, ke kterému ale dochází pouze tehdy, zbývá-li ještě nějaký rozpočet. Matching tentokrát nedělají národní agentury, ale probíhá na centrální úrovni, a to prostřednictvím centrální databáze LLPLink, ve které se stanovuje pořadí projektů k podpoření.

V současné době zatím nelze říct, jak se nový centrální systém přidělování grantů osvědčí. Termín pro zadávání hodnocení kvality do LLPLinku je stanoven na 16. 5. 2008 a první evropské pořadí projektů k podpoření by mělo být známo 30. 5. 2008. Tento systém by v každém případě měl znamenat zjednodušení v tom, že národní agentury nebudou nuceny hodnotit všechny žádosti a pak je porovnávat s hodnocením jinými národními agenturami. Každá žádost se bude v podstatě hodnotit jen jednou a porovnání bude probíhat na centrální úrovni.

V roce 2007 obdržela Národní agentura 101 žádostí o grant. Z toho 15 jich bylo zamítnuto z důvodu formálních nedostatků. V závislosti na výsledcích mezinárodního výběrového kola bylo nakonec podpořeno 37 projektů, tedy přibližně 30 % z podaných žádostí. Vzhledem k tomu, že prioritu měly žádosti o prodloužení projektu, se ve 23 případech jednalo o podpoření projektů započatých již v minulém programovacím období. V tomto roce (k 15. 2. 2008) NA obdržela 79 žádostí, tedy o jednu vyšší počet nových žádostí než loni. To dokazuje, že i přes omezující administrativní priority je o Projekty partnerství trvalý zájem. Oficiální výsledky o přidělených grantech by měly být oznámeny 1. 8. 2008.¹³²

¹³¹ Role Řídícího výboru programu Grundtvig spočívá v zajištění transparentní, efektivní a řádné implementace programu Grundtvig v ČR. Členy Výboru Grundtvig jsou pověřeni pracovníci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, zástupci Ministerstva průmyslu a obchodu, ministerstva práce a sociálních věcí, krajů, zaměstnavatelů nebo sociálním partnerů a případně dalších subjektů. Předsedou Výboru je pověřený pracovník skupiny 2 (skupina všeobecného, odborného a dalšího vzdělávání). Tajemníkem Výboru je zástupce NA administrující program Grundtvig v České republice. Tento výbor se schází dle potřeby, a to na základě svolání předsedy Výboru Grundtvig. Viz *Statut a jednací řád Řídícího výboru programu Grundtvig* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z < <http://www.msmt.cz/eu/ridici-vybor-programu-grundtvig-statut-a-jednaci-rad>>. [cit. 13. dubna 2008].

¹³² Informace o průběhu hodnocení a o počtech žádostí: <<http://www.naep.cz>> a Interní materiály Národní agentury pro evropské vzdělávací programy.

Rozpočet (Financování)

Oproti minulému programovacímu období došlo ke změnám v systému financování. V *předchozím období* bylo nutné *do žádosti vyplnit přesný plánovaný rozpočet*, který se dělil na standardní a variabilní část. Standardní část grantu byla určena k pokrytí nákladů souvisejících s realizací projektu kromě nákladů na mezinárodní mobility. Variabilní část grantu byla určena k pokrytí nákladů souvisejících s mezinárodními mobilitami¹³³ v rámci projektu. Existovaly přesné instrukce, co se může a co se nesmí do nákladů započítat a při čerpání grantu se muselo rozdělení na standardní a variabilní část plně respektovat.¹³⁴ Po podpisu smlouvy s NA obdrží řešitel projektu pouze 80 % grantu, zbývajících 20 % dostane až po schválení požadovaných zpráv a dokumentů. Každý rok projektu museli řešitelé podávat průběžnou a závěrečnou finanční zprávu. Na základě závěrečné finanční zprávy, závěrečné zprávy o aktivitách a vyplněním formuláře příkladů dobré praxe pro MŠMT ČR jim pak byla vyplacena zbývajících výše grantu. Standardní částka byla pevně daná v předchozím programovacím období (2001 – 2006) pevně daná: maximum 5000 EUR pro koordinátory a 4000 EUR pro partnery projektu. Variabilní část rozpočtu nebyla limitovaná s tím, že pobytové náklady byly limitované maximálními sazbami danými tabulkou, která tvořila součást žádosti o grant. Grant, o který si žadatelé v žádosti řekli, mohl být národní agenturou ještě krácen na základě zvoleného modelu NA v souvislosti s rozpočtem přiděleným EK (příklad viz Příloha 5).¹³⁵

V *novém programovacím období* již žadatelé o grant přesný rozpočet uvádět nemusí. Financování projektů partnerství je založeno na *paušálních částkách*, jejichž výše je odvislá od toho, kolik instituce plánuje v rámci projektu uskutečnit mobilit. Také již neexistují žádná specifická pravidla pro uznatelné náklady. Grant slouží na pokrytí všech nákladů spojených s uvedenou aktivitou: náklady na místní aktivity (publikační činnost, nákup software, překladatelské služby, jazyková příprava apod.) a náklady na mobility (cestovné, cestovní pojištění, náklady na pobyt). Po skončení projektu řešitelé podávají závěrečnou zprávu a musí vykázat uskutečněné mobility (letenky, certifikáty vydané hostitelskou institucí, program zahraniční akce, prezenční listina) a splnit plánovaný výstup (činnosti a výsledky projektu, které jsou uvedené v žádosti o projekt), aby jim mohl být vyplacen zbytek grantu. Pokud vykázané činnosti, mobility a výsledky neodpovídají činnostem, mobilitám a výsledkům uvedeným v žádosti o projekt a nejsou relevantní ve vztahu k danému projektu musí řešitel již vyplacenou část grantu vrátit národní agentuře. Pokud není uskutečněný požadovaný minimální počet uznatelných a relevantních mobilit, tak je grant krácen v závislosti na tom, kolik mobilit nebylo uskutečněno. Již se nepodává závěrečná finanční zpráva a řešitelé nemusí prokazovat jiné náklady v rámci projektu kromě nákladů na mobility. Výši paušálů si národní agentury stanovují samy na základě zkušeností z předchozích let a také v závislosti na tom, kolik dostanou přiděleno peněz z Bruselu.¹³⁶

¹³³ Mobilita znamená výjezd jedné osoby na akci organizovanou zahraniční partnerskou institucí v rámci projektu.

¹³⁴ Byl ale povolen přesun finančních prostředků mezi standardní a variabilní částí a to maximálně do výše 50 % dané části. Pokud chtěl řešitel projektu učinit přesun větší, bylo nutné požádat o souhlas národní agenturu.

¹³⁵ Základní charakteristiky financování v minulém programovacím období zpracovány podle *Grantová smlouva pro rok 2006 s přílohami. Program Evropské unie Grundtvig 2 – Projekty vzájemné výměny zkušeností* [online]. Dostupné z < <http://www.naep.cz>>. [cit. 25. února 2007].

¹³⁶ Základní charakteristiky financování v rámci LLP zpracovány podle *Grantová smlouva pro rok 2007 s přílohami. Projekty partnerství Grundtvig v rámci Programu celoživotního učení* [online]. Dostupné z < <http://www.naep.cz>>. [cit. 8. března 2008] a *Projekty partnerství Grundtvig – Pokyny pro zpracování žádosti 2008* [online]. Dostupné z < <http://www.naep.cz>>. [cit. 10. února 2008].

Tabulka 2 Pravidla pro stanovení výše grantu Projektů partnerství pro rok 2007

Typ projektu	Minimální počet mobilit	Maximální výše grantu
<u>Nové projekty – Dvouleté</u>	4 mobility	9.600 EUR
	12 mobilit (min. 4 dospělí účastníci vzdělávání)	14.800 EUR
<u>Prodloužení projektů - jednoleté</u>	2 mobility	4.800 EUR
	6 mobilit (min. 2 dospělí účastníci vzdělávání)	7.400 EUR
<u>Prodloužení projektů - dvouleté</u>	4 mobility	9.600 EUR
	12 mobilit (min. 4 dospělí účastníci vzdělávání)	14.800 EUR

Pramen: Podklady k Pracovnímu jednání Řídícího výboru programu Grundtvig. 15.5. 2007.

V roce 2007 byly mezi Projekty partnerství rozděleny 419 067 EUR, tedy 90 % z celkové sumy, která byla přidělena programu Grundtvig pro první rok běhu programu.

Tabulka 3 Rozpočet programu Grundtvig v České republice pro rok 2007

Aktivita	% rozpočtu	V EUR
Mobility osob	10 %	46 563 EUR
Projekty partnerství	90 %	419 067 EUR
Celkem	100 %	465 630 EUR

Pramen: Podklady k Pracovnímu jednání Řídícího výboru programu Grundtvig. 15.5. 2007.

Pro rok 2008 došlo k upravení minimálních počtů mobilit a v důsledku navýšení celkového rozpočtu pro program Grundtvig i k navýšení paušálních částek pro všechny počty mobilit.

Tabulka 4 Pravidla pro stanovení výše grantu Projektů partnerství pro rok 2008

Typ projektu	Minimální počet mobilit	Maximální výše grantu
<u>Nové projekty – dvouleté</u> (pro období 1.8. 2008 – 31.7. 2010)	4	12.600 EUR
	8	15.200 EUR
	12	18.800 EUR

Pramen: Internetové stránky Národní agentury pro evropské vzdělávací programy. Dostupné z <www.naep.cz>.

V letošním roce bude mezi projekty partnerství rozděleno 85 % z celkového rozpočtu pro program Grundtvig. Součástí rozpočtu programu se staly Přípravné návštěvy, na které připadne pět procent celkového rozpočtu.¹³⁷

¹³⁷V prvním roce Programu celoživotního učení nebyly Přípravné návštěvy součástí rozpočtu programu Grundtvig. Byly hrazeny z dodatkového rozpočtu, který představoval 21 884 EUR. Viz Interní materiály NAEP.

Tabulka 5 Rozpočet programu Grundtvig v České republice pro rok 2008

Aktivita	% rozpočtu	V EUR
Mobility osob	10 %	52 100 EUR
Projekty partnerství	85 %	442 850 EUR
Přípravné návštěvy	5 %	26 050 EUR
Celkem	100 %	521 100 EUR

Pramen: Pracovní podklady oddělení programu Grundtvig

Program Grundtvig, stejně tak jako ostatní sektorální programy, usiluje o zjednodušení jednotlivých aspektů týkajících se jeho chodu. Záměrem je zjednodušit nejen správu programu na centrální úrovni a na úrovni NA, ale zejména program co nejvíce zpřístupnit cílovým uživatelům – účastníkům vzdělávání dospělých a institucím nabízejícím tento typ vzdělávání. Na základě zkušeností z předchozího programovacího období byla provedena řada změn (zejména po administrativní a finanční stránce), které by měly vést k usnadnění přístupu k Projektům partnerství zejména institucím bez předchozí projektové zkušenosti. Za účelem zjištění, jak tyto změny - a vůbec Projekty partnerství a program Grundtvig celkově - vnímají příjemci grantu, byla provedena expertní šetření s řešiteli konkrétních projektů.

5 Analýza Projektů partnerství

Aspekty Projektů partnerství, popsané ve čtvrté kapitole, budou ilustrovány závěry z expertních interview provedených se zástupci institucí, které se těchto projektů účastní. Na základě komentářů řešitelů bude proveden pokus o návrh několika možných zlepšení fungování této aktivity.

5.1 Okolnosti realizace expertních interview

Za účelem získání konkrétních názorů týkajících se jednotlivých aspektů realizace projektů partnerství byla provedena **expertní interview** s řešiteli Projektů partnerství Grundtvig. Interview proběhla v období 6. 3. – 19. 3. 2008. Autorka práce se obrátila na devět institucí, které se v současné době zabývají realizací projektů partnerství. Ve dvou případech instituce realizuje dva projekty partnerství zároveň. Dohromady se tedy jednalo o odpovědi týkající se 11 projektů (viz Příloha 7). Jedná se o různé typy institucí (čtyři neziskové organizace, tři instituce veřejné správy a dvě organizace soukromého sektoru) a zaměření jednotlivých projektů se liší (viz Příloha 8), což jen dokazuje velké možnosti a širokost záběru programu Grundtvig. Všichni oslovení zástupci zodpovědní za realizaci projektu v instituci reagovali na prosbu o rozhovor a ochotně poskytli odpovědi na předem připravené otázky. S výjimkou dvou projektů začaly být všechny projekty realizovány ještě v době, kdy byl Grundtvig součástí programu Socrates, tudíž řešitelé byli schopni porovnat současnou situaci s minulým programovacím obdobím. Vyslovené názory se týkají zejména prvního roku běhu Programu celoživotního učení. V některých případech nebylo možné vyjádřit absolutní hodnocení, vzhledem k tomu, že projekty budou ukončeny nejdříve 31. 8. 2008 nebo až 31. 8. 2009. Formy podávání odpovědí se lišily v závislosti na často omezených možnostech přímého kontaktu a také v závislosti na preferencích respondentů. Největší část rozhovorů se uskutečnila během osobních setkání, dále následovaly písemné odpovědi prostřednictvím emailu. Nejméně použitou formou byly telefonické rozhovory.¹³⁸ Pro ilustraci jsou v přílohách 10 a 11 uvedeny formou přepisu informačně zajímavé části ze dvou expertních šetření.

Otázky, které byly kladeny v rámci interview, se soustředily na šest oblastí (konkrétní otázky pro jednotlivé oblasti viz Příloha 9) :

- Obecné informace
- Žádost o grant
- Finanční stránka
- Administrativní stránka
- Cílová skupina
- Globální hodnocení

Otázky se snažily postihnout co největší množství aspektů týkajících se realizace Projektů partnerství. Cílem této kapitoly je vyhodnotit výsledky interview a pokusit se vyvodit z nich obecné závěry a doporučení. Postupně se bude zabýváno jednotlivým výše zmíněným oblastem.

¹³⁸ Konkrétně se jednalo o čtyři osobní setkání, tři písemné odpovědi a dva telefonické rozhovory.

5.2 Obecné informace

Pro naprostou většinu oslovených institucí jsou v současnosti řešené projekty prvními projekty partnerství, které realizují. Dvě z oslovených institucí již projekty partnerství řešily v minulosti. Ve dvou případech mají instituce dokonce zkušenost s řešením centralizovaných projektů Grundtvig. Konkrétně se jednalo o projekty G1 - Evropské projekty spolupráce ve vzdělávání dospělých a celoživotním učení.¹³⁹ Všechny instituce mají *zkušenosti s realizací jiných typů projektů*, byť se v některých případech nejedná přímo o projekty zaměřené na vzdělávání. V naprosté většině se jednalo či jedná o *projekty většího rozsahu*, čemuž odpovídají i přidělené granty, které jsou podstatně vyšší než granty poskytované v rámci Projektů partnerství. Téměř polovina řešitelů projektů se o programu Grundtvig a jeho možnostech dověděla z internetu. Ve dvou případech sehrála roli účast na prezentaci národní agentury a v dalších dvou případech byly instituce osloveny či vyzvány, aby se projektů partnerství zúčastnily.

Důvody, proč měli řešitelé zájem o účast v projektu partnerství se dají shrnout do následujících bodů:

- zaměření programu Grundtvig odpovídá zaměření instituce (popř. i zaměření konkrétního řešitele),
- mezinárodní rozměr projektů,
- možnost porovnání a výměny informací a zkušeností,
- získání zahraničních kontaktů.

Řešitelé většinou oceňují *široký záběr programu Grundtvig*, který umožňuje zaměření na různé oblasti vzdělávání dospělých. Také cílová skupina je vymezena široce – dospělí účastníci vzdělávání. Administrativa není tak náročná jako u velkých projektů, což společně se zavedením paušálních částek umožňuje účast i institucím bez předchozích projektových zkušeností. Navíc v prvním i druhém roce Programu celoživotního učení měly instituce bez předchozí zkušenosti v projektech partnerství prioritu (viz 4. kapitola).

Ve vzniku partnerství sehrály roli všechny uvedené situace (kontaktní seminář, vlastní kontakty, účast na vzdělávací akci v zahraničí, na základě již dřívější spolupráce s (některými) partnery projektu, viz otázka č. 5 v příloze 9). Kromě vyjmenovaných možností navíc řešitelé ještě uvedli využití evropských databází pro vyhledávání projektů a partnerů. Řešitelé vyjádřili velkou *spokojenost s kontaktními semináři*, jakožto neocenitelnou příležitostí k navázání kontaktů a získání případných partnerů pro budoucí projekt. Na semináře je možné představit vlastní nápady a témata na projekt. Kolem nápadu/témat vznikají skupiny seskupující lidi, které daná myšlenka zaujala. Skupinky pak konkrétní nápad rozvíjejí a na závěr semináře jsou představeny návrhy jednotlivých projektů. Kontaktní seminář také umožňuje potenciálním partnerům prodiskutovat své nápady a lépe se poznat při různých neformálních aktivitách, které bývají jejich součástí. Výsledkem posledního kontaktního semináře v Praze, kterého se účastnilo 50 lidí z 20 evropských zemí, je například osm nových idejí na budoucí projekty partnerství.¹⁴⁰ Spokojenost s průběhem a výsledkem tohoto semináře vyjadřují také zástupci Národní agentury.

Všechny oslovené instituce mají zkušenosti s řešením jiných typů projektů, přičemž ve většině případů se jedná o projekty většího rozsahu podpořené významnějšími částkami než nabízejí Projekty partnerství Grundtvig. Významný podíl na rozhodnutí řešitelů využít

¹³⁹Bývalá aktivita G1 odpovídá současné centralizované aktivitě Multilaterální projekty (viz Tabulka 1 v předcházející kapitole).

¹⁴⁰Konkrétní témata viz anglická verze internetových stránek NAEP. Dostupné z < <http://www.naep.cz> >.

nabídky programu Grundtvig měl mezinárodní rozměr Projektů partnerství, který v sobě skýtá možnost získání cenných kontaktů a výměny zkušeností se zahraničními partnery. Další výhodou programu Grundtvig je jeho široký záběr ve smyslu témat a vymezení cílové skupiny a, v porovnání s velkými projekty, jednodušší administrativa. Řešitelé dále oceňují přínos kontaktních seminářů pro získání partnerů pro projekt.

5.3 Žádost o grant

Problematické oblasti

V absolutní většině případů pro řešitele projektů vyplnění žádosti o projekt partnerství pro rok 2007 nepředstavovalo problém. Svou roli jistě sehrál i fakt, že v sedmi případech z devíti se jednalo o žádost o prodloužení a řešitelé tudíž již měli *zkušenost s podáváním* z minulých let. Je proto také logické, že problémy při vyplňování žádosti se vyskytly u instituce, která žádost o projekt partnerství podávala poprvé a neměla zároveň velké zkušenosti ani s projekty jiného typu. Partnerské instituce hodnotily jako výhodu, že koordinátor připravuje většinu podkladů a partneři si pak jen zpracují svojí část. Jeden z řešitelů zmínil problém, který se netýká přímo formy samotné žádosti, ale vychází z konkrétní situace daného partnerství: jedná se o *problém dodržování termínů partnery*. Tato situace může nastat v kterémkoli projektu partnerství. To, že někteří partneři jsou méně aktivní se může negativně promítnout do fungování celého partnerství a ovlivnit směřování k vytyčeným cílům. Zvláště, když je tou méně aktivní stranou koordinátor, který by měl být hlavním „motorem“ projektu. Zdá se, že svou roli může hrát také země původu instituce. Samozřejmě se to nedá zevšeobecňovat, nicméně instituce, které byly zmíněny jako problémové zejména co se týče dodržování termínu a míry aktivity pocházely z jižních států Evropy.

Obsahová stránka

Většina řešitelů *považovala obsahovou stránku žádosti za jednodušší* ve srovnání s předchozím obdobím. Zjednodušení viděli v rozpočtové části, kdy se již nemusí rozepisovat jednotlivé položky rozpočtu. Některým řešitelům také připadalo, že žádost je jednodušší z hlediska popisů, kdy se odstranily zbytečnosti a zůstaly jen podstatné věci (jasně stanovené cíle, konkrétní obrázek o instituci). Ve dvou případech nicméně řešitelé neshledávali mezi předchozí a současnou formou žádný podstatný rozdíl.

Administrativní stránka

Také *administrativní stránku* považovala nadpoloviční většina za *spíše nebo určitě jednodušší* v porovnání s předcházejícím obdobím. Pozitivně byl hodnocen fakt, že již není nutné překládat žádost do češtiny.¹⁴¹ Srovnání časové náročnosti podávání žádosti v předchozím a současném období řešitelé většinou buď nedokázali posoudit, nebo ho považovali za časově méně náročnější.

¹⁴¹Viz podkapitola 4.3 Program Grundtvig v České republice – Projekty partnerství. Překládání do národních jazyků se ukázalo jako nevýhodné, v současnosti se žádosti podávají pouze v pracovním jazyku partnerství, kterým může být angličtina, němčina nebo francouzština. Pro řešitele znamenal překlad práci navíc a tedy i časovou ztrátu. Jeden z řešitelů negativně hodnotil i technickou stránku české verze žádosti oproti zahraničním mutacím. Nedokonalá technická kvalita ztěžovala elektronické zpracování přihlášky.

Zamítnutí a omezení

Pět institucí se někdy v minulosti setkala se zamítnutím žádosti o projekt partnerství. Zbývající instituce tuto zkušenost nemají, protože nikdy předtím žádost o projekt nepodávaly. Mezi důvody neschválení žádosti patřily mimo jiné formální nedostatky (chybějící podpis, žádost vyplněná na špatném formuláři), bodově nedostatečně ohodnocená žádost či neschválení dodatečného počtu partnerů. Přímo zamítnutím se ale nedá nazvat situace, kdy jedna instituce podala více žádostí zároveň a byl jí podpořen třeba pouze jeden projekt. V minulosti národní agentura uznávala za instituci jeden, maximálně dva projekty, aby dostaly šanci také jiné instituce. V současnosti je *podávání žádostí ještě více zpřísněno* (viz předchozí kapitola), aby se otevřel *větší prostor institucím, které nemají s projekty partnerství zkušenosti*, tedy malým institucím a institucím z krajů a oblastí, které příliš žádosti nepodávají. Podle slov zástupců Národní agentury se v budoucnosti zřejmě nebude měnit nově zavedené pravidlo, že jedna instituce může podat pouze jeden projekt nebude měnit a to ještě pouze tehdy, když už má skončený jiný projekt partnerství schválený v předchozím výběrovém kole. I přes tato omezení dostala letos NA 79 žádostí o nový projekt, což znamená více než loni.¹⁴² Je tedy zřejmé, že zájemců o projekty partnerství je stále dost. Pro uchování zmíněných omezení mluví i fakt, že v letošním roce bude NA schopna finančně podpořit přibližně 30 % ze všech žádostí, které obdrželi (cca 30 projektů). Nemá tedy smysl, aby docházelo k dalšímu zvyšování počtu podaných žádostí, když podpořeno může být pouze pořád víceméně stejné množství projektů.¹⁴³

Jeden z komentářů k novým pravidlům podávání žádostí se týkal právě nemožnosti podávání nové žádosti, pokud už má instituce nějaký projekt rozřešený. Kdyby instituce chtěla na rozřešený projekt navázat dalším projektem partnerství, nemá možnost a nastane jí tak nucená roční pauza. Tento argument ovšem není úplně oprávněný: Projekty partnerství jsou projekty malého rozsahu, kde jde hlavně o výměnu zkušeností, a účast v nich by měla být jakýmsi *rozjezdovým můstkem*, který má umožnit zúčastněným institucím posunout se výš. Posunem výš se miní zejména *centralizované projekty Grundtvig*, kde se jedná o partnerství mnohem většího množství institucí a kde jsou výsledkem již konkrétní výstupy. Takhle situaci také vidí jeden z oslovených řešitelů, jehož instituce v návaznosti na letos končící projekt partnerství podala žádost o Multilaterální projekt.

Návrhy na zjednodušení

Všichni řešitelé se shodli, že ve formuláři žádosti by *v zásadě nic neměnili*. Vesměs instrukce považují za jasné a požadované informace za relevantní. Ani v samotném procesu podávání žádosti by řešitelé spíše nic neměnili. Konkrétní *návrhy na zjednodušení* se týkaly možnosti *zavedení elektronické formy žádosti*. Sami řešitelé ale zhodnotili, že to zřejmě není možné. Žádost vždy musí být opatřena podpisem a razítkem. V případě elektronické podoby by žádosti zřejmě musely být ošetřeny elektronickým podpisem, což by pro některé menší instituce mohlo představovat problém. U elektronicky podaných žádostí také není jistá záruka, že adresát žádost skutečně obdrží, kdežto u poštou poslané papírové žádosti je jistou zárukou důkaz o poštovním. Papírová podoba žádostí je jistě výhodnější i pro národní agenturu, která může kopie rovnou zaslat hodnotitelům k hodnocení, kteří si je tak nemusí

¹⁴²V roce 2007 obdržela NA celkem 101 žádostí. Z toho 25 žádostí byly žádosti o prodloužení. U 27 žádostí o nový projekt se jednalo buď o případ, že jedna instituce podala více žádostí najednou nebo že žádost podala instituce, které v té době již řešila projekt schválený v předchozím období.

¹⁴³Loni bylo při rozpočtu 419 067 EUR pro projekty partnerství podpořeno 37 projektů. Pro letošní rok byl sice navýšen celkový rozpočet určený pro projekty partnerství, ale zároveň byly navýšeny jednotlivé paušály. Oproti loňsku, kdy některé dobíhající projekty trvaly pouze jeden rok, budou letošním rokem počínaje všechny nové projekty pouze dvouleté. Lze tedy očekávat, že procento podpořených projektů bude i do budoucna víceméně stejné, pokud by ovšem nedošlo ke zvýšení rozpočtu při zachování stávající výše paušálů.

sami tisknout.¹⁴⁴ K jistému zjednodušení ale tento rok oproti předchozím letům došlo – partnerské instituce zasílají NA pouze jeden originál žádosti, protože jejich žádost se už nezasílá hodnotitelům. Od příštího roku bude navíc povinností pro všechny žadatele o grant podávat *žádost přes systém Multipass*, je tedy možné, že jak partneři, tak koordinátoři budou poštou posílat pouze jeden originál kvůli razítka a podpisu.

Srovnání s jinými projekty

Při srovnání jednotlivých aspektů žádosti o projekty partnerství s žádostmi o jiné projekty, které instituce řeší/řešily je nutné rozlišovat, s jakými projekty se konkrétně srovnává. Na základě odpovědí řešitelů je možné zevšeobecnit a zjednodušeně říct, že *se stoupající výší grantů se obvykle zvyšuje i náročnost žádosti o grant*. Žádost o projekty partnerství Grundtvig byla tedy většinou ve všech aspektech (viz Příloha 9, otázka 14) hodnocena jako spíše jednodušší a méně náročnější.

Odpovědi řešitelů v této části ukázaly, že v bezproblémovém vyplnění žádosti o Projekt partnerství hraje významnou roli předchozí zkušenost. Důležitý je také zodpovědný přístup partnerů a zejména koordinátora k vyplňování žádosti. Žadatelé vesměs shledávají jak obsahovou, tak administrativní stránku jednodušší ve srovnání s předcházejícím obdobím. Za zjednodušení považují zrušení povinnosti rozepisovat jednotlivé položky rozpočtu projektu a povinnosti překládat žádost do češtiny. Současná omezení v podávání žádostí (za jednu instituci pouze jeden projekt za podmínky, že má ukončeny všechny dříve schválené Projekty partnerství) řešitelé vnímají spíše negativně. Tato pravidla ale mají svým způsobem dvojí přínos: otevrou prostor institucím bez zkušeností a zkušené instituce můžou přimět k podání žádosti o náročnější centralizovaný projekt Grundtvig. Návrhy na případné zjednodušení se týkaly zejména formy elektronické podoby žádosti. V této souvislosti je možné formulovat **první návrh na zlepšení fungování aktivity Projekty partnerství**: zajistit kvalitní fungování systému Multipass tak, aby od příštího roku umožnil aspoň částečné elektronické podávání žádosti.

5.4 Finanční stránka

Výše grantu

Téměř všichni řešitelé považují přidělený grant za spíše nebo určitě *dostačující vzhledem k plánovaným a realizovaným aktivitám*. Jako pozitivní hodnotí jeden z řešitelů fakt, že současném programovacím období již národní agentura nemůže požadovaný grant nijak krátit.¹⁴⁵ Další výhodou je, že na rozdíl od předchozího období je možné *díky paušálním částkám* částečně uhradit některé položky, které nebyly v předchozím období možné. Jedná se např. o mzdy osobám, které se zapojí do práce na projektu, ať už se jedná o interní zaměstnance firmy, či externí pomoc (např. práce účetní, výpomoc při realizaci výstupu projektu atd.). V minulém období mzdy, náhrady mezd, odměny a osobní výdaje představovaly nepovolené náklady. Stejně tak nebylo možné zakoupit za peníze z grantu počítač, notebook, dataprojektor či zaplatit občerstvení pro účastníky různých akcí (např.

¹⁴⁴Zde se jedná o pohled jednoho z řešitelů, který má zároveň zkušenosti jakožto hodnotitel projektů. Považuje za rozhodně pohodlnější a praktičtější pracovat s papírovými verzemi, do kterých se dá snadno vpisovat a se kterými se dá snadno manipulovat např. při srovnávání kvality několika podobných žádostí.

¹⁴⁵Na rozdíl od předchozího programovacího období, kdy byl grant krácen na základě modelu, který si zvolila NA v souvislosti s rozpočtem přiděleným Evropskou komisí. Konkrétní příklad krácení viz. předchozí kapitola.

v průběhu projektových setkání partnerů).¹⁴⁶ Nyní lze grant použít na všechny *náklady, které prokazatelně souvisí s aktivitami projektu*.

Zajímavý je postřeh, který přišel od jedné instituce, která je v jednom projektu koordinátorem a v jednom partnerem: *v minulosti dostávaly koordinátorské instituce větší grant než partnerské*. Nyní mají všichni stejně. Paušální částky jsou sice vyšší než bývaly granty v předcházejícím programovém období, nicméně *koordinátor dělá více práce*, která je pro partnerství nezastupitelná, a tak by si zřejmě i nadále zasloužil vyšší finanční příspěvek. Dle slov národní agentury se ovšem do budoucna se znovuzavedením rozdílných paušálů pro koordinátory a pro partnery nepočítá.

Většina oslovených řešitelů se kloní k názoru, že současný přidělený grant jim umožní uskutečnit více aktivit. Pojem aktivita ale občas dávají do vztahu s pojmem mobilita. Jak upozornili někteří řešitelé projektů, *může dojít k redukování počtu aktivit na úkor mobility*. Vysoký paušál znamená velký počet mobility. Uskutečnění vyššího počtu mobility není problém u partnerství s větším počtem partnerů, zvláště pokud země partnerů nejsou příliš vzdálené od České republiky a doprava do nich není tedy příliš nákladná. Situace se může zkomplikovat, když v partnerství zůstanou partneři jen tři a navíc se jedná o země od sebe dosti vzdálené. Pak může dojít k situaci, kdy většina grantu připadne na mobility, které je nutné splnit, a na samotné projektové aktivity již nezůstane dostatečné množství finančních prostředků. Jako možné řešení se nabízí *bud' celkové navýšení grantů, popřípadě snížení minimálního počtu mobility při zachování současné výše grantů*.

Finanční administrativa

Při porovnání s předcházejícím obdobím shledává naprostá většina finanční administrativu projektu jako *jednodušší*. Za zjednodušení považují *zrušení povinnosti vypracovávat průběžnou a závěrečnou finanční zprávu* a také fakt, že Národní agentura nebudou muset vykazovat všechny položky, ale *pouze dokázat uskutečněné mobility*.

Zjednodušení ve formě paušálů lze ale částečně považovat pouze za *zdánlivé*. Na jedné straně je zde nepochybné zjednodušení v tom, že řešitelé mohou s paušálem libovolně zacházet a přizpůsobit ho aktuálnímu vývoji projektu. Oproti minulému období se nemusí striktně držet nákladů uvedených v žádosti o projekt a každou větší změnu konzultovat s Národní agenturou. Na druhé straně, slovy jednoho z řešitelů, *chybí jisté mantinely*. Národní agentura říká, že všechny náklady související s aktivitami projektu jsou uznatelné. Ale řešitelé si v některých případech nejsou jistí, které náklady jim nakonec budou uznány a které ne. Národní agenturu sice zajímají pouze mobility a výsledky a ne konkrétní využití grantu, ale řešitelé si stejně jako předtím musí vést vnitřní účetnictví. Jednak pro potřebu samotné instituce, kdy všechny výdaje musí být zdůvodněny a projít účetnictvím, ale také pro případnou kontrolu finančního úřadu nebo finanční kontrolu z Bruselu, která může přijít až do pěti let po datu zaplacení doplatku grantu Národní agenturou a zajímat se o detaily využití grantu. Lze tedy konstatovat, že *finanční administrativa se s přechodem na paušály uvnitř institucí příliš nezměnila*, k jejímu zjednodušení došlo spíše ve vztahu vůči NA.

Je zřejmé, že může panovat jistá obava, co by se stalo, kdyby zpětně některé náklady uznány nebyly. Národní agentura uvádí, že pro ni je jistou formou kontroly správného zacházení s grantem závěrečná zpráva, ze které musí být zřejmé, že řešitelé měli aktivity i doma, čímž vlastně dokazují, že na ně čerpali finanční prostředky. Pro řešitele projektů je

¹⁴⁶Tyto konkrétní položky zmínili jednotliví řešitelé s tím, že v předchozím období by uvítali možnost jejich proplacení. Seznam nepovolených nákladů lze najít v Instrukcích k závěrečné finanční zprávě, která tvoří přílohu Smlouvy pro Projekty vzájemné výměny zkušeností pro rok 2006. Viz. Grantová smlouva pro rok 2006 s přílohami. Program Evropské unie Grundtvig 2 – Projekty vzájemné výměny zkušeností. [online]. Dostupné z <www.naep.cz>. [cit. 25. února 2007].

jednou z možností, jak řešit nedostatek indikátorů ohledně zacházení s grantem řídit se instrukcemi z minulého období. Noví řešitelé, kteří nemají předchozí zkušenost s realizací projektů partnerství, ale tímto způsobem postupovat zřejmě nebudou. Jeden z řešitelů navrhl, že pro tyto instituce by mohla být vytvořena *jakási „administrativní a finanční příručka“*, která by jasně říkala, co lze a co nelze z grantových peněz financovat.

Pro žádného z řešitelů nepředstavují instrukce ze strany Národní agentury ohledně zacházení s přijatým grantem problém. Jako možný problém se jeví spíše naopak nedostatek instrukcí (viz výše). Zatím *není jasné, jak se zavedení paušálních částek projeví a osvědčí*. První závěrečné a průběžné zprávy se budou podávat k 31. 8. 2008. V současné době je tedy těžké odhadnout, zda se u některých řešitelů vyskytnou nějaké výrazné problémy s naplněním požadavků vůči NA a Komisi.

Srovnání s jinými projekty

Pro nadpoloviční většinu institucí je *grant přidělený na projekt Grundtvig spíše menší* než u ostatních projektů, které řeší nebo řešily (viz odpovědi v části „Obecné informace“). Nadpoloviční většina také považuje *systém financování v rámci Grundtvigu lepší* než u jiných typů projektů, se kterými mají zkušenosti. Zjednodušení vidí zejména v paušálních částkách a možnosti zacházet s grantem dle potřeby. Jeden z řešitelů hodnotí pozitivně, že přidělení grantu jde pouze přes Národní agenturu, což mu připadá přímější než když za grant zodpovídá třeba i více agentur.

Nutnost spolufinancování

Nadpoloviční většina institucí se setkala s nutností sama zafinancovat některé položky týkající se realizace projektu. Jednalo se hlavně o již zmíněné *odměny za práci* a to zejména pro lidi, kteří se projektu přímo neúčastnili (účetní, metodička, organizační výpomoc, konzultace apod.). V současném programovacím období by tento problém měl vyřešit paušál, ale jak podotýkají někteří řešitelé, po naplnění předepsaného počtu mobilit na proplacení práce zůstane částka spíše symbolická. Většina řešitelů se shodla na tom, že by se určitě našly položky, na které by řešitelé přivítali větší grant.

Řešitelé shledávají grant přidělený na Projekty partnerství spíše dostačující. Ve srovnání s jinými typy projektů, se kterými mají zkušenosti, je ovšem tento grant menší. Řešitelé oceňují, že díky paušálním částkám je možné financovat některé položky, které v minulosti financovat možné nebylo a také to, že již nemusejí vypracovávat průběžnou a závěrečnou finanční zprávu. Nicméně bylo konstatováno, že po splnění povinných mobilit již moc financí, např. na aspoň částečné proplacení mezd, nezbude. Také hrozí, že v případě finančně náročných mobilit dojde k omezení aktivit projektu. Neexistence přesných pravidel zacházení s grantem by mohla vést k problémům při uzavírání projektu či v případě následné finanční kontroly. Na základě výpovědí řešitelů projektů v této části lze formulovat **tři doporučení na zlepšení realizace Projektů partnerství**: vytvoření „administrativní a finanční příručky“ zejména pro instituce bez předchozí zkušenosti s Projekty partnerství; na základě zhodnocení závěrečných zpráv zvážit možnost celkového navýšení grantu, popřípadě snížení minimálního počtu mobilit; zvážit možnost znovuzavedení vyššího grantu pro koordinátorské instituce.

5.5 Administrativní stránka

Téměř všichni řešitelé projektů *nepovažují administrativní stránku Projektů partnerství za náročnou* a v porovnání s jinými projekty, které řeší jim připadá vesměs jednodušší. Svou roli zde určitě hraje zkušenost s administrativou jak projektů Grundtvig, tak projektů jiného typu. Opět záleží, s kterým projektem se konkrétně srovnává, ale u velkých projektů bývá administrativní stránka mnohem složitější. Většině také připadá administrativní stránka projektu *v současném programovacím období jednodušší než v předchozím*. Administrativní zjednodušení oproti minulému období je často *dáváno do souvislosti se zjednodušením finanční administrativy* (zrušení průběžných a závěrečných finančních zpráv). Za zjednodušení je považováno i zavedení *jednotné jazykové verze žádosti* pro všechny členy partnerství a také to, že *již není nutné každý rok žádat o prodloužení projektu*. Někteří řešitelé se ovšem neodvážili míru zjednodušení posoudit s poukázáním na to, že zatím ještě nevyplňovali žádnou průběžnou nebo závěrečnou zprávu.

Do pohledu na celkovou administrativu projektu se samozřejmě promítá i finanční administrativní stránka. Tu někteří řešitelé vnímají ve srovnání s předcházejícím obdobím jako stejnou, či dokonce i komplikovanější vzhledem k neexistenci konkrétních kategorií, což se promítá v jejich odpovědi na otázku týkající se srovnání minulého a současného programovacího období po administrativní stránce. Zdá se ale, že většina řešitelů to tak nevnímá, resp. vnitřní účetnictví berou jako samozřejmost, a pozitivně hodnotí změny, které jim přinesou jisté usnadnění, byť jen ve vztahu k povinnostem vůči NA.

Řešitelé *nepovažují administrativu Projektů partnerství za náročnou*. Ve srovnání s minulým programovacím obdobím jim připadá spíše jednodušší, byť se jedná hlavně o zjednodušení ve smyslu povinností řešitelské instituce vůči Národní agentuře. Zjednodušení dávají často do souvislosti se zjednodušením finanční administrativy. Pozitivně hodnotí zavedení jednotné jazykové formy žádosti pro všechny členy partnerství a zrušení povinnosti každý rok znovu žádat o prodloužení projektu.

5.6 Cílová skupina

Odpovědi týkající se cílové skupiny se lišily projekt od projektu v závislosti na tom, jaké je zaměření projektu (viz Příloha 8) a jakým způsobem je zapojena cílová skupina. Ve dvou projektech cílová skupina není přímo zapojena do aktivit projektu, spíše je zdrojem informací prostřednictvím dotazníků. V těchto případech je těžko hodnotit spokojenost cílové skupiny s projektem. Nicméně u projektů, které přímo předpokládají účast cílové skupiny v aktivitách pro ně připravených je *spokojenost cílové skupiny většinou hodnocena velmi kladně*.

Jisté problémy se zapojením cílové skupiny byly zmíněny jen u dvou projektů. Jednalo se o situaci, kdy cílová skupina neměla pocit, že by zapojením do projektů něco získala. V tomto případě by řešením mohlo být nabídnout zástupcům cílové skupiny něco, co by vnímali jako výhodu. Může jít např. o účast na mobilitě nebo konkrétní aktivitě či nějakou výhodu, která přímo nesouvisí s projektem, ale může ji bez velké újmy nabídnout sama řešitelská instituce.

Komunikaci s cílovou skupinou hodnotí většina řešitelů *jako velmi dobrou*: cílová skupina projevuje zájem a spolupracuje. Ve srovnání s jinými projekty, které realizovali/realizují, považují řešitelé *možnosti zapojení cílové skupiny do aktivit (a mobilit) projektů partnerství za větší*. Určitě je to z velké části dáno zajímavostí tématu pro cílovou skupinu. Kromě získání nových zkušeností a obohacení se v rámci domácích aktivit projektu, účast na projektu představuje pro cílovou skupinu často také *příležitost vycestovat do zahraničí v rámci mobilit*. Tato možnost není naopak samozřejmostí u větších projektů. Zde

se mobilit účastní spíše samotní realizátoři projektu, kteří na projektových jednáních řeší různé metody a způsoby práce s cílovou skupinou. Problém se zapojením cílové skupiny do mobility se samozřejmě může vyskytnout. Jedná se např. o již výše zmíněný problém s velkou vzdáleností projektových partnerů, kdy vzhledem k cestovním nákladům je někdy téměř nemožné vzít s sebou na projektové setkání představitele cílové skupiny. V tomto ohledu mají výhodu geograficky blízká partnerství, která nemají problém se zapojením většího počtu účastníků do mobility projektu.

S výjimkou projektů, do jejichž aktivit není cílová skupina zapojena hodnotí řešitelé spokojenost cílové skupiny s projektem kladně. Pozitivně vnímají také úroveň komunikace s cílovou skupinou. Možnosti zapojení cílové skupiny do aktivit a mobility projektu jsou podle řešitelů u Projektů partnerství větší než u jiným projektů, se kterými mají zkušenosti. Nicméně někdy se může vyskytnout problém se zapojením cílové skupiny, a to zejména do mobility projektu, v případě, že se jedná o partnerství geograficky velmi vzdálených zemí, do kterým je nákladná doprava.

5.7 Globální hodnocení

Všichni oslovení řešitelé vyjadřují *spokojenost s dosavadním průběhem projektu*. Nadpoloviční většina odpověděla, že je s dosavadním průběhem projektu určitě spokojena a že projekt splnil jejich očekávání. Zbývajících část říká, že je spíše spokojena. Míra spokojenosti souvisí s tím, jak jednotliví řešitelé vnímají celkový průběh projektu. Zda si myslí, že projekt skutečně splnil jejich očekávání, a nebo vidí některé oblasti, které zůstaly z jeho pohledu opomenuty či zanedbány. Každý z řešitelů projektů se setkal v průběhu realizace s nějakým problémem, ale vesměs je považují za *běžné realizační problémy*. V projektech partnerství je nutné si uvědomit, že se jedná o mezinárodní skupinu: partneři mohou mít *jiný způsob myšlení a jiný styl práce* než zástupci české instituce. S tím souvisí již zmiňovaný rozdílný vnímání času ve vztahu k dodržování termínů a včasného dodávání podkladů. Navíc v případě, že se jedná o partnerství různých typů institucí může dojít k odlišnému vnímání (pojetí) zaměření projektu: to, co jedna instituce vnímá jako důležité není naopak podstatné pro jinou instituci.

I přes drobné problémy instituce vnímají účast v projektech partnerství Grundtvig jako přínosnou. Přínosy, které zmiňují se vesměs shodují s jejich původními očekáváním (viz výše, část „Obecné informace“). Jako další *přínosy* jsou zmiňovány:

- získání know-how partnerů¹⁴⁷,
- seznámení se s metodikami partnerů a možnost jejich využití v domácích podmínkách,
- celoevropský pohled na zkoumanou problematiku a mezikulturní přístup,
- zlepšení image dané instituce,
- zvýšení zájmu o další vzdělávání.

Naprostá většina řešitelů zřejmě bude mít v budoucnu *zájem o další projekt v programu Grundtvig*. Někteří z nich litují, že není možné mít zároveň schváleno více projektů partnerství, ale na druhé straně chápou, že je nutné podpořit nové, nezkušené žadatele a že ti zkušenější by měli jít o úroveň výše a zažádat si o centralizovaný projekt.

¹⁴⁷Tento přínos řešitelé opakovaně zmiňovali. Instituce si své know-how většinou přísně chrání, ale v rámci projektů ho předvedou partnerům, kteří tak dostávají možnost zavést často neznámé postupy a metody v domácích podmínkách. Pouze v jednom případě bylo právě získání know-how viděno jako problém, kdy partneři se se svým know-how nechťeli podělit.

Změny, které přineslo nové programovací období a Program celoživotního učení v oblasti finančních a administrativních mechanismů vnímá většina řešitelů ve smyslu zjednodušení.

Jako *hlavní plusy současné podoby programu* se uvádí zejména:

- zjednodušení administrativní stránky a systému financování,
- volnost přizpůsobit financování projektu aktuálním potřebám díky zavedení paušálu,
- možnost financování mezd (byť v omezené míře).

Řešitelé vesměs vyjadřují velkou spokojenost s projekty partnerství. *Oceňují zejména lidskou dimenzi projektů*: projekty jsou ve velké míře založeny na osobním zájmu zainteresovaných subjektů, na vzájemné komunikaci, spolupráci a interakci.

Z **dalších komentářů**, které se vyskytly v průběhu interview a v prostoru věnovanému dalším komentářům v závěrečné části je ještě nutné zmínit otázku mezinárodního složení partnerství. Tato skutečnost je na jedné straně velice obohacující, ale na druhé straně může být také zdrojem nečekaných problémů. Kromě výše zmíněných problémů (jiný způsob myšlení a styl práce, odlišné vnímání času z hlediska dodržování termínů) jeden z řešitelů uvedl konfrontování s *problémem jazykové bariéry*, která často odradí představitele cílové skupiny od účasti na mobilitách. Zejména střední generace nevybavená jazykovými znalostmi má obavy z toho, že se v zahraničí nedomluví, ale zároveň nechce být odkázána pouze na tlumočníka. Právě tento aspekt je ale u projektů typu Grundtvig důležitý: zapojení lidí do projektu by mělo přivést účastníky ke zvýšení zájmu o různé prvky celoživotního učení, tedy i o jazyky. Projekty partnerství by měly dospělým účastníkům vzdělávání pomoci ukázat a uvědomit si, jaké jsou možnosti a následné uplatnění (využití) dalšího vzdělávání. Několikrát také byla vyjádřena *spokojenost se spoluprací s NA*, konkrétně se zaměstnanci zodpovědnými za program Grundtvig. Pokud mají řešitelé nějaký problém nebo otázky, dostane se jim vždy odborné a adekvátní odpovědi či rady. Řešitelé jsou také pravidelně informováni o aktualitách, které se jich týkají. Na základě dalších komentářů lze také ještě přidat **další dvě doporučení** týkající se zlepšení realizace Projektů partnerství: jedná se o znovuzavedení přibírání nebo změny partnerů v průběhu trvání projektu a o posun data pro podávání žádosti o grant tak, aby vznikl větší prostor pro zpracování projektů (a partnerství) vzniklých na kontaktních seminářích.¹⁴⁸

Celkově je možné konstatovat, že *vybrané projekty přispívají k naplnění jak zvláštních, tak operativních cílů programu Grundtvig*. Povinnost splnit určitý počet mobilit nepochybně povede k jejich plánovanému celkovému zvýšení. Mezinárodní partnerství různě zaměřených institucí podporuje a zvyšuje objem spolupráce mezi organizacemi zabývajícími se vzděláváním dospělých. Díky výměně know-how a metodik mezi partnery zajisté dochází i ke zlepšení pedagogických přístupů a řízení zainteresovaných institucí. Popisy jednotlivých projektů (viz Příloha 8) ukazují, že mezi cílové skupiny patří sociálně slabší skupiny obyvatel, starší osoby a osoby, které skončily vzdělávání bez základní kvalifikace, tedy skupiny identifikované v rámci operativních cílů programu. Účast na aktivitách projektů může částečně přispět k tomu, aby se u cílové skupiny vytvořil trvalejší zájem o možnosti dalšího vzdělávání.

Z výše provedené analýzy vyplývá, že oslovení řešitelé projektů vnímají ze své pozice změny zavedené v rámci LLP v naprosté většině případů jako posun k lepšímu. Souhlasí s tím, že nové období přineslo zjednodušení v podobě jednodušší finanční administrativy

¹⁴⁸Viz Příloha 11 – Zkrácený přepis expertního šetření II.

a vůbec administrativy jako takové, byť se v podstatě jedná jen o zjednodušení ve vztahu k Národní agentuře a administrativa uvnitř institucí zůstává stejná. Vesměs kladně je také vnímáno zavedení paušálů, které dává volnost v organizaci projektových výdajů v závislosti na aktuální situaci a také umožňuje uhradit některé položky, jejichž zafinancování nebylo v předchozím období možné. Panuje ovšem jistá obava, zda při podávání závěrečné zprávy nevzniknou problémy s uznatelností některých nákladů. To, zda bylo zavedení paušálů skutečně dobrá volba usnadňující život řešitelům projektů, se ukáže až při kontrole prvních závěrečných zpráv podaných v rámci LLP, tedy v srpnu. Přínos Projektů partnerství řešitelé vidí zejména v mezinárodním rozměru projektu, který s sebou přináší mj. možnost porovnání domácího pohledu na problematiku s pohledem jiné kultury a příležitost pro získání cenných kontaktů pro pozdější spolupráci a zkušeností mnohdy využitelných i v českých podmínkách. Došlo ke zformulování několika doporučení, která by mohla z pohledu řešitelů vést ke zlepšení fungování aktivity Projekty partnerství. Tři návrhy se v podstatě dotýkaly alespoň částečného znovuzavedení některých prvků z minulého programovacího období. Je otázkou, zda po prostudování závěrečných zpráv Projektů partnerství přistoupí centrální správa LLP k některým změnám navrženým v rámci této analýzy. Národní agentura pro evropské vzdělávací programy by v rámci svých možností a kompetencí mohla alespoň sestavit administrativní a finanční příručku pro české řešitele projektů a také zajistit efektivní fungování systému Multipass pro online podávání přihlášek.

6 PROJEKTY PARTNERSTVÍ GRUNDTVIG V KOMPARACI S JINÝMI VEŘEJNÝMI ZDROJI FINANCOVÁNÍ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Z předchozí kapitoly je zřejmé, že Projekty partnerství jsou spíše projekty malého rozsahu, čemuž odpovídá i výše přidělovaných grantů. Cílem této kapitoly je ukázat, že i přes poměrně nízké financování můžou Projekty partnerství představovat pro subjekty působící v oblasti vzdělávání dospělých zajímavou nabídku. Tyto subjekty přitom mohou mít různý statut: instituce veřejné správy (např. krajské, městské a obecní úřady, úřady práce nebo školy a univerzity, muzea a knihovny); neziskové organizace (např. občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a církevní instituce) a také instituce soukromého sektoru (soukromé vzdělávací instituce a organizace, podniky). V první podkapitole se autorka práce bude snažit dokázat, že je možné prostředky přidělené na Projekt partnerství efektivně využívat k splnění stanovených cílů. Za tímto účelem budou srovnány dva obdobné projekty, přičemž jeden z nich je financován v rámci Projektů partnerství a druhý z jiného zdroje veřejných financí. Konkrétně bude srovnáván Projekt partnerství řešený úřadem práce s projektem církevní instituce, financovaným Ministerstvem práce a sociálních věcí a finančními mechanismy EHP/Norska. Druhou zkoumanou rovinou bude komparace financí, které směřují na Projekty partnerství do konkrétního kraje s výší krajských dotací určených na podporu aktivit v oblasti vzdělávání dospělých. V obou případech se jedná o širší okruh různých typů příjemců grantu či dotace (viz dále).

6.1 Úroveň konkrétních projektů

Tato podkapitola se bude zabývat zjednodušeným porovnáním efektivity vynakládání veřejných prostředků u jednoho projektu partnerství Grundtvig a jednoho jiného projektu, jenž má obdobné zaměření jako vybraný projekt Grundtvig, ale který je financován z jiného zdroje veřejných financí.

Úvodem je nutné poznamenat, že nalezení vhodných projektů ke srovnání je poměrně obtížné. Důvodem je specifická povaha projektů partnerství. U projektů partnerství je důležitý jejich mezinárodní charakter a jedná se v nich především o výměnu zkušeností mezi institucemi zapojenými v partnerství. Velkou roli hrají zahraniční mobility jak zástupců z řešitelské instituce, tak představitelů cílové skupiny projektu. V některých případech ovšem nedochází k zapojení cílové skupiny ani do mobilit, ani přímo do aktivit projektu. Cílová skupina může představovat pouze zdroj informací, na základě kterých řešitelé projektu zpracovávají např. metodiku týkající se práce s cílovou skupinou. Během vyhledávání projektů ke srovnání nastala situace, že byly nalezeny projekty s podobným zaměřením, u kterých ale byla forma práce s cílovou skupinou a hlavně zapojení cílové skupiny do aktivit projektu diametrálně odlišné. U naprosté většiny pochopitelně chyběl mezinárodní rozměr projektu.

Dalším problémem byl rozdílný rozsah projektů a tedy i financování projektů. Jak již bylo řečeno, Projekty partnerství jsou projekty malého rozsahu, jenž nemusí mít konkrétní výstup. Důraz je kladen na výše zmíněnou výměnu zkušeností v oblasti vzdělávacích procesů (postupy, metody a způsoby práce). Malému rozsahu odpovídá i výše grantů udělených schváleným projektům (viz tabulky ve čtvrté kapitole věnované programu Grundtvig). Srovnatelně zaměřené projekty s jiným zdrojem financování byly často velkého rozsahu

s dotacemi v řádech milionů, které jim oproti Grundtvigu umožňovaly uskutečňovat široké spektrum aktivit a zahrnout větší množství zástupců cílové skupiny.¹⁴⁹

Ke srovnání byly vybrány následující dva projekty: jedná se o projekt partnerství Úřadu práce Semily PACT (Parents and Cultures Together¹⁵⁰) a projekt Terénní sociální práce v ohrožených rodinách (TSP) Diakonie českobratrské církve evangelické (Diakonie ČCE) – Střediska sociální pomoci v Mostě. Ani jeden z projektů ještě není oficiálně ukončen, oba budou ukončeny v létě 2008. V případě PACTu se jedná o projekt tříletý (2006 – 2008). Projekt TSP je pouze jednoletý (červen 2007 – červen 2008). Projekty lze považovat za srovnatelné, protože mají podobné zaměření – zjednodušeně řečeno se jedná o pomoc rodinám s dětmi, které se ocitly v ohrožení sociální exluze. PACT se svými aktivitami soustřeďuje, vzhledem k zaměření řešitelské instituce, především na oblast zaměstnatelnosti a motivace dětí, které předčasně ukončily školní docházku, k návratu do škol. Aktivity v rámci projektu TSP představují širokou škálu sociální pomoci, která zahrnuje i pomoc a radu v oblasti vzdělávání a zaměstnanosti členů rodiny, rodičovského chování, sociálních kompetencí a dovedností dospělých dětí či osvojování sociálních rolí. Jedná se tedy o oblasti, kterými se zabývá také PACT. Rovněž cílové skupiny jsou srovnatelné: v PACTu se jedná o rodiče a jejich děti, které jsou ve věku 16 až 25 let, v TSP o rodiče a jejich nedospělé děti (0 – 18 let). Práce s cílovou skupinou je obdobná: nejdůležitější je individuální práce s cílovou skupinou a také skupinová setkání.

6.1.1 Popis projektu

Terénní sociální práce v ohrožených rodinách¹⁵¹

Jedná se o projekt, který je financován z části Ministerstvem práce a sociálních věcí a z části je podpořen finančními mechanismy EHP/Norska.¹⁵² Podporu od programu finančních mechanismů Diakonie ČCE získala ve formě blokového grantu od Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS), která je v České republice pověřená administrací Blokového grantu pro nestátní neziskové organizace.¹⁵³ Jednalo se o udělení grantu v rámci první výzvy.¹⁵⁴ Podpořené projekty získaly grant na dobu *jednoho roku* od oficiálního začátku realizace všech projektů stanoveného na 14. června 2007.

¹⁴⁹Také expertní šetření, které proběhlo mezi řešiteli projektů, ukázalo, že instituce mají zkušenosti především s projekty mnohem většího rozsahu než jsou Projekty partnerství Grundtvig (viz předchozí kapitola).

¹⁵⁰V češtině se uvádí název „Rodiče a kultury dohromady v ohrožení sociální exluze:“

¹⁵¹Základní údaje o projektu TSP pocházejí z internetových stránek Diakonie ČCE – Středisko sociální pomoci v mostě < <http://www.most.diakoniecce.cz/>>. Doplnující informace poskytla ředitelka organizace.

¹⁵²Program finančních mechanismů EHP a Norska je pětiletý (2004 -2009) a je určen deseti novým členským státům a dále Španělsku, Portugalsku a Řecku. Hlavním cílem programu je snížení sociálních a ekonomických nerovností v Evropském hospodářském prostoru. V České republice je pro toto období k dispozici 105,9 milionů €. Finanční částka má sloužit k podpoře projektů dotýkajících se širokého spektra prioritních oblastí. Jedná se např. o ochranu životního prostředí, zachování evropského kulturního dědictví, zdravotní péči, péči o děti a rozvoj lidských zdrojů. Viz Internetové stránky NROS [online]. Dostupné z < <http://www.nros.cz>>.

¹⁵³Národní agentura pro evropské vzdělávací programy byla v rámci tohoto programu pověřena spravováním blokového grantu Fond pro podporu spolupráce škol.

¹⁵⁴NROS rozdělí celkovou svěřenou částku 9 300 000 € ve třech výzvách.

Tabulka 6 Financování projektu TSP

Měna	V EUR
MPSV	10 576 EUR
Blokový grant	43 803 EUR
Celkové náklady na projekt	54 379 EUR

Pramen: <<http://www.nros.cz>> a interní materiály Diakonie ČCE – Střediska sociální pomoci v Mostě.

Cíl projektu

Hlavním cílem projektu TSP je poskytování služby sociální prevence rodinám s dítětem, u kterých je vývoj ohrožen v důsledku nepříznivé sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje (Cíl 1). Cílem projektu je také budování kapacity organizace, a to zejména v oblasti řízení, sledování a hodnocení poskytované služby, která je obsahem hlavního cíle (Cíl 2). Pro účely zamýšleného srovnání se soustředím pouze na Cíl 1. Náklady na Cíl 1 řešitelská organizace odhaduje na 38 779 EUR z celkových nákladů na projekt.

Cílová skupina

Cílovou skupinou projektu jsou úplné nebo neúplné ohrožené rodiny s dětmi (věk 0 – 18) z Ústeckého kraje, zejména z oblasti Mostu a jeho okolí, které se ocitly v tíživé situaci finanční, sociální, psychické, emocionální nebo rodinné.

Předpokládá se, že v rámci projektu bude podpořeno asi 20 rodin s cca 40 dětmi. Díky skupinovému programu, který budou využívat i uživatelé dalšího programu Střediska, budou nepřímo podpořeny další rodiny a zejména jejich děti.

Aktivity projektu

- *Konference:* V září 2007 se uskutečnila konference za účelem informování spolupracujících a dalších dotčených orgánů a institucí o možnostech spolupráce zejména při vyhledávání potenciálních uživatelů TSP a při řešení konkrétních individuálních potřeb jednotlivých uživatelů. Konference se zúčastnilo *přes 30 účastníků*.¹⁵⁵
- *Práce v rodinách:* Práce v rodinách představuje nejrozsáhlejší aktivitu projektu, která probíhá po celou dobu projektu. S každou rodinou spolupracuje tzv. klíčový pracovník, který provází rodinu po celou dobu spolupráce s TSP. Základním obsahem aktivity je plánování, pomoc rodině při realizaci a vyhodnocování individuálních plánů. Realizace služby probíhá na několika úrovních: (1) poskytnutí informace, (2) systematické poradenství, (3) aktivní pomoc, (4) asistence, (5) průvodcovství, (6) nácvik nejrozličnějších domácích činností, sociálních dovedností apod. a (7) sociálně terapeutické činnosti.
- *Poradna:* Poradna bude probíhat po celou dobu trvání projektu. Poradna by měla být otevřena cca 9 hod týdně (Po a Čt), činnosti budou zajišťovat pracovníci TSP a externista – socioterapeut.
- *Skupinové programy:* V době trvání projektu se uskuteční *sedm* skupinových programů s vždy asi 15 účastníky. V rámci těchto setkání bude docházet ke

¹⁵⁵ Jednalo se o zástupce obecních odborů sociálních věcí, orgánů právní ochrany dětí, základních škol, pediatrů, soudců, dětských domovů, kojeneckého ústavu, jiných poskytovatelů sociálních služeb a dalších organizací, které mohou přijít do styku s potenciálními uživateli TSP.

vzdělávání a tréninku základních sociálních a rodičovských dovedností uživatelů služeb zejména v těch oblastech, které budou identifikovány jako problematické pro více uživatelů.

Pracovní postup

V rámci projektu se s klienty uzavře smlouva v závislosti na potřebách klienta – rodiny (partnerem pracovníků TSP je vždy dospělý člen rodiny se zájmem o řešení nepříznivé situace a je motivovaný ke změně). Délka smlouvy je obvykle na tři měsíce s možností prodloužení. Smlouva může být ukončena i dříve, v případě naplnění cílů stanovených ve smlouvě. Klient si vždy vybere cíl, který potřebuje a společně se pak s pracovníky domlouvá, kterých oblastí se pomoc bude týkat.¹⁵⁶

Kvalitativní cíle projektu

Kvalitativním cílem je naplňování cílů klienta (v zásadě se jedná o problém/y rodiny) stanovených ve smlouvě. Výstupem má být *naplnění alespoň 60% cílů*. Tento ukazatel se realizátorům projektu daří naplňovat. V celkových číslech to je asi 80%, u jednotlivých klientů je procentuální úspěšnost naplňování cílů různá.

PACT – Parents and Cultures Together¹⁵⁷

Projekt partnerství PACT Úřadu práce v Semilech je letos ve své závěrečné fázi – jedná se o třetí rok projektu. Projekt tedy běžel již dva roky v minulém programovacím období a jeden rok pod Programem celoživotního učení. Protože se jedná o tříletý souvislý projekt, bylo rozhodnuto pojmut ho jako celek. Důvodem bylo také získat srovnatelné údaje vzhledem k projektu TSP.

Tabulka 7 Financování projektu PACT

Měna	V EUR
1. rok	4 895 EUR
2. rok	4 628 EUR
3. rok	7 400 EUR

Pramen: <http://www.naep.cz>, http://web.socrates.cz/grundtvig/schvalene_projekty/G2_2005_sc_hvalene.xls, http://web.socrates.cz/grundtvig/schvalene_projekty/G2_2006_schvalene.xls

Cíl projektu

Cílem projektu je podpora sociální inkluze rodičů a opatrovníků dětí handicapovaných a různým způsobem znevýhodněných prostřednictvím identifikace a výměny dobré praxe v učení. Projekt se zaměřuje na výměnu zkušeností mezi organizacemi různého typu (státní, nestátní neziskové organizace) ze Severního Irska, Švédska a České republiky v oblasti

¹⁵⁶Oblasti: sociálně právní, bytová, výchova a péče o dítě, hospodaření a vedení domácnosti, hospodaření s finančními prostředky rodiny včetně řešení dluhů, osvojování sociálních rolí, organizace života rodiny a jejich členů, vzdělávání a zaměstnanost členů rodiny, rodičovské chování, sociální kompetence a dovednosti dospělých dětí.

¹⁵⁷Základní charakteristiky projektu PACT jsou zpracovány podle Závěrečné zprávy o aktivitách projektu za rok 2006 a na základě doplňujících informací p. Dlaskové, zodpovědné za realizaci projektu.

netradičních způsobů vzdělávacích aktivit u přistěhovalců, Romů či náboženských minorit. Každá ze zapojených institucí sleduje téma z vlastního pohledu a předává zkušenosti ostatním. Nově získané znalosti se instituce následně snaží ověřit v domácím prostředí.

Cílová skupina

Úřad práce v Semilech v rámci projektu pracoval s mladými lidmi (a jejich rodiči), kteří jsou nezaměstnaní a kteří přestali chodit do školy či předčasně ukončili studium. Ve většině případů šlo o Rómy. Věk cílové skupiny se pohyboval mezi 35 – 46 u rodičů a 16 – 25 u jejich dětí.

Za celou dobu trvání se aktivit projektu zúčastnilo 48 zástupců cílové skupiny (1. rok – 26, 2. rok – 22, 3. rok – 0¹⁵⁸).

Aktivity projektu

- *Speciální setkání s cílovou skupinou:* za celou dobu trvání projektu došlo ke dvěma setkáním, kterých se účastnila i psychologka.
- *Individuální práce s cílovou skupinou*
- *Práce s cílovou skupinou v rámci běžné činnosti ÚP* (poradenská činnost, prolínání projektových aktivit s běžnou činností ÚP)
- *Projektová setkání:* za celou dobu trvání projektu proběhlo 6 projektových setkání¹⁵⁹ (2 v Severním Irsku, 2 ve Švédsku, 2 v České republice), celkem se uskutečnilo 10 zahraničních mobilit, ve kterých byli zapojeni 4 pracovníci ÚP.¹⁶⁰
- *Konference:* Konference s účastí zástupců vzdělávacích zařízení, rekvalifikačních center a škol. Jednotliví partneři zde představili svou činnost. Podstatou bylo propojení širšího spektra organizací za účelem případné pozdější spolupráce.
- *brožura*

Pracovní postup

Vybrat a oslovit účastníky cílové skupiny pomohlo oddělení poradenství a rekvalifikací na ÚP v Semilech. To se také podílelo na organizaci setkání s cílovou skupinou. Cílem práce s cílovou skupinou v rámci projektu bylo s pomocí psychologky a psychologických her, ale i s pomocí možností, které má samotný ÚP (znalost zákona o zaměstnanosti, pracovně právní možnosti atd) ukázat mladým lidem (a jejich rodičům), co je zákonné a co už ne, ukázat jim rozdíly v typech komunikace s druhými, odhalit možné nedostatky v komunikaci uvnitř rodin, seznámit rodiny s jinými rodinami, které mají obdobné problémy a naznačit rodinám možná východiska z jejich složité životní situace. V rámci poradenské činnosti byli zvaní různí externalisté (např. zaměstnanci armády či policie, personalisté z firem), kteří cílové skupině představili možnosti zaměstnání.

Kvalitativní cíle projektu

Řešitelé projektu hodnotí projekt jako velice úspěšný. Umožnil jim vyzkoušet netradiční způsob práce se skupinou znevýhodněných osob (nezaměstnanými). Cílová skupina kladně reagovala na nabízené netradiční aktivity – pozitivně hodnotili workshopy a nové způsoby komunikace a spolupráce. ÚP má zpětnou vazbu na mladé lidi, se kterými pracoval v rámci

¹⁵⁸ Na třetí rok projektu byla naplánována především práce na společné brožurce, není v plánu žádné speciální setkání s cílovou skupinou.

¹⁵⁹ Šesté, závěrečné, projektové setkání je plánováno na konec května.

¹⁶⁰ Původně byla plánována i účast cílové skupiny na mobilitách, ta se ale nakonec ukázala jako problematická.

projektu a většina z nich se skutečně vrátila do škol. Nelze ale samozřejmě říci, zda je to pouze zásluha projektu. Na základě zkušenosti z projektu se ÚP rozhodl, že větší část externistů, se kterými v rámci projektu pracoval zavede i do běžné praxe poradenství na ÚP.

6.1.2 Komparace sledovaných projektů

Kvalitativní stránka

Byť ještě ani jeden z projektů není ukončený, je možné konstatovat, že *oba projekty plní své kvalitativní cíle*. U projektu PACT se jedná zejména o vyzkoušení netradičních metod a zjišťování ohlasu cílové skupiny a případného účinku nového způsobu práce na cílovou skupinu. V případě projektu TSP bylo jako kvalitativní cíl stanoveno naplnění alespoň 60 % cílů, které si klient stanovil ve smlouvě.

U PACTu lze dokonce říct, že k naplnění cílů už došlo – pro poslední rok projektu již totiž nejsou naplánována žádná speciální setkání a dosavadní práce s cílovou skupinou je hodnocena jako víc než úspěšná. Je vidět, že projekt splnil, možná i dokonce předčil, očekávání řešitelské instituce. Cílová skupina vykazuje spokojenost s novými metodami práce a Úřadu práce v Semilech projekt umožnil vyzkoušet si *nové způsoby práce a komunikace s nezaměstnanými*, které nyní může aplikovat i do své běžné praxe. Kromě místních aktivit hraje významnou roli *mezinárodní rozměr projektu*. Ten Úřadu práce umožnil seznámit se s *jinými pohledy na řešenou problematiku* práce s menšinami a také s *novými metodami práce*, které by bylo třeba možné zavést i v České republice. Jednalo se např. o nový pohled na snahy o integraci problémových dětí, na které se zaměřil švédský partner. Představitelé Úřadu práce zejména zaujal propracovaný švédský školský systém, ve kterém se klade velký důraz na propojení škol a rodin. Ve školách vládne přátelská atmosféra a učitelé zaujímají k dětem spíše rodičovský přístup, ale kázeň přitom zůstává zachována. Díky irskému partnerovi, který se zaměřil na náboženské a národnostní menšiny, se ÚP seznámil s různými metodami práce se zástupci těchto skupin. Jednalo se např. o semináře, kterých se účastnili jak odborníci, tak i laici, zástupci všech minoritních skupin, kteří spolu hovořili na různá témata. Mezinárodní partnerství dále umožnilo získat *kontakty a náměty pro případnou další spolupráci*. Jediné, co se nepodařilo uskutečnit jsou plánované zahraniční mobility zástupců cílové skupiny, které se nakonec ukázaly jako problematické. Tento fakt ale rozhodně nelze vnímat jako závažný nedostatek projektu. Je možné se domnívat, že pro cílovou skupinu měla mnohem větší přínos účast na domácích aktivitách, které jim daly příležitost lépe poznat sami sebe, své problémy a možnosti.

U TSP práce s rodinami a dětmi neustále probíhá, proto nelze jeho úspěšnost hodnotit absolutně. Stanovené *kvalitativní cíle se ale doposud daří naplňovat*. V celkových číslech se daří naplňovat až 80 % cílů, které si klienti stanovili individuálně ve smlouvách (stanovené minimum pro hodnocení úspěšnosti je 60 %) ¹⁶¹ s tím, že úspěšnost u jednotlivých klientů se samozřejmě liší. Zpětnou vazbu ohledně spokojenosti klientů získává TSP na základě rozhovorů s klienty v rámci každého individuálního plánu. V zásadě platí, že klienti, kterým se podaří naplnit 80 % stanovených cílů vyjadřují s projektem spokojenost a konstatují, že jim projekt něco přinesl a posunul je v životě někam dál. Soudě podle dosavadní úspěšnosti, je možné očekávat, že se projektu TSP bude stanovené cíle dařit naplňovat i nadále. O tom, že je projekt dobře nastaven svědčí také zájem ze strany klientů. Již nyní je jasné, že projektu využije více rodin s dětmi, než kolik bylo původně plánováno, tj. více než 20 rodin s asi 40 dětmi. Projekt TSP může také znamenat *přínos pro místní organizace*, a to v případě, že některá organizace identifikuje a následně doporučí potenciálního uživatele TSP, se kterým je

¹⁶¹ Procentuální údaje poskytla ředitelka Diakonie ČCE.

potom uzavřena smlouva. Pokud je klient úspěšný v plnění stanovených cílů, může z toho profitovat i iniciátorská organizace. Možný přínos pro místní organizace lze ilustrovat na následujícím příkladu: na TSP se obrátí škola, která má zájem vyřešit problém s opakovaným neprospěchem některého žáka. V případě, že dojde k uzavření smlouvy s rodiči žáka, jejíž obsah bude zaměřen i na vzdělávání a zaměstnanost členů rodiny, a práce s rodinou v rámci projektu povede ke zlepšení prospěchu daného žáka, má projekt TSP přínos nejen pro zapojenou rodinu, ale i pro iniciátorskou organizaci, v tomto případě školu.

Kvantitativní stránka

Pro výpočet, kolik z přiděleného grantu u každého projektu přibližně připadne na jednotlivého představitele cílové skupiny pro projekt TSP se pracovalo s číslem 60 pro počet účastníků (plánovaná účast 20 rodin s přibližně 40 dětmi¹⁶²) a pro projekt PACT s číslem 48 (celková účast cílové skupiny za celé trvání projektu). U projektu TSP byl vydělen podíl grantu určený na Cíl 1 (38 779 EUR) minimálním počtem účastníků (60). U projektu PACT se pak pracovalo pouze s částkami za první a druhý rok projektu (dohromady 9 523 EUR), protože v třetím roce projektu se účast cílové skupiny na aktivitách projektu neplánuje. Sumu za dva roky byla tedy vydělena celkovým počtem účastníků (48).¹⁶³

Tabulka 8 Finanční částka na jednoho účastníka projektu

Projekt	EUR/1 účastník
TSP	646 EUR
PACT	198 EUR

Pramen: vlastní výpočet

Jedná se samozřejmě pouze o výpočet zjednodušený. V případě PACTu by bylo zřejmě nutné částku dále ještě snížit o sumu, která připadla na zahraniční mobility, kterých se cílová skupina neúčastnila ze kterých tedy přímo netěžila¹⁶⁴. Dalo by se ovšem říct, že ze zahraničních mobilit uskutečněných řešiteli projektu čerpala alespoň zprostředkovaně a to díky výměně zkušeností, která proběhla v zahraničí a která tak mohla obohatit i způsoby práce s nimi. Další sumou, o kterou by bylo nutné snížit částky pro přesnější výpočet jsou náklady na administrativu a režii. Tyto náklady je ovšem obtížné vyčíslit, zejména u projektu TSP, a to z důvodu propojenosti administrativy Cíle 1 a Cíle 2. Bylo tedy rozhodnuto zachovat u obou projektů celkovou výši grantu udělenou na sledovanou oblast.

Z tabulky je zřejmé, že *přibližná dotace na účastníka je mnohem vyšší u projektu TSP*. Větší částce ale zároveň odpovídá široké spektrum služeb, kterých může účastník využít. Vyšší grant také umožňuje řešitelské instituci poskytovat tyto služby intenzivněji, častěji a také pravidelně (viz výše – aktivity projektu). V rámci PACTu se uskutečnila pouze dvě speciální setkání s cílovou skupinou (oproti 7 skupinovým programům v TSP). Stejně jako v TSP, i v PACTu docházelo k individuální práci s cílovou skupinou. V TSP je ovšem tato práce intenzivnější a častější. V PACTu se navíc individuální práce s cílovou skupinou prolíná s běžnou poradenskou činností, kterou ÚP v Semilech poskytuje, takže ani není možné říct, že se jedná o přímou projektovou činnost. Projekt TSP také navíc nabízí cílové skupině pravidelnou poradnu.

¹⁶²Skutečný počet je zřejmě vyšší vzhledem k tomu, že se jedná o rodiny jak úplné, tak neúplné. Číslo 60 bylo použito proto, že ještě není znám konečný počet účastníků a minimální plánovaný počet už byl naplněn.

¹⁶³Autorka práce se rozhodla nepracovat s prvním a druhým rokem projektu odděleně, protože granty na oba roky se liší jen minimálně, stejně tak počet účastníků cílové skupiny. Výsledné částky na jednotlivce v obou letech jsou proto podobné.

¹⁶⁴Na mobility osob připadlo v minulém projektovém období v průměru 52-55 % z celkového grantu projektu. Podle informačního letáku NAEP „Grundtvig v číslech“.

Menší rozsah aktivit zahrnujících přímo práci s cílovou skupinou lze u projektu **PACT** vysvětlit tím, že práce na projektu nepředstavuje hlavní pracovní náplň ÚP v Semilech a jeho zaměstnanců zapojených do projektu. Účast v projektu je něco nad rámec běžné činnosti úřadu a lidé starající se o běh projektu mají vlastní pracovní povinnosti. Práce na projektu navíc není finančně oceněna. Respektive v prvních dvou letech projektu nebylo vůbec možné na základě pravidel programu Grundtvig hradit z grantu mzdy. V novém programovacím období to možné už je, nicméně vzhledem k výši grantu a nákladům na povinné zahraniční mobility je zřejmé, že částka, která zůstane na případnou výplatu mezd nebude nikterak vysoká. Důležitý je také fakt, že řešitelé musí naplňovat své povinnosti vůči celému partnerství. Projekty partnerství Grundtvig jsou velkou měrou cílené na výměnu zkušeností: Úřad práce v Semilech se dělí o své zkušenosti s prací s cílovou skupinou s ostatními partnery projektu. Velká část úsilí, a samozřejmě také financí, padne na plnění tohoto závazku. Jedná se o účast na projektových setkáních v zahraničí, přípravu projektových setkání v České republice a práci na společné brožůře, která shrne výsledky projektu.

Zahraníční rozměr a zaměření na výměnu zkušeností v projektu TSP chybí. **TSP** je projekt, který je plně v souladu s běžnou činností instituce a v současnosti představuje součást nabídky služeb instituce. Sociální službu, která je náplní projektu, TSP poskytovala Diakonie ČCE již předtím a bude poskytovat i po skončení projektu. Nejde zde o výměnu zkušeností či experimentování s prací s cílovou skupinou, jedná se o konkrétní cílenou pomoc potřebným lidem založenou na předcházejících zkušenostech.¹⁶⁵ Přidělený grant umožnil Diakonii ČCE rozšířit nabídku a způsoby poskytovaných sociálních služeb.¹⁶⁶ Vzhledem k vyššímu přidělenému grantu a grantovým podmínkám je možné v projektu zaměstnávat pracovníky i na plný úvazek a za jejich práci je finančně ohodnotit.

Je možné konstatovat, že Diakonie ČCE využívá přidělené finanční dotace dostatečně efektivně. Totéž je možné říct o Úřadu práce v Semilech, který s omezenějšími zdroji a možnostmi dokázal nejen uspokojit požadavky mezinárodního charakteru projektu, ale také realizovat viditelně úspěšnou práci s cílovou skupinou. Jediné, co by se snad dalo v případě PACTu navrhnout je uskutečnění speciálního setkání s cílovou skupinou i v třetím roce projektu, vzhledem k předchozímu úspěchu těchto setkání. Sám ÚP v Semilech hodnotí svou účast na projektu jako vysoce přínosnou pro všechny strany – úřad samotný, jeho pracovníky zapojené do projektových aktivit i cílovou skupinu. Lze tedy konstatovat, že *program Grundtvig pro ÚP představoval zajímavou možnost doplnění financování*, která přinesla nesporné přidané hodnoty. Z výše popsaného lze také usuzovat, že *i pro Diakonii ČCE by mohla být nabídka Projektů partnerství v podobě doplnění dalšího zdroje financování zajímavá*. Analýzy a následné srovnání projektů ukázalo, že ÚP v Semilech dokázal s omezenějším rozpočtem uskutečnit obsahově podobný, byť rozsahem menší projekt. Velkým přínosem by pro Diakonii ČCE mohl být právě mezinárodní rozměr Projektů partnerství, který by instituci obohatil o zahraniční pohledy na zkoumanou problematiku, případně by došlo i k seznámení se zahraničními metodami práce s cílovou skupinou.

¹⁶⁵ Diakonie ČCE v Mostě již jeden projekt nazvaný Terénní sociální práce uskutečnila v letech 2005 až 2006. Jednalo se o desetiměsíční projekt, který byl financován z programu Evropské unie Phare a z rozpočtu ČR. Tento projekt byl obdobné povahy a rozsahu, oproti současnému TSP se v rámci něho akorát nekonala konference. Viz internetové stránky Diakonie <<http://www.most.diakoniecce.cz>>.

¹⁶⁶ Jde zejména o obohacení o skupinové programy a konferenci.

6.2 Úroveň kraje

Pro porovnání financí, které jdou do jednotlivých krajů na projekty partnerství Grundtvig a financí, které dává kraj do stejné oblasti, tedy oblasti vzdělávání dospělých, si autorka práce zvolila **Moravskoslezský kraj** (MSK). Důvodem byl zejména fakt, že Moravskoslezský kraj patřil v minulém programovacím období (2001 – 2006) k neaktivnějším regionům, co se týče podávání žádostí o projekt v rámci Projektů partnerství Grundtvig.¹⁶⁷ Co se týče úspěšnosti podaných žádostí, vykazoval Moravskoslezský kraj v témže období padesátiprocentní úspěšnost.¹⁶⁸ Jako referenční rok byl zvolen rok **2006**. Pro tento rok má totiž Moravskoslezský kraj již uzavřený účet – jeho hospodaření za rok 2006 je obsaženo v Závěrečném účtu, který byl schválen zastupitelstvem 28. června 2007¹⁶⁹ a je zpřístupněn na oficiálním webu kraje.

Moravskoslezský kraj vyhlašuje od roku 2002 dotační programy, které jsou zaměřené na následující oblasti: regionální rozvoj, životní prostředí a zemědělství, doprava, školství, kultura, zdravotnictví a sociální věci. I když oblast celoživotního učení představuje jednu z priorit Moravskoslezského kraje, neexistuje zde samostatný dotační titul, který by se zaměřoval přímo na financování aktivit v oblasti vzdělávání dospělých, nebo globálně celoživotního učení. To znamená, že není předem daná částka, která by měla být v této oblasti rozdělena. Jediný dotační titul, který je přímo zaměřen na celoživotního učení se týká *celoživotního vzdělávání osob se zdravotním postižením*. Jedná se o dotační titul, který je v souladu s Moravskoslezským krajským plánem vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením¹⁷⁰ a je na něj vyčleněna částka 100.000 Kč.¹⁷¹

Aktivity spadající do oblasti celoživotního učení jsou nicméně podporovány v rámci jiných dotačních titulů, udělovaných zejména v odvětví školství, zdravotnictví a sociální oblasti. Často se tady jedná o profesní růst zaměstnanců, kteří působí v dané oblasti. Kromě výše zmíněných odvětví se s projekty, které by se daly zařadit pod vzdělávání dospělých či celoživotní vzdělávání setkáme také v oblasti kultury nebo podpory aktivit příslušníků národnostních menšin žijících na území Moravskoslezského kraje. V roce 2006 dotace ve výše zmíněných oblastech získaly zejména neziskové organizace a instituce veřejné správy (obce a jejich organizace). Na základě informací obsažených v Závěrečném účtu Moravskoslezského kraje za rok 2006 zveřejněném na internetových stránkách MSK o poskytnutých dotacích do jednotlivých oblastí za rok 2006, informací o konkrétních podpořených projektech pro sledovaný rok a informací získaných od pracovníků jednotlivých odborů Krajského úřadu MSK autorka práce vypracovala následující tabulku nabízející přehled dotací MSK poskytnutých v relevantních oblastech¹⁷²:

¹⁶⁷Neaktivnější bylo Hlavní město Praha, Moravskoslezský kraj se umístil na druhém místě. Dále následoval Jihomoravský kraj a kraj Vysočina. Srovnej s ostatními kraji viz Příloha 12. Tato informace pochází z informačního letáku NAEP „Grundtvig v číslech“.

¹⁶⁸Z nejvíce aktivních krajů v počtu podaných žádostí vykazoval vyšší úspěšnost pouze Jihomoravský kraj. Úspěšnější kraje (až nad 70 %) patřily k těm méně aktivním v počtu podaných žádostí. Srovnání viz Příloha 13 Zdroj informace: tamtéž.

¹⁶⁹Výroční zpráva. Moravskoslezský kraj, 2006. [online]. Dostupné z < <http://www.kr-moravskoslezsky.cz/>>. [cit. 8. dubna 2008].

¹⁷⁰Moravskoslezský krajský plán vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením pro roky 2003 – 2005 a 2006 – 2008. Podrobnosti viz internetové stránky Moravskoslezského kraje, dostupné z <<http://www.kr-moravskoslezsky.cz/>>.

¹⁷¹Zpracováno podle údajů dostupných na internetových stránkách MSK a na základě informací pracovníků Krajského úřadu MSK.

¹⁷²Relevantními oblastmi se myslí oblasti, ve kterých bylo možné získat dotaci sloužící k podpoření aktivity zaměřené na vzdělávání dospělých či celoživotní vzdělávání. Tyto oblasti byly vymezeny na základě typů konkrétních projektů podpořených v daných oblastech a na základě konzultace s pracovníky příslušných odborů Krajského úřadu MSK.

Tabulka 9 Dotační programy MSK využitelné na vzdělávání dospělých (další vzdělávání)/celoživotní učení

Dotační programy vyhlášené v roce 2006		Schválená celková výše dotací
Odvětví školství	Prevence sociálně patologických jevů	1 274 790 Kč
	Celoživotního vzdělávání osob se zdravotním postižením	100 000 Kč
Odvětví kultury	Podpora aktivit příslušníků národnostních menšin žijících na území MSK ¹⁷³	1 000 000 Kč
Odvětví zdravotnictví ¹⁷⁴		4 982 330 Kč
Odvětví životního prostředí a zemědělství	Podpora aktivit v oblasti životního prostředí ¹⁷⁵	1 465 500 Kč
Odvětví sociálních věcí	Program rozvoje sociálních služeb kraje	4 593 000 Kč
	Program podpory realizace specifických opatření Moravskoslezského krajského plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením	2 500 000 Kč
	Program protidrogové politiky kraje	3 151 000 Kč
Celkem		19 066 620 Kč (759 475 EUR) ¹⁷⁶

Pramen: Závěrečný účet MSK za rok 2006 [online]. Dostupné z <<http://www.kr-moravskoslezsky.cz>>.

V roce 2006 bylo za MSK schváleno celkem 10 žádostí o Projekty partnerství (čtyři žádosti soukromých institucí a po třech žádostech od institucí veřejné správy a neziskových organizací), kterým byla dohromady přidělena suma 71 297 EUR.¹⁷⁷ Projektů, které dostaly

¹⁷³ Tento dotační titul je rozdělen na tři kategorie: 1. umělecké aktivity s národnostní tematikou, 2. kulturně vzdělávací a výchovné aktivity, 3. dokumentace národnostní kultury. Titul zde byl zařazen zejména kvůli kategorii 2, ve které byly v roce 2006 podpořené projekty, které zahrnují i oblast vzdělávání dospělých.

¹⁷⁴ V odvětví zdravotnictví byly vyhlášeny 4 dotační programy zaměřené na podporu činnosti nestátních organizací zdravotně postižených, na podporu specifických forem léčebné rehabilitace, na podporu rozvoje ošetrovatelské péče a na podporu zdravého životního stylu a aktivit podporujících zdravý životní styl. Dotační programy v tomto odvětví jsou zde uvedeny proto, že jejich cílem je, mimo jiné, přispívat ke zkvalitňování a zvyšování úrovně života handicapovaných spoluobčanů, seniorů a nemocných a napomáhat jim v zapojení se do běžného života. Toto zaměření tedy odpovídá i zaměření programu Grundtvig.

¹⁷⁵ Dotační titul určený na podporu aktivit v oblasti životního prostředí byl zaměřený také na zvýšení environmentálního povědomí obyvatel MSK, zejména dětí a mládeže a na podporu činnosti environmentálních nevládních neziskových organizací (NNO). Toto zaměření rovněž umožňuje využití, které by odpovídalo parametřům programu Grundtvig.

¹⁷⁶ Vzhledem k tomu, že dotace kraje jsou uváděny pouze v českých korunách byl pro převod na Eura použit kurz 25, 105, kurz České národní banky pro den 9. 4. 2008. Převedena byla až celková částka, ke které se došlo sečtením dílčích dotací.

¹⁷⁷ Pro srovnání: v roce 2006 podalo žádost 113 institucí, podpořeno bylo nakonec 47 projektů celkovou sumou 318 221 EUR. Zdroj: *Seznam schválených projektů vzájemné výměny zkušeností (G2) pro rok 2006* dostupný z <http://web.socrates.cz/grundtvig/schvalene_projekty/G2_2006_schvalene.xls> a Informační seminář programu Grundtvig, Brno, březen 2007.

krajské dotace využitelné na aktivity v oblasti vzdělávání dospělých nebo celoživotního učení bylo 108.

**Tabulka 10 Projekty partnerství v MSK a dotace kraje
- srovnání**

	Celková částka (EUR)	Počet projektů	Průměrná částka na projekt (EUR)
Projekty partnerství v MSK	71 297	10	7 129,7
Dotační programy MSK	759 475	108	7 032,2

Pramen:vlastní výpočet

Tabulka 11 Procentuální zastoupení programu Grundtvig v MSK

	Celková částka EUR	Vyjádřeno v %
Celkové dotace využitelné na vzdělávání dospělých (celoživotní učení) v MSK	830 772	100
Z toho Grundtvig	71 297	8,58

Pramen:vlastní výpočet

Z Tabulky 11 lze vypočítat, že podíl Projektů partnerství na celkových dotacích poskytnutých v oblastech, kde by mohly být využity na financování aktivit zaměřených na vzdělávání dospělých (celoživotní učení) je poměrně malý, představuje ani ne desetinu. Pokud se ale na toto procento dívá v porovnání s počtem Projektů partnerství v ostatních krajích, představuje 8,58 % v MSK poměrně významný podíl.¹⁷⁸ Výpočet průměrných částek na projekt (viz Tabulka 10) ukazuje, že průměrná finanční částka poskytnutá na projekt v programu Grundtvig je téměř identická s průměrnou finanční částkou poskytnutou na projekty ve sledované oblasti v rámci dotačních schémat Moravskoslezského kraje. Závěrem je tedy možné konstatovat, že program Grundtvig může představovat pro potenciální zájemce o projekt v oblasti vzdělávání dospělých dostatečně zajímavou nabídku. Důkazem je toho i stálý zájem žadatelů z Moravskoslezského kraje o tento typ projektu.¹⁷⁹

V současné době se jeví, že vysoký počet žádostí o Projekty partnerství podaných za Moravskoslezský kraj není odrazem propagace možností programu Grundtvig, a vůbec možností celého Programu celoživotního učení, ze strany samotného kraje. Prozkoumání internetových stránek MSK vedlo ke zjištění, že na stránkách kraje je po delším hledání možné najít odkaz na program Grundtvig¹⁸⁰, ale jedná se o odkaz snadno přehlédnutelný, tvořící součást dlouhého seznamu různých odkazů týkajících se Evropské unie. V rámci snah

¹⁷⁸Pro srovnání: Nejvíce podpořených projektů bylo v Praze, celkem 17. Následoval Moravskoslezský kraj s 10 projekty. Jihočeský a Liberecký kraj měli po čtyřech projektech, Jihomoravský a Zlínský po třech, Královohradecký a Ústecký po dvou a Olomoucký a Vysočina pouze po jednom projektu. Zdroj: tamtéž.

¹⁷⁹Viz údaje o počtu podaných žádostí a o úspěšných žádostech za předchozí období (2001 – 2006) v jednotlivých krajích a informace o schválených projektech partnerství pro rok 2007. Zdroje: Informační leták NAEP „Grundtvig v číslech“ a <<http://www.naep.cz>>. V prvním roce Programu celoživotního učení tento trend pokračoval, z celkového počtu 37 podpořených projektů na MSK připadá 8 podpořených projektů. Výsledky pro rok 2008 zatím nejsou známy.

¹⁸⁰ Pozn.: Přesněji se jedná o odkaz na již neexistující Národní agenturu Sokrates, který zájemce posléze navede na aktuální stránky Národní agentury pro evropské vzdělávací programy. Dostupný z <http://www.kraj-moravskoslezsky.cz/tr_link.wnv.html> [cit. 15. dubna 2008].

o zvyšování absorpční kapacity, tedy podporování míry schopnosti využívat prostředky poskytované EU, by ale MSK mohl také více upozornit na využívání prostředků, které Evropská unie nabízí v rámci Programu celoživotního učení. Potenciální příjemce by bylo možné informovat o existenci programu na stránkách MSK, např. v rámci zveřejňovaných „Grantových schémat Moravskoslezského kraje“, které v současné době odkazují na aktuální výzvy ke Společnému regionálnímu operačnímu programu (SROP). Bylo by také vhodné zmínit se o programu v rámci odkazu věnovanému školství (v současnosti je zde zmíněn pouze program Leonardo, a to s nefunkčním odkazem na již neexistující NA Leonardo da Vinci) či rozvoje kraje (mluví se zde také o rozvoji lidských zdrojů). Vhodné by bylo spojit informaci o LLP s interaktivním odkazem na stránky Národní agentury pro evropské vzdělávací programy. Jako místo, které je dnes schopné podat základní informace o možnostech programu LLP a případně odkázat na Národní agenturu se dá pokládat Eurocentrum, sídlící v Ostravě. V ostravském Eurocentru již proběhly dvě prezentace týkající se LLP, jejichž elektronická podoba je dostupná na stránkách centra. Eurocentrum má také k dispozici informační materiály týkající LLP a jeho sektorálních programů. MSK, který je partnerem Eurocentra, by tedy do zvýšení propagace LLP a programu Grundtvig mohl zapojit také Eurocentrum.

Komparace vybraného Projektu partnerství PACT s obdobně zaměřeným projektem TSP financovaným z části Ministerstvem práce a sociálních věcí a z části podpořeným finančními mechanismy EHP/Norska ukazuje, že i s omezeným množstvím peněz lze efektivně pracovat a naplnit stanovené cíle. Projekt PACT vzhledem k rozpočtu sice nemohl cílové skupině (dospělým) nabídnout tak široké spektrum služeb a tak intenzivní práci jako TSP, ale přesto je možné konstatovat, že aktivity zahrnující práci s cílovou skupinou byly velice úspěšné. Projekt PACT dokázal efektivně skloubit mezinárodní stránku projektu (spojenou s určitými povinnostmi) s domácími aktivitami na projektu. Výsledkem je pak obohacení na obou stranách: u instituce se jedná o nové zkušenosti a metody získané jednak prací s cílovou skupinou, jednak od zahraničních partnerů, a u cílové skupiny může na základě pozitivní zkušenosti vzniknout trvalejší zájem o další vzdělávání. Určitou míru vzbuzení zájmu o vzdělávání u cílové skupiny částečně potvrzuje i fakt, že většina mladých lidí s neukončeným vzděláním, se kterými se v projektu pracovalo, se vrátila do škol. Na příkladu projektu PACT lze vidět, že i když je financování v rámci programu Grundtvig nižší než např. grant udělený finančními mechanismy EHP/Norska, může program Grundtvig přesto představovat pro instituce zabývající se vzděláváním dospělých zajímavou nabídku – pokud se projekt dobře nastaví, je možné zrealizovat úspěšnou práci s dospělými. Přidanou hodnotu v každém případě představuje evropský rozměr projektu, který může obohatit nejen instituci, ale zprostředkovaně i cílovou skupinu.

Také zjednodušená komparace financí jdoucích do zvoleného kraje na Projekty partnerství Grundtvig a financí, které dává tento kraj na vzdělávání dospělých, svědčí o tom, že program Grundtvig může být pro potenciální žadatele o grant v oblasti vzdělávání dospělých zajímavý. Analýza dotací MSK potenciálně využitelných na projekty ve vzdělávání dospělých v roce 2006 ukazuje, že průměrná dotace na projekt je téměř shodná s průměrným grantem na realizované Projekty partnerství v kraji v témže roce. Stejně jako v případě srovnání individuálních projektů je nutné zdůraznit, že granty poskytnuté v rámci Grundtvigu umožňují nejen financování domácích aktivit, ale navíc umožňují obohacení instituce a cílové skupiny vycházející z výměny zkušeností se zahraničními partnery. Pro to, aby se zájem o Projekty partnerství, a vůbec o všechny aktivity programu LLP, v MSK do budoucna zvyšoval, by bylo dobré o možnostech LLP adekvátním způsobem informovat na internetových stránkách MSK. Jako vhodné se jeví rovněž zapojení Eurocentra v Ostravě do propagace aktivit LLP.

ZÁVĚR

Celoživotní učení je v posledních letech často skloňovaným pojmem. Zvýšené úsilí o realizaci konceptu celoživotního učení v praxi přichází s rokem 2000, kdy je formulován nový strategický cíl pro Evropu, tzv. Lisabonské strategie. Pojem celoživotní učení v sobě zahrnuje všechny formy a všechny etapy vzdělávání a učení. V jeho rámci je zvláštní pozornost věnována zejména vzdělávání dospělých, které může pomoci vyřešit problémy související s demografickými změnami, sociální exkluzí a neustále se stupňujícími nároky na kvalitu lidských zdrojů v závislosti na měnících se požadavcích trhu práce. V reakci na výzvy ze strany Evropské unie většina členských států zformulovala vlastní strategie celoživotního učení a pustila se do jejich realizace. Přes konstatované pokroky je však stále nutné zvýšit úsilí, a to i v oblasti vzdělávání dospělých, aby se evropský prostor celoživotního učení stal realitou.

Aby Evropská unie posílila snahy členských států, vznikl integrovaný akční program, Program celoživotního učení. Tento program v podstatě představuje ideální model celoživotního učení: integruje různé etapy vzdělávání (Comenius pro předškolní, základní a středoškolské vzdělávání, Erasmus pro vysokoškolské vzdělávání a Grundtvig pro vzdělávání dospělých) a podporuje všechny formy vzdělávání a učení (formální, neformální a informální napříč všemi sektorálními programy).

Také Česká republika přejímá evropské trendy v oblasti vzdělávání a jako člen Evropské unie reaguje na výzvy ze strany EU týkající se realizace konceptu celoživotního učení. I přes existenci početných dokumentů včetně strategie celoživotního učení, vyzdvihávajících důležitost jak celoživotního učení, tak vzdělávání dospělých, se i naší republiky týká problém zatím nedostatečného provádění konceptu celoživotního učení v praxi. Ve vzdělávání dospělých se nedostatky týkají zejména nízké účasti dospělých na dalším vzdělávání, nedostatečného vymezení kompetencí jednotlivých aktérů vzdělávání dospělých (neexistence právního rámce) a nutnosti zavedení finančních a nefinančních pobídek pro rozvoj této oblasti. Účast České republiky v Programu celoživotního učení představuje možnost, jak napomoci ne-li vyřešení, tak alespoň zmírnění některých problémů, se kterými se ČR potýká v této oblasti. Zlepšení současné situace ve vzdělávání dospělých je možné prostřednictvím aktivit nabízených sektorálním programem Grundtvig.

Diplomová práce si kladla za cíl popsat realizaci Programu celoživotního učení v České republice se zaměřením na sektorální program Grundtvig. Na příkladu aktivity Projekty partnerství bylo záměrem ukázat, jaké jsou konkrétní možnosti využití tohoto sektorálního programu v České republice. Porovnání s předchozím programovacím obdobím a expertní šetření vedená s řešiteli Projektů partnerství měla vést k pokusu o formulování návrhů, které by vedly ke zlepšení fungování Grundtvigu prostřednictvím této aktivity. Komparace na úrovni konkrétních projektů a na úrovni kraje, s dotačními tituly z jiných veřejných zdrojů určených na podporu vzdělávání dospělých, měla za cíl ukázat, zda může být nabídka programu Grundtvig dostatečně zajímavá pro potenciální subjekty zabývající se vzděláváním dospělých. *Autorka práce se domnívá, že tyto cíle, stanovené v úvodu práce, se podařilo naplnit.* Naplnění cílů bylo možné díky rozmanitosti pramenů, se kterými měla autorka možnost pracovat. Pro vysvětlení základních prvků evropské vzdělávací politiky a klíčových pojmů celoživotního učení a vzdělávání dospělých byly využity zejména dostupné relevantní knižní publikace. V teoretické části bylo dále čerpáno zejména ze strategických dokumentů Evropské unie a České republiky, které jsou snadno přístupné v elektronické podobě. Nesmírně cenným zdrojem informací byli pracovníci Národní agentury a řešitelé konkrétních projektů, které autorka práce oslovila a kteří všichni ochotně svolili ke spolupráci. Jejich výpovědi umožnily ilustrovat praktickou stránku zkoumané problematiky a obohatit práci o kritický pohled na některé z aspektů Programu celoživotního učení. Částečně

tak vyplnili mezeru ve zdrojích týkajících se Programu celoživotního učení, a to prozatímní neexistenci zhodnocení jeho dosavadního fungování.

Česká republika se evropských vzdělávacích programů začala účastnit již v roce 1997, ještě před svým vstupem do Evropské unie. V době vstupu do EU již tedy měla zavedené struktury, národní agentury, které byly pověřené správou tehdejších programů Socrates a Leonardo da Vinci. Za účelem efektivní realizace Programu celoživotního učení byly původně dvě národní agentury (NA Socrates a NA Leonardo da Vinci) sloučeny v jednu *Národní agenturu pro evropské vzdělávací programy*. Národní agentura je zodpovědná za decentralizované aktivity jednotlivých sektorálních programů. Kromě starosti o celkový proces udělování grantů, je NA zodpovědná za pravidelné vyhodnocování LLP v České republice a za šíření výsledků podporovaných aktivit. Tyto dvě povinnosti mají vést jednak ke *zlepšování efektivity provádění programu* a dále také ke *zvyšování zájmu ze strany veřejnosti* o účast v jednotlivých aktivitách.

Sektorální program Grundtvig se také snaží o co největší efektivnost a přístupnost pro potenciální zájemce o grant. V případě sledované aktivity *Projekty partnerství* proto Národní agentura pro evropské jazykové programy usiluje, aby docházelo k jisté vyváženosti mezi příjemci grantů. *Cílem je, aby mělo šanci získat grant co nejvíce různých institucí z různých krajů.* Z těchto důvodů bylo letos zavedeno pravidlo, že instituce, která již má rozřešený jeden Projekt partnerství, nesmí současně podat žádost o nový. Stejná instituce navíc může podat v daném kole pouze jednu žádost. Výše zmíněná omezení také *zvyšují šance na získání grantu pro instituce bez předchozích zkušeností v Projektech partnerství.* Ty jsou navíc již druhý rok zohledněny i v rámci evropských priorit. Nevyváženost týkající se počtu podaných žádostí za jednotlivé kraje a různými typy institucí se snaží řešit národní priority měnící se v závislosti na zkušenostech (výsledcích) předchozího roku.

Na základě zkušenosti s programy Socrates a Leonardo da Vinci přichází Program celoživotního učení se změnami, které mají vést ke zjednodušení administrativních a finančních mechanismů a usnadnit tak správu programu na centrální úrovni a na straně národních agentur, ale také ji usnadnit pro příjemce. Vzhledem k tomu, že ještě žádné Projekty partnerství nebyly ukončeny za nových pravidel v rámci LLP, není zatím možné vyhodnotit efektivnost zavedených změn. Proto byly velice cenným zdrojem informací *názory řešitelů Projektů partnerství*, kteří mají zkušenosti i s předchozím programovacím obdobím a byli tedy schopni komentovat současnou podobu Projektů partnerství.

Řešitelé vesměs souhlasili, že *zavedení paušálních částek a snížená administrativní zátěž* následkem zrušení povinnosti předkládat závěrečnou a průběžnou finanční zprávu pro ně *znamená zjednodušení.* Granty v podobě paušálních částek znamenají velkou změnu. Mají dát řešitelům projektů jistou volnost v zacházení s grantem a přizpůsobování výdajů aktuálním potřebám. Tři z *šesti doporučení na zlepšení či změnu* identifikovaných na základě výsledků expertních šetření se nicméně týkají právě paušálů. Vzhledem k neexistenci přesného vymezení uznatelných nákladů by při předkládání závěrečné zprávy či případné finanční kontroly ze strany Komise mohl vzniknout problém s uznatelností některých nákladů. Tato situace by mohla nastat především u nových řešitelů nemajících zkušenosti s kategoriemi definovanými v minulém období. *První doporučení* se tedy týká vytvoření administrativní a finanční příručky, která by řešitelům sloužila jako vodítko, a tak se předešlo případným problémům. Je zde také obava, že vazba výše přiděleného paušálu na minimální uskutečněný počet mobilit povede ke snížení projektových aktivit na úkor mobilit. *Druhé doporučení* navrhuje, aby Národní agentura a Evropská komise na základě předložených závěrečných zpráv zhodnotila, zda k tomu skutečně došlo, a popřípadě zvážila, zda nesnížit počet mobilit připadajících na jednotlivé výše paušálů, nebo zda nenavýšit paušály jako takové. *Další návrh* na změnu ve financování se týká znovuzavedení zvýšeného grantu pro koordinátora projektu, který má větší množství povinností než partnerské instituce. *Zbývající doporučení* se týkají znovuzavedení možnosti přibírat nebo měnit partnery v průběhu trvání

projektu, posunu data pro podávání žádosti o grant tak, aby partnerským institucím vznikl větší prostor pro propracování žádosti, a zajištění kvalitního fungování systému podávání žádostí online Multipass.

V úvodu práce byla *definována hypotéza, že sektorální program Grundtvig může být v České republice významným doplňujícím zdrojem finančních prostředků pro oblast celoživotního učení*. Závěrem je možné konstatovat, že *tato hypotéza byla potvrzena*. Částečně ji již potvrdila čtvrtá kapitola. I přes omezení, která byla letos zavedena za účelem podpoření žádostí institucí bez předchozích zkušeností v Projektech partnerství, je počet podaných žádostí mnohem vyšší, než kolik je schopna Národní agentura uspokojit z přiděleného rozpočtu. Hypotézu dále nepřímo potvrzuje analýza odpovědí řešitelů projektů v rámci expertních šetření: účast na projektu vidí jednoznačně jako přínos a obohacení jak pro instituci, tak pro její pracovníky a - v případě jejího přímého zapojení - i pro cílovou skupinu dospělých účastníků vzdělávání. Naprostá většina z nich prohlásila, že v budoucnu bude mít zájem o další Projekt partnerství. Hypotézu potvrdila také šestá kapitola, která ukázala, že program Grundtvig může představovat pro instituce zabývající se vzděláváním dospělých zajímavou nabídku. Srovnání dvou obdobných projektů svědčí o tom, že i když je financování v rámci programu Grundtvig nižší než např. grant udělený finančními mechanismy EHP/Norska, v případě dobrého nastavení projektu je možné zrealizovat práci, která přispěje k rozvoji vzdělávání dospělých tím, že obohatí jak instituci, tak dospělé zapojené v projektu. Příklad Moravskoslezského kraje zase ukazuje, že projekty realizované v rámci programu Grundtvig mohou představovat ne zcela zanedbatelnou část z celkového počtu projektů, které se v kraji zabývají oblastí celoživotního vzdělávání nebo přímo vzděláváním dospělých. Výpočty rovněž dokázaly, že průměrná dotace na Projekt partnerství se nemusí významně lišit od průměrné dotace poskytnuté krajem na stejné oblasti. U Projektů partnerství přidanou hodnotu v každém případě představuje evropský rozměr projektu. Pokud by MSK měl v budoucnu zájem na tom, aby se zájem o Projekty partnerství a vůbec celý Program celoživotního učení zvětšoval, mohl by přispět k zvyšování povědomí o možnostech programu prostřednictvím svých webových stránek nebo propagací ve spolupráci s Eurocentrem.

Oproti programům Erasmus a Leonardo da Vinci je program Grundtvig mezi širokou veřejností poměrně málo známý. *Přínos této práce lze proto shledávat v podrobném zpracování jedné z možností využití Grundtvigu za účelem podpory iniciativ v oblasti vzdělávání dospělých*. Konkrétní příklady projektů navíc ukázaly, jak široký je rámec aktivit, které je možné v rámci Projektů partnerství zrealizovat. Tyto informace by mohli využít například *potenciální zájemci o projekt v oblasti vzdělávání dospělých*. Vzhledem k tomu, že zatím ještě neexistuje zhodnocení změn, které v Grundtvigu nastaly se zavedením Programu celoživotního učení, jsou velice přínosné výsledky expertních šetření, ve kterých řešitelé projektů vyjádřili na jedné straně spokojenost s některými změnami, ale zároveň také vyjádřili jisté výhrady. *Názory řešitelů projektů a formulovaná doporučení by mohly být zajímavé pro Národní agenturu pro evropské vzdělávací programy, která se zabývá vyhodnocováním fungování LLP a jeho sektorálních programů v České republice*. Pohled na využívání programu Grundtvig v Moravskoslezském kraji a s spojené návrhy na zvyšování absorpční kapacity v souvislosti s Programem celoživotního učení by mohly být *inspirací i pro ostatní kraje*.

SEZNAM LITERATURY

Monografie

BAKOŠ, E. - PÓČ, D. - BINEK, J. *Lidské zdroje. Procesy, struktury a dokumenty*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2006. 150 s. ISBN 80-7380-013-6.

BENEŠ, M. *Andragogika*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 216 s. ISBN 80-8643-223-8.

BENEŠ, M. *Úvod do andragogiky*. Praha: Karolinum, 1999. 129 s. ISBN 80-7184-381-4.

BOČKOVÁ, Věra. *Celoživotní vzdělávání – výzva nebo povinnost?* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. 56 s. S.O.S. Evropa; 11. ISBN 80-244-0155-X.

BRDEK, M. – VYCHOVÁ, H. *Evropská vzdělávací politika – programy, principy a cíle*. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2004. 167 s. ISBN 80-86395-96-0.

FIALA, P. - PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2.

Grundtvig: Success Stories – Europe create opportunities. European Commission. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. 32 s. ISBN 978-92-79-05114-2.

Manuál prognostických metod. Martin Potůček (ed.). Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006. ISBN 80-86429-55-5.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – Nakladatelství Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8.

PALÁN, Z. *Lidské zdroje: Výkladový slovník*. 1. vyd. Praha: Academia, 2002. 280 s. ISBN 80-200-0950-7.

PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 263 s. ISBN 8073671557.

PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vydání, Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

Vzdělávání – brána k evropské integraci: Sborník z mezinárodní konference. Antonín Malach (ed.), 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2000. 502 s. ISBN 80-210-2419-4.

Vzdělávání dospělých: Výtah z dokumentů a publikací. Zpracovali Oldřich Pavlík, Luboš Chaloupka a Karel Kohout. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. 111 s.

Vzdělávání a reforma veřejné správy 1. díl. Antonín Malach (ed.). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001. 162 s. Soubor podkladových materiálů pro konferenci 12. – 13. září 2001 v Brně. ISBN 80-210-2662-6.

Legislativa

Článek 149 a 150 Smlouvy o založení Evropského společenství ve znění Amsterdamské smlouvy. [online]. Dostupné z < <http://eur-lex.europa.eu> >. [cit. 15. února 2008].

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)), ve znění pozdějších předpisů.

Elektronické dokumenty

Adult education trends and issues in Europe [online]. Dostupné <<http://ec.europa.eu/education/doc/reports/doc/adulttrends.pdf>>. [cit. 11. dubna 2008].

Communication from the Commission. Making a European Area of Lifelong Learning a Reality. COM (2001) 678 final [online]. Brussels: 21. 11. 2001. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/lll/life/communication/com_en.pdf>. [cit. 15. března 2008].

Council Decision 87/327/EEC of 15 June 1987 adopting the European Community Action Scheme for the Mobility of University Students (Erasmus) [online]. 1987. Dostupné z <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31987D0327:EN:HTML>>. [cit. 15. února 2008].

Council resolution of 27 June 2002 on lifelong learning (2002/C 163/01) [online]. 2002. Dostupné z <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:163:0001:0003:EN:PDF>>. [cit. 29. března 2008].

Comparative Table: Programmes 2000-2006/Programmes 2007-2013 [online]. Dostupné z < http://ec.europa.eu/education/archive/llp/compare_en.html >. [cit. 2. dubna 2008].

Decision No 1983/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the European Year of intercultural dialogue (2008) [online]. 2006. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_412/l_41220061230en00440050.pdf>. [cit. 19. března 2008].

Decision No 819/95/EC of the European Parliament and of the Council of 14 March 1995 establishing the Community action programme 'Socrates' [online]. 1995. Dostupné z <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995D0819:EN:HTML>>. [cit. 16. února 2008].

Decision No 2493/95/EC of the European Parliament and the Council of 23 October 1995 establishing 1996 as the “European Year of lifelong learning” [online]. 1995. Dostupné z <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995D2493:EN:HTML>>. [cit. 20. března 2008].

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: 2005 a 2007. Dostupné z <http://www.msmt.cz/files/pdf/JTDlouhodobyzamer05_appx.pdf> a <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-cr>>. [cit. 11. března 2008].

Doporučení 2006/962/ES Evropského parlamentu a rady ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení (2006/962/ES) [online]. 2006. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/l_394/l_39420061230cs00100018.pdf>. [cit. 19. března 2008].

L’Education tout au long de la vie : une évaluation du programme Grundtvig 2 en France [online]. Expertise commanditée par l’agence Europe-Education-Formation France. 2007. Dostupné z <<http://www.europe-education-formation.fr>>. [cit. 15. dubna 2008].

Education and Training 2010: Diverse Systems, Shared Goals. The Education and Training Contribution to the Lisbon Strategy [online]. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/et_2010_en.html>. [cit. 9. března 2008].

„Education and Training.“ The Success of the Lisbon Strategy Hinges on Urgent Reforms. Joint interim report of the Council and the Commission on the implementation of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe. 6905/04 EDUC 43 [online]. Brussels: 3. 3. 2004. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jir_council_final.pdf>. [cit. 10. března 2008].

European Commission. Communication to the spring European Council. Working together for growth and jobs. Integrated guidelines for growth and jobs (2005 – 08) [online]. 2005. Dostupné z <http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/integrated_guidelines_en.pdf>. [cit. 10. března 2008].

Grantová smlouva pro rok 2006 s přílohami. Program Evropské unie Grundtvig 2 – Projekty vzájemné výměny zkušeností [online]. Dostupné z <<http://www.naep.cz>>. [cit. 25. února 2007].

Grantová smlouva pro rok 2007 s přílohami. Projekty partnerství Grundtvig v rámci Programu celoživotního učení [online]. Dostupné z <<http://www.naep.cz>>. [cit. 8. března 2008].

Informační systém dalšího vzdělávání [online]. Ústav pro informace ve vzdělávání. Dostupné z <<http://www.uiv.cz/clanek/8/38>>. [cit. 15. dubna 2008].

Jobs, jobs, jobs. Creating more employment in Europe. Report of the Employment Taskforce chaired by Wim Kok [online]. November 2003. Dostupné z <http://ec.europa.eu/employment_social/employment_strategy/pdf/etf_en.pdf>. [cit. 10. března 2008].

Kompendium Projektů partnerství 2007 [online]. Dostupné z <<http://www.naep.cz>>. [cit. 28. března 2008].

Konzultační proces k Memorandu o celoživotním učení – Česká republika. Závěrečná zpráva [online]. 2001. Dostupné z <<http://www.nvf.cz/archiv/memorandum/>>. [cit. 11. března 2008].

Learning to be – The World of Education Today and Tomorrow [online]. Unesco. Paris : 1972. Dostupné z < <http://unesdoc.unesco.org/images/0000/000018/001801e.pdf> >. [cit. 9. března 2008].

Lifelong Learning Programme: Grundtvig, Learning Partnerships. Application form 2007 [online]. Dostupné z <www.naep.cz>. [cit. 9. prosince 2007].

Lifelong Learning Programme: Grundtvig. Application form 2008 for Learning Partnerships [online]. Dostupné z <www.naep.cz>. [cit. 8. března 2008].

Memorandum o celoživotním učení. [online]. Pracovní materiál Evropské komise. Dostupné z < <http://www.nvf.cz/archiv/memorandum/index.htm>>. [cit. 17. února 2008].

Mezinárodní konference UNESCO o vzdělávání dospělých. Hamburská deklarace a Agenda pro budoucnost [online]. Hamburk: 1997. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/mezinarodni-konference-unesco-o-vzdelavani-dospelych>>. [cit. 20. března 2008].

Národní inovační strategie ČR [online]. Úřad vlády České republiky. Praha: 2004. Dostupné z < <http://www.mpo.cz/dokument11662.html>>. [cit. 11. března 2008].

Národní lisabonský program 2005 – 2008 (Národní program reformy ČR) [online]. 2005. Dostupné z < http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/NPR_CZ_102005_pdf.pdf>. [cit. 11. března 2008].

Národní strategie vzdělávání k udržitelnému rozvoji – verze 8.8 [online]. Národní institut pro další vzdělávání, Pracovní skupina Rady vlády pro udržitelný rozvoj. 2007. Dostupné z < <http://envigogika.cuni.cz/view.php?cislocclanku=2007080017>>. [cit. 11. dubna 2008].

Národní strategický referenční rámec ČR 2007 – 2013 [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj. Červenec 2007. Dostupné z < http://www.strukturalni-fondy.cz/uploads/documents/NOK/NSRR_final_1.pdf>. [cit. 11. března 2008].

Návrh společné zprávy Rady a Komise pro rok 2008 o pokroku v provádění pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010.“ Celoživotní učení jako základ znalostí, kreativity a inovací. 5723/08 EDUC 29 [online]. Brusel: 31. 1. 2008. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport08/council_cs.pdf>. [14. března 2008].

Presidency Conclusions: Lisbon European Council, 23 and 24 March [online]. Dostupné z < http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm>. [cit. 17. února 2008].

Program celoživotního učení. Příručka pro žadatele pro rok 2007: Administrativní a finanční pravidla [online]. Dostupné z < <http://www.naep.cz>>. [cit. 8. března 2008].

Program celoživotního učení 2007 – 2013. Příručka pro žadatele pro rok 2008 [online]. Dostupné z : < <http://www.naep.cz> > [cit. 17. března 2008]

Program celoživotního učení. 1. část: Všeobecná výzva k předkládání návrhů pro rok 2007 [online]. Dostupné z < <http://www.naep.cz> > [cit. 16. března 2008].

Program celoživotního učení. Všeobecná výzva k předkládání návrhů pro rok 2007. Část II – Informace o organizaci a financování projektů [online]. Dostupné z < <http://www.naep.cz> >. [cit. 16. března 2008]

Program celoživotního učení. Všeobecná výzva k předkládání návrhů pro roky 2008 – 2010. Část 1 – Strategické priority [online]. Dostupné z < <http://www.naep.cz> >. [cit. 17. března 2008].

Program celoživotního učení (LLP). Všeobecná výzva k předkládání návrhů 2008. Část II – Administrativní a finanční ustanovení [online]. Dostupné z < <http://www.naep.cz> >. [cit. 17. března 2008].

Program celoživotního učení – příprava [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z < <http://www.msmt.cz/eu/program-celozivotniho-uceni-2007-2013> >. [cit. 13. dubna 2008].

Projekty partnerství Grundtvig – Pokyny pro zpracování žádosti 2008 [online]. Dostupné z < <http://www.naep.cz> >. [cit. 10. února 2008].

Report from the Commission. Interim evaluation report on the results achieved and on the qualitative and quantitative aspects of the implementation of the second phase of the Community action programme in the field of education 'Socrates.' COM (2004) 153 final [online]. Brussels: 8.3. 2004. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/programmes/evaluation/intsocrates_en.pdf>. [cit. 7. dubna 2008].

Report from the Commission. Interim report on the implementation of the second phase of the Leonardo da Vinci programme (2000 – 2006). COM (2004) 152 final [online]. Brussels: 8.3. 2004. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/programmes/evaluation/intleonardo_en.pdf> . [cit. 7. dubna 2008].

Report from Education Council to the European Council on the Concrete Future Objectives of Education and Training Systems. 5980/01 EDUC 23 [online]. Brussels: 14. 2. 2001. Dostupné z : <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/rep_fut_obj_en.pdf>. [cit. 9. března 2008].

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 253/2000/ES, ze dne 24. ledna 2000, kterým se zavádí druhá fáze akčního programu Společenství v oblasti vzdělávání „Socrates“ [online]. 2000. Dostupné z <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:028:0001:01:CS:HTML>>. [cit. 15. února 2008].

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006, kterým se zavádí akční program celoživotního učení [online]. 2006. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/l_327/l_32720061124cs00450068.pdf>. [cit. 15. února 2008].

Sdělení Komise. Modernizace vzdělávání a odborné přípravy: zásadní příspěvek k prosperitě a sociální soudržnosti v Evropě. Předloha společné průběžné zprávy Rady a Komise o pokroku z roku 2006 týkající se provádění pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010.“ KOM (2005) 549 v konečném znění/2 [online]. Brusel: 30. 11. 2005. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/progressreport06_cs.pdf>. [cit. 14. března 2008].

Sdělení Komise. Ucelený rámec ukazatelů a referenčních kritérií pro sledování pokroku při plnění lisabonských cílů v oblasti vzdělávání a odborné přípravy. KOM (2007) 61 v konečném znění [online]. Brusel: 21. 2. 2007. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2007/com2007_0061cs01.pdf>. [cit. 15 března 2008]

Sdělení Komise. Vzdělávání dospělých : Na vzdělávání není nikdy pozdě. KOM (2006)614 v konečném znění [online]. Brusel: 23. 10. 2006. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2006/com2006_0614cs01.pdf>. [cit. 10. února 2008].

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů. Akční plán vzdělávání dospělých : K učení je vždy vhodná doba. KOM (2007) 558 v konečném znění [online]. Brusel: 27. 9. 2007. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/adult/com558_cs.pdf>. [cit. 15. února 2008].

Seznam schválených Projektů vzájemné výměny zkušeností (G2) pro rok 2005 [online]. Dostupný z <http://web.socrates.cz/grundtvig/schvalene_projekty/G2_2005_schvalene>. [cit. 5. dubna 2008].

Seznam schválených Projektů vzájemné výměny zkušeností (G2) pro rok 2006 [online]. Dostupné z <http://web.socrates.cz/grundtvig/schvalene_projekty/G2_2006_schvalene.xls> [cit. 5. dubna 2008].

Seznam schválených Projektů partnerství pro rok 2007 [online]. Dostupný z <<http://www.naep.cz>>. [cit. 15. února 2008].

SMITH, M. K. Lifelong learning. *The Encyclopedia of Informal Education* [online]. 1996, 2001, naposledy aktualizováno 28. 12. 2007. Dostupné z <<http://www.infed.org/lifelonglearning/b-life.htm>>. [cit. 9. března 2008].

Statut Rady Programu celoživotního učení [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/eu/rada-programu-celozivotniho-uceni>>. [cit. 13. dubna 2008].

Statut a jednací řád Řídícího výboru programu Grundtvig [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/eu/ridici-vybor-programu-grundtvig-statut-a-jednaci-rad>>. [cit. 13. dubna 2008].

Strategie celoživotního učení ČR [online]. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/eu/strategie-celozivotniho-uceni-cr-1>>. [cit. 11. března 2008].

Strategie celoživotního učení ČR [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: 2007. 80 s.

Dostupné z <http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_CZU_schvaleno_vladou.pdf>. [cit. 11. března 2008].

Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku [online]. 2003. Dostupné z <http://www.esfcr.cz/files/clanky/1291/Strategie_RLZ.pdf>. [cit. 11. března 2008].

Strategie udržitelného rozvoje České republiky [online]. Praha: 2004. Dostupné z <<http://www.esfcr.cz/files/clanky/1292/SUR.pdf>>. [cit. 11. března 2008].

VOCHOZKA, J. a kol. *Nová generace programu celoživotního vzdělávání* [online]. Informační centrum pro mládež (ICM). Dostupné z <<http://www.icm.uh.cz/str/icm-koktej/nova-generace-programu-celozivotniho-vzdelavani>>. [cit. 15. dubna 2008].

Výroční zpráva. Moravskoslezský kraj, 2006 [online]. Dostupné z <<http://www.kr-moravskoslezsky.cz/>>. [cit. 8. dubna 2008].

Vzdělávací programy Evropské unie a ČR II, III [online]. Karlova univerzita v Praze, i-forum. Dostupné z <<http://iforum.cuni.cz/IFORUM-2175.html>>. [cit. 13. dubna 2008].

Závěrečný účet Moravskoslezského kraje za rok 2006 [online]. Dostupné z <<http://www.kr-moravskoslezsky.cz/>>. [cit. 8. dubna 2008].

Internetové stránky

Internetové stránky České národní banky [online]. Dostupné z <<http://www.cnb.cz>>.

Internetové stránky Diakonie ČCE – Středisko sociální pomoci v Mostě [online]. Dostupné z <<http://www.most.diakoniecce.cz>>.

Internetové stránky Domu zahraničních služeb [online]. Dostupné z <<http://dzs.cz>>. [cit. 13. dubna 2008].

Internetové stránky Eurocentra Ostrava [online]. Dostupné z <<http://www.euroskop.cz/47692/clanek/eurocentrum-ostrava/>>. [cit. 15. dubna 2008].

Internetové stránky Euroskopu. [online]. Dostupné z <www.euroskop.cz>.

Internetové stránky Eurydice (The Information Network on Education in Europe). [online]. Dostupné z <www.eurydice.org>. [cit. 15. února 2008].

Internetové stránky Evropské komise [online]. Dostupné z <<http://ec.europa.eu>>.

Internetové stránky Iniciativy Společenství EQUAL [online]. Dostupné z <<http://www.equalcr.cz>>. [cit. 13. dubna 2008].

Internetové stránky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Dostupné z <<http://www.msmt.cz>>. [cit. 13. dubna 2008].

Internetové stránky Moravskoslezského kraje [online]. Dostupné z <<http://www.kr-moravskoslezsky.cz>>.

Internetové stránky Nadace rozvoje občanské společnosti. [online]. Dostupné z <<http://www.nros.cz>>.

Internetové stránky Národní agentury pro evropské vzdělávací programy. [online]. Dostupné z <<http://www.naep.cz>>.

Internetové stránky Národní agentury Socrates. [online]. Dostupné z <www.socrates.cz>. [cit. 16. července 2007].

Internetové stránky Národního ústavu odborného vzdělávání [online]. Dostupné z <<http://www.nuov.cz>>. [cit. 13. dubna 2008].

Internetové stránky Národního vzdělávacího fondu. [online]. Dostupné z <www.nvf.cz>.

Internetové stránky Ústavu pro informace ve vzdělání. [online]. Dostupné z <www.uiv.cz>.

Internetové stránky Výkonné agentury pro vzdělávání, audiovizí a kulturu. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency [online]. Dostupné z <<http://eacea.ec.europa.eu>>.

Internetové stránky Wikipedia, the free encyclopedia [online]. Dostupné z <<http://en.wikipedia.org>>. [cit. 13. dubna 2008].

Ostatní zdroje

Informační seminář programu Grundtvig, Brno, březen 2007.

Interní materiály Diakonie ČCE – Střediska sociální pomoci v Mostě.

Interní materiály Národní agentury pro evropské vzdělávací programy.

Grundtvig v číslech. Informační leták Národní agentury pro evropské vzdělávací programy.

Grundtvig v příbězích. Informační leták Národní agentury pro evropské vzdělávací programy.

Grundtvig – vzdělávání dospělých. Informační leták Národní agentury pro evropské vzdělávací programy.

Grundtvig – vzdělávání dospělých. Projekty partnerství. Informační leták Národní agentury pro evropské vzdělávací programy.

Konzultace s pracovníky oddělení Grundtvig Národní agentury pro evropské vzdělávací programy, Diakonie ČCE – Středisko sociální pomoci v Mostě, Úřadu práce v Semilech a Krajského úřadu Moravskoslezského kraje.

Pracovní jednání Řídícího výboru programu Grundtvig. Praha, 4.5. a 15.5. 2007.

Příloha zápisu z jednání odborné komise programu Grundtvig.

Statut Domu zahraničních služeb Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Závěrečná zpráva o aktivitách projektu G2 PACT za rok 2006.

SEZNAM ZKRATEK

CŽU	celoživotní učení
ČR	Česká republika
DZS	Dům zahraničních služeb Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
EHP	Evropský hospodářský prostor
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
ČCE	Českobratrská církev evangelická
LLP	Lifelong learning programme (Program celoživotního učení)
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
MSK	Moravskoslezský kraj
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NA	Národní agentura
NAEP	Národní agentura pro evropské vzdělávací programy
NNO	nestátní neziskové organizace
NROS	Nadace rozvoje občanské společnosti
NSRR	Národní strategie regionálního rozvoje
NUOV	Národní ústav odborného vzdělávání
PACT	Parents and Cultures Together (Rodiče a kultury dohromady v ohrožení sociální exluze)
SROP	Společný regionální operační program
SŠ	střední škola
TSP	Terénní sociální práce v ohrožených rodinách (TSP)
VŠ	vysoká škola

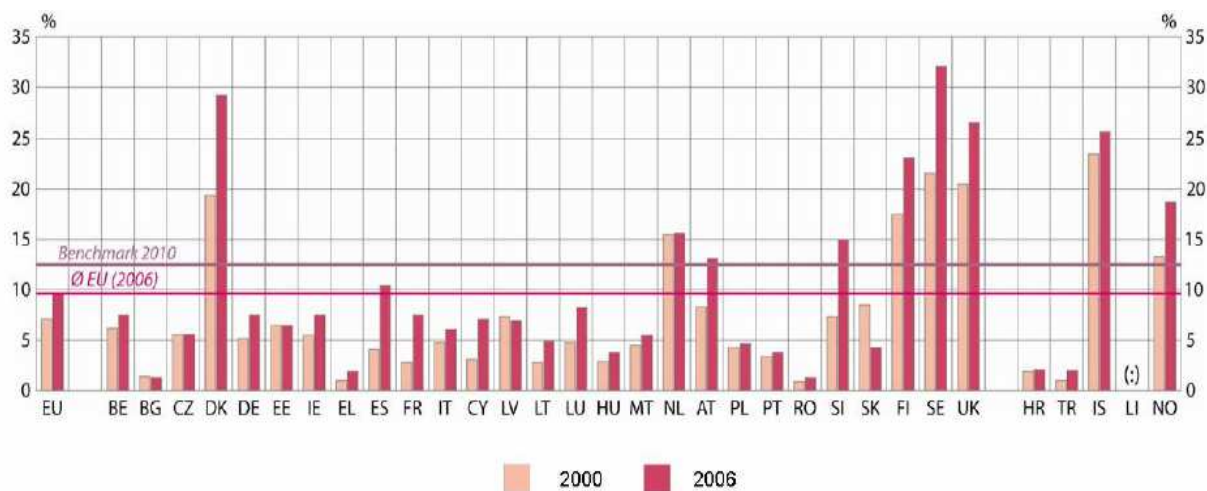
SEZNAM TABULEK

TABULKA 1	KOMPARATIVNÍ TABULKA: SOCRATES (2000 – 2006)/ PROGRAM CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ (2007 – 2013).....	44
TABULKA 2	PRAVIDLA PRO STANOVENÍ VÝŠE GRANTU PROJEKTŮ PARTNERSTVÍ PRO ROK 2007	52
TABULKA 3	ROZPOČET PROGRAMU GRUNDTVIG V ČESKÉ REPUBLICE PRO ROK 2007	52
TABULKA 4	PRAVIDLA PRO STANOVENÍ VÝŠE GRANTU PROJEKTŮ PARTNERSTVÍ PRO ROK 2008	52
TABULKA 5	ROZPOČET PROGRAMU GRUNDTVIG V ČESKÉ REPUBLICE PRO ROK 2008.....	53
TABULKA 6	FINANCOVÁNÍ PROJEKTU TSP.....	69
TABULKA 7	FINANCOVÁNÍ PROJEKTU PACT	70
TABULKA 8	FINANČNÍ ČÁSTKA NA JEDNOHO ÚČASTNÍKA PROJEKTU	73
TABULKA 9	DOTAČNÍ PROGRAMY MSK VYUŽITELNÉ NA VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	76
TABULKA 10	PROJEKTY PARTNERSTVÍ V MSK A DOTACE KRAJE	77
TABULKA 11	PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ PROGRAMU GRUNDTVIG V MSK.....	77

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1	ÚČAST NA CELOŽIVOTNÍM UČENÍ - PROCENTO OBYVATELSTVA VE VĚKU 25 – 64 LET, KTEŘÍ SE V DOBĚ ČTYŘ TÝDNŮ PŘED VÝZKUMEM ÚČASTNILO VZDĚLÁVÁNÍ A ODBORNÉ PŘÍPRAVY	97
PŘÍLOHA 2	SOUHRNNÉ VÝSLEDKY ANALÝZY SOUČASNÉHO STAVU ROZVOJE CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ (CŽU) - SWOT ANALÝZA	101
PŘÍLOHA 3	ČÁST ŽÁDOSTI O PROJEKT PARTNERSTVÍ 2008	103
PŘÍLOHA 4	TÉMATATA PROJEKTŮ PARTNERSTVÍ	104
PŘÍLOHA 5	OBEČNÝ PRINCIP ÚPRAVY ROZPOČTU SCHVÁLENÝCH PROJEKTŮ V RÁMCI AKTIVITY GRUNDTVIG 2/2006.....	105
PŘÍLOHA 6	POČET PODANÝCH A SCHVÁLENÝCH ŽÁDOSTÍ V OBDOBÍ 2001 – 2006	105
PŘÍLOHA 7	SEZNAM OSLOVENÝCH INSTITUCÍ A JEJICH ZÁSTUPCŮ.....	105
PŘÍLOHA 8	POPIS VYBRANÝCH PROJEKTŮ PARTNERSTVÍ GRUNDTVIG.....	108
PŘÍLOHA 9	OTÁZKY PRO ŘEŠITELE PROJEKTŮ	111
PŘÍLOHA 10	ZKRÁCENÝ PŘEPIS EXPERTNÍHO ŠEŘENÍ I. (PÍSEMNÁ FORMA ODPOVĚDÍ).....	117
PŘÍLOHA 11	ZKRÁCENÝ PŘEPIS EXPERTNÍHO ŠEŘENÍ II. (OSOBNĚ VEDENÉ EXPERTNÍ ŠETŘENÍ).....	120
PŘÍLOHA 12	ŽÁDOSTI PODLE JEDNOTLIVÝCH KRAJŮ (2001 – 2006)	125
PŘÍLOHA 13	ÚSPĚŠNOST PODANÝCH ŽÁDOSTÍ V JEDNOTLIVÝCH KRAJÍCH (2001 -2006)	125

Příloha 1 Účast na celoživotním učení - Procento obyvatelstva ve věku 25 – 64 let, kteří se v době čtyř týdnů před výzkumem účastnilo vzdělávání a odborné přípravy

V roce 2006 procentní podíl obyvatelstva v produktivním věku, které se účastnilo vzdělávání a odborné přípravy (v době čtyř týdnů před průzkumem), činil 9,6 %. Jelikož přerušením časových řad dochází k zveličení pokroku, skutečný nárůst byl omezený. K dosažení směrodatného cíle, tedy 12,5 % míry účasti v roce 2010, je zapotřebí většího úsilí. V současnosti je největší míra účasti v severských zemích, Spojeném království, Slovinsku a v Nizozemsku.

Příloha 1 (Pokračování)

Účast na programu celoživ. vzděl., % Zdroj: Eurostat	Celkově		Ženy	Muži
	2000	2006	2006	2006
EU-27	7,1	9,6	10,4	8,8
Belgie	6,2	7,5(p)	7,6 (p)	7,4 (p)
Bulharsko	1,4	1,3	1,3	1,3
Česká republika	5,6	5,6	5,9	5,4
Dánsko	19,4	29,2	33,8	24,6
Německo	5,2	7,5	7,3	7,8
Estonsko	6,5	6,5	8,6	4,2 (u)
Irsko	5,5	7,5	8,9	6,1
Řecko	1,0	1,9	1,8	2,0
Španělsko	4,1	10,4	11,5	9,3
Francie	2,8	7,5	7,8	7,2
Itálie	4,8	6,1	6,5	5,7
Kypr	3,1	7,1	7,8	6,5
Lotyšsko	7,3	6,9(p)	9,3 (p)	4,1 (p)
Litva	2,8	4,9(p)	6,6 (p)	2,9 (u)
Lucembursko	4,8	8,2	8,7	7,6
Maďarsko	2,9	3,8	4,4	3,1
Malta	4,5	5,5	5,6	5,5
Nizozemsko	15,5	15,6	15,9	15,3
Rakousko	8,3	13,1	14,0	12,2
Polsko	4,3	4,7	5,1	4,3
Portugalsko	3,4	3,8(p)	4,0 (p)	3,7 (p)
Rumunsko	0,9	1,3	1,3	1,3
Slovinsko	7,3	15,0	16,3	13,8
Slovensko	8,5	4,3	4,6	4,0
Finsko	17,5	23,1	27,0	19,3
Švédsko	21,6	32,1	36,5	27,9
Spoj. král.	20,5	26,6	31,2 (p)	31,2
Chorvatsko	1,9	2,1	2,1	2,0
Turecko	1,0	2,0	2,4	1,6
Island	23,5	25,7	29,8	21,6
Norsko	13,3	18,7	20,2	17,2

Pramen: Návrh společné zprávy Rady a Komise pro rok 2008 o pokroku v provádění pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ – „Celoživotní učení jako základ znalostí, kreativity a inovací“. [online]. Brusel, 31. ledna 2008. Dostupné z <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport08/council_cs.pdf>. [cit. 14. března 2008].

Zdroj: Eurostat (LFS), P= prozatímní, U= nedůvěryhodné či nejisté údaje

Příloha 2 Souhrnné výsledky analýzy současného stavu rozvoje celoživotního učení (CŽU) - SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky	Příležitosti	Hrozby
• Většina středního vzdělání (vyššího sekundárního stupně). • Nízký počet obyvatel disponuje pouze základním vzděláním (nižším sekundárním stupněm). • Nadprůměrné výsledky funkční gramotnosti na 1. stupni ZŠ. • Nízký podíl žáků, kteří předčasně opouštějí vzdělávací systém (resp. střední tj. vyšší sekundární stupeň vzdělávání). • Široké teritoriální pokrytí vzdělávacími institucemi všech stupňů a typů. Rozmanitý systém terciárního vzdělávání (VOŠ, veřejné, soukromé a státní VŠ). • Decentralizovaný systém VŠ s plnou akademickou svobodou, otevřený Evropě. • Velká a obsahově diverzifikovaná nabídka studijních programů terciárního sektoru. • Vysoká poptávka po terciárním vzdělávání, zejména po vysokoškolském studiu. • Rozmanitost a pestrost poskytovatelů zájmového vzdělávání a velký věkový rozptyl jeho účastníků.	• Nízký podíl populace s VŠ vzděláním; omezená společenská prestiž a kvalifikační ukotvení bakalářského stupně vzdělání. • Nedostatečná kvalifikační vybavenost starší populace. • Nízká míra vybavenosti domácností aktuálními ICT (PC, internet). • Regionální rozdíly ve vzdělanostní úrovni populace. • Nízká vzdělanostní mobilita (dětí nedosahují vyšší úrovně vzdělání než rodiče). • Nízká úroveň rozvoje klíčových kompetencí (vč. jazykových a ICT). • Nízká účast sociálních partnerů na rozvoji celoživotního učení. • Chybí ucelený systém identifikace vzdělávacích potřeb a dostupný individualizovaný systém poradenských a informačních služeb. • Brzká selektivita vzdělávacího systému, omezená propustnost. Konzervativní postoje VŠ, malá míra vzájemné spolupráce, převažující orientace na graduální studium, pomalý rozvoj distančního studia na VŠ a VOŠ, které by umožňovalo kvalitní studium při zaměstnání, nedostatečná vazba na požadavky praxe a omezená spolupráce se zaměstnavateli. Studijní nabídka stále	• Vytvoření otevřeného prostoru CŽU (Národní soustava povolání, Národní soustava kvalifikací a uznávání neformálního vzdělávání a informálního učení podle zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, modulový a kreditní systém ve vazbě na ECVET atd.). • Zvýšení poptávky po volnočasových aktivitách dětí, mládeže i dospělých umožní jejich další rozvoj. • Kapacity základních a středních škol jsou využitelné pro další vzdělávání – školy centra vzdělanosti obce. • Kurikulární reforma na ZŠ a SŠ umožní rozvoj klíčových kompetencí a prohloubení motivace k CŽU. • Expanze terciárního sektoru umožní zevšeobecnění středního odborného vzdělávání a větší důraz na klíčové kompetence. • Diverzifikace terciárního sektoru v návaznosti na Boloňský proces umožní další rozvoj bakalářských studijních programů orientovaných do praxe. • VŠ se mohou stát regionálními centry vzdělanosti a výzkumu nebo do vznikajících regionálních center CŽU	• Neprovozovanost politik v vzdělávání, průmyslu, zdravotnictví, sociálních služeb a kultury. • Nesoulad nabídky kvalifikací s potřebami hospodářské sféry (kvantitativně i kvalitativně); neprovozovanost sféry vzdělávání se sférou práce vč. nedostatku praxe pro studující. • Nedostatečná péče o talenty, orientace na průměr. • Nerovnost v přístupu ke vzdělání povede k sociálnímu vylučování a může ohrozit sociální soudržnost. • Druhý stupeň ZŠ a střední (tj. vyšší sekundární) vzdělání s výučním listem se mohou stát druhořadou vzdělávací cestou pro různým způsobem znevýhodněné. Nedostatky v kvalitě terciárního sektoru vzdělávání (neuspokojivá provázanost výuky s výzkumem i s potřebami hospodářské sféry, stárnoucí pedagogický sbor, nepřipravenost pedagogů na specifika vzdělávání dospělých aj.). • Nedostatek financí v terciárním sektoru, vysoká závislost na státním financování a nízká podpora financování ze soukromých zdrojů omezují jeho rozvoj.

	ještě plně neuspokojuje míru poptávky po terciárním vzdělání. • Přetrvávající nerovnost v přístupu k terciárnímu vzdělávání, projevující se zejména nižší mírou přístupu studentů z nižších sociálních vrstev. • Menší zájem o studium technických oborů a vysoká míra neúspěšnosti při tomto studiu. • Neexistence systémového prostředí (systémové i finanční bariéry) pro další vzdělávání omezuje jeho rozvoj – na nabídkové straně chybí systém zajišťování kvality vzdělávacích programů i vzdělavatelů; na poptávkové straně stimuly pro účast. • Nízká účast dospělých ve všech formách dalšího vzdělávání	aktivně vstoupit. • Rozvoj distančního vzdělávání zapojí do vzdělávání další cílové skupiny, zejména ekonomicky aktivní dospělé. • Účast škol terciárního sektoru v mezinárodních vzdělávacích projektech a v projektech ESF otevírá možnosti rozvoje vzdělávacích aktivit a inovace studijní nabídky směrem k dalšímu rozvoji vzdělávání dospělých a podpoře ČŽU. • Zrychlení technologických změn a alokace kvalifikačně náročných investic povede ke zvýšení poptávky po dalším vzdělávání v průběhu produktivního věku.	• Nedořešené zařazení bakalářského studia do odpovídající kvalifikační úrovně vede k upřednostňování zájmu bakalářů o okamžité pokračování ve studiu magisterských programů před odchodem do praxe. • Slabé zapojení nezaměstnaných do rekvalifikační povode k prohlubování jejich dlouhodobé nezaměstnanosti a k hrozbě sociálního vylučování.
--	--	--	--

Pramen: Strategie celoživotního učení ČR. [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha, 2007. 80 s. Dostupné z <http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_CZU_schvaleno_vladou.pdf>. s. 43. [cit. 11. března 2008].

5.7 RELEVANCE FOR THE OBJECTIVES OF THE PROGRAMME

Please tick in the table below, the objectives of the Grundtvig programme that your Partnership will address, in addition to the first two (if any – leave blank if none):

X	to improve the quality and accessibility of mobility throughout Europe of individuals involved in adult education and to increase its volume so as to support the mobility of at least 7 000 such individuals per year by 2013
X	to improve the quality and to increase the volume of cooperation between organisations involved in adult education throughout Europe
	to assist people from vulnerable social groups and in marginal social contexts, in particular older people and those who have left education without basic qualifications, in order to give them alternative opportunities to access adult education
	to facilitate the development of innovative practices in adult education and their transfer, including from a participating country to others
	to support the development of innovative ICT-based content, services, pedagogies and practice for lifelong learning
	to improve pedagogical approaches and the management of adult education organisations

5.8 CONTRIBUTION TO EUROPEAN PRIORITIES

Please tick in the table below the European priorities that your Partnership will address (if any):

	any of the eight key competences set out in the 2006 Recommendation ¹⁸¹
	overcoming socio-economic disadvantage
	supporting the integration of migrants
	enhancing the participation of older learners
	awakening and reinforcing creativity

If you have ticked an objective (5.7) and/or priority (5.8) above, please explain in detail the concrete measures or activities you intend to take to address it/them:

Pramen: Pramen: Lifelong Learning Programme: Grundtvig. Application form 2008 for Learning Partnerships. [online]. Dostupné z <www.naep.cz>.

¹⁸¹ Recommendation 2006/962/EC of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning, OJ L 394/10 of 30.12.2006. The eight key competences are: Communication in the mother tongue; Communication in foreign languages; Mathematical competence and basic competences in science and technology; Digital competence; Learning to learn; Social and civic competences; Sense of initiative and entrepreneurship; Cultural awareness and expression.

Příloha 4 Témata Projektů partnerství

CODE	DESCRIPTION
Tpc-01	Active citizenship
Tpc-02	Addressing target groups with special needs
Tpc-03	Artistic education
Tpc-04	Assessment, certification, valuing learning
Tpc-06	Basic skills for adult learners
Tpc-07	Career guidance & counselling
Tpc-08	Combating failure in education
Tpc-09	Comparing educational systems
Tpc-10	Consumer education
Tpc-12	Cultural heritage
Tpc-15	Economics, business, industry and commerce
Tpc -16	Education of specific target groups: (occupational travellers, migrants, travellers, gypsies)
Tpc-17	Education in prisons or for social reinsertion of offenders
Tpc-19	Environment / sustainable development
Tpc-20	Ethics, religions, philosophy
Tpc-21	European citizenship and European dimension
Tpc-23	Family / parent education
Tpc-24	Fight against racism and xenophobia
Tpc-25	Foreign language teaching and learning
Tpc-26	Gender issues, equal opportunities
Tpc-27	Geography
Tpc-28	Health education
Tpc-29	History and social science
Tpc-30	Inclusive approaches
Tpc-32	Intercultural education
Tpc-33	Intergenerational learning / learning in later life / senior citizens
Tpc-34	Learning about European countries
Tpc-35	Learning opportunities for people at risk of social marginalisation
Tpc-37	Management of adult education
Tpc-38	Mathematics
Tpc-39	Media and communication
Tpc-41	Natural Sciences
Tpc-42	New technologies, ICT
Tpc-43	Other
Tpc-44	Pedagogy and didactics
Tpc-49	Physical education and sport
Tpc-50	Politics, theory, history of adult education
Tpc-53	Quality and evaluation of education
Tpc-56	Recognition of non-formal and informal learning
Tpc-57	Regional identity
Tpc-58	Reinforcing links between education and working life
Tpc-61	Second chance education
Tpc-62	Social integration/exclusion
Tpc-65	Strategies for stimulating demand for learning
Tpc-66	Teaching basic skills for adult learners
Tpc-71	Volunteering

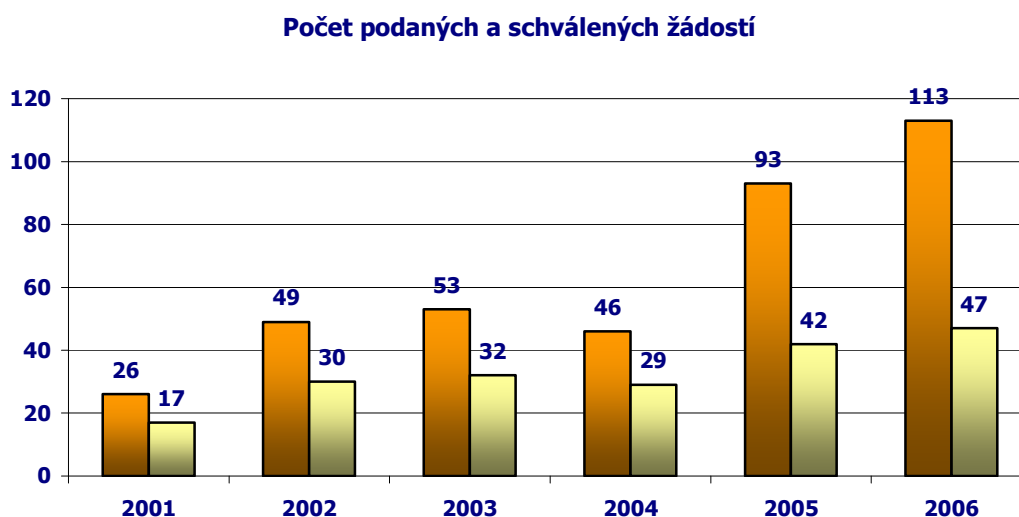
Pramen: Lifelong Learning Programme: Grundtvig. Application form 2008 for Learning Partnerships. [online]. Dostupné z <www.naep.cz>.

Příloha 5 Obecný princip úpravy rozpočtu schválených projektů v rámci aktivity Grundtvig 2/2006

Rozpočet	Renewals	News
Standardní	90 %	90 %
koordinátor	4500 EUR	4500 EUR
partner	3600 EUR	3600 EUR
Variabilní/subsistence costs	50 %	50 %

Pramen: Příloha zápisu z jednání odborné komise programu Grundtvig

Příloha 6 Počet podaných a schválených žádostí v období 2001 – 2006

Pramen: Grundtvig v číslech. Informační leták Národní agentury pro evropské vzdělávací programy.

Pozn. : Elektronickou podobu grafu poskytlo oddělení programu Grundtvig.

Příloha 7 Seznam oslovených institucí a jejich zástupců

Instituce	Kontaktní osoba	Název projektu
EDUCAnet (soukromá střední škola)	Petra Pavlasová	Learning in Later Life Students to Senior Citizens: ICT and Inter-Generation Communication
Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta (veřejná správa)	Miroslav Sapík	Multicultural Education for European Citizenship (MEEC)
Lenka Pavelková – Channel Crossings (soukromá jazyková agentura)	Petr Plocek	An Intercultural Approach to Learning Foreign and Second Languages in Europe
		Learning Educators
Národní vzdělávací fond, o.p.s. (nezisková organizace)	Zuzana Freibergová	Barriers in Adult Education (BADED)
Úřad práce v Semilech (veřejná správa)	Michaela Dlasková	COLLABORA - Collaborative Learning and Crosscultural Integration
		PACT - Parents and Cultures Together
SEDUKON o.p.s. (nezisková organizace)	Gabriela Vlčková	R.E.W.I.N. – Reconciliation of Working Life and Family for Women
Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karvině (veřejná správa)	Kristína Heinzová	PEACE – Power Exchange Through Acting Intercultural Experience
Partnerský spolek Litvínov o.p.s. (nezisková organizace)	Marie Svačinová	Chance-Kenntnis-Verantwortlichkeit (Příležitost – znalosti – odpovědnost)
ATHENA – Společnost pro vzdělávání a rozvoj žen (nezisková organizace)	Hana Danihelková	CYRIL – Culture in Your Region in Informal Learning

Příloha 8 Popis vybraných Projektů partnerství Grundtvig

Learning in Later Life Students to Senior Citizens: ICT and Inter-Generation Communication

Partnerství: CZ (koordinátor), FIN, FR, DE, PL, ES

Délka trvání projektu: 2007 – 2009

Cílová skupina: senioři

Popis projektu: Hlavním cílem projektu je zpřístupnění informační technologie seniorům, kteří mají často problémy s používáním moderních technologií, a šíření počítačové gramotnosti v rámci této skupiny. Projekt také přispívá ke zlepšování mezigeneračního dialogu: seniory budou učit mladí lidé a budou s nimi komunikovat prostřednictvím moderních technologií. Učitelé seniorů se stanou studenti Střední odborné školy Pardubice.

Internetové stránky projektu: <http://www.eseniors.eu>

Multicultural Education for European Citizenship (MEEC)

Partnerství: CZ, SK (koordinátor), AT, HU, ES

Délka trvání projektu: 2006 - 2009

Cílová skupina: Mladí dospělí a členové regionálních institucí a spolků, místní zájmové skupiny

Popis projektu: Cíly projektu je shromáždit zkušenosti týkající se evropského občanství z pohledu různých oblastí Evropy (Severní Evropa, Střední Evropa, Jižní a Západní Evropa), zvýšit u cílových skupin povědomí o přínosech a důsledcích evropské integrace a podporovat pochopení a toleranci mezi evropskými národy prostřednictvím výuky jazyků, historie, kultury, tradic a mezilidské komunikace.

Internetové stránky projektu: <http://www.fem.uniag.sk/meec/>

An Intercultural Approach to Learning Foreign and Second Languages in Europe

Partnerství: CZ, ES (koordinátor), EE, ES, DE, TR, AT, UK

Délka trvání projektu: 2005 – 2008

Cílová skupina: dospělí (18+)

Popis projektu: Projekt řeší důležité otázky celoživotního vzdělávání v evropském rozměru. Cílem projektu je pomoci účastnickým institucím a organizacím prozkoumat mezikulturní problematiku prostřednictvím vyučování a učení jazyků v Evropě v rámci různorodosti kontextu a zemí.

Internetové stránky projektu: <https://virtual.ujaen.es/docencia/> (nejedná se oficiální veřejně přístupné stránky, ale o virtuální platformu v rámci stránek koordinátorské instituce)

Learning Educators

Partnerství: CZ (koordinátor), ES, GR

Délka trvání projektu: 2006 – 2009

Cílová skupina: dospělí (18+)

Popis projektu: Projekt se zabývá použitím Evropského jazykového portfolia (EJP) při výuce cizích jazyků. Cílem projektu je rozšíření povědomí o EJP, které je významným nástrojem motivace a sebehodnocení studentů cizích jazyků. Umožňuje jim, aby sami zhodnotili své znalosti jazyků dosažené jak prostřednictvím formálních, tak i neformálních a informálních forem učení. Aktivita projektu jsou zaměřeny na detailní práci s EJP a na výzkum problematiky související s EJP.

Internetové stránky projektu: <http://www.learning-educators.com/>

Barriers in Adult Education (BADED)

Partnerství: CZ (koordinátor), AT, FI

Délka trvání projektu: 2006 – 2008

Cílová skupina: lidé žijící v sociálně a geograficky znevýhodněných oblastech

Popis projektu: Cílem projektu je definovat bariéry, které znesnadňují dospělým zvláště těm, kteří žijí v geograficky a sociálně znevýhodněných oblastech, další vzdělávání různého zaměření a forem (bariéry dané vzdělávacím systémem, poradenským systémem, trhem práce, sociálními a kulturními normami a bariéry dané vnitřními problémy jedince). V rámci projektu budou tyto bariéry široce diskutovány, klasifikovány a vyhodnocovány. Projektoví partneři se pokusí se na jednotlivé typy bariér vyprojektovat odpovídající poradenské služby eliminující tyto bariéry.

Internetové stránky projektu: <http://www.nvf.cz/spps/baded.htm>

PACT - Parents and Cultures Together

Partnerství: CZ, UK (koordinátor), SE

Délka trvání projektu: 2005 – 2008

Cílová skupina: mladí lidé a jejich rodiče v ohrožení sociální exluze

Popis projektu: Cílem projektu je podpora sociální inkluze rodičů a opatrovníků dětí handicapovaných a různým způsobem znevýhodněných prostřednictvím identifikace a výměny dobré praxe v učení.

Internetové stránky projektu: <http://server.louda.info/pact.cz>

COLLABORA - Collaborative Learning and Crosscultural Integration

Partnerství: CZ, ES, IT, TR, ES (koordinátor)

Délka trvání projektu: 2006 – 2009

Cílová skupina: minoritní skupiny (zaměřeno především na rómské občany), mladí dospělí v ohrožení sociální exluze

Popis projektu: Cílem projektu je vznik metodologie pro práci s menšinami a přiblížení menšin většinové společnosti. Projekt je zaměřen na výměnu zkušeností mezi organizacemi různého typu v oblasti vzdělávacího systému dospělých z rómské minority. Zaměřuje se na poznávání společných i odlišných charakteristik této skupiny v kulturách zapojených zemí.

Internetové stránky projektu: <http://www.collaboraproject.com>

R.E.W.I.N. – Reconciliation of Working Life and Family for Women

Partnerství: CZ, IT (koordinátor), FR

Délka trvání projektu: 2006 – 2008

Cílová skupina: dospělé ženy a muži (už jsou i otcové na mateřské)

Popis projektu: Cílem projektu je výměna zkušeností a nejlepších praktik dosažených v zapojených partnerských zemích a iniciativ a strategií vyvinutých pro sladění pracovního a rodinného života žen. Projekt se zaměřuje na problematiku rovných příležitostí, flexibilních a pro rodinu příznivých pracovních podmínek, které jsou poskytovány zaměstnavateli a veřejnými autoritami.

Internetové stránky projektu: <http://rewinproject.blogspot.com/>

PEACE – Power Exchange through Acting Intercultural Experience

Partnerství: CZ, DE, AT (koordinátor), TR

Délka trvání projektu: 2006 - 2009

Cílová skupina: studenti, učitelé, veřejnost (při příležitosti představení pro veřejnost)

Popis projektu: Cílem projektu je přispět k pochopení kulturních rozdílů v evropských zemích (včetně Turecka), se zřetelem na rozdíly v neverbální komunikaci, a k odstranění komunikačních bariér v přímé mezikulturní interakci. Hlavním zdrojem získávání informací o různých kulturách je poznávání historických archetypů, se kterými se setkáváme v pohádkách, mýtech, legendách a ságách jednotlivých zemí. Využívání Galli metody a psychodramatu umožňuje účastníkům objevovat kulturní specifika kreativním způsobem. Na základě získaných materiálů vznikají divadelní hry, prostřednictvím kterých jsou získané znalosti sdíleny ve veřejných představeních

Internetové stránky projektu: <http://www.festival-of-friends.com/button4-de7.htm> (stránky německého partnera)

Chance-Kenntnis-Verantwortlichkeit

Partnerství: CZ, DE (koordinátor), DE, PL

Délka trvání projektu: 2006 – 2009

Cílová skupina: mládež, studenti, ženy, muži každého věku, kdo chce být, nebo je aktivní a kreativní

Popis projektu: Cílem projektu je výměna zkušeností, zejména v oblasti kultury, posílení a rozvíjení vzájemného porozumění ke kulturním identitám jednotlivých zemí. Díky společnému učení, společné práci na výstavách a ve workshopech a seminářích, rozvíjí účastníci – učící se i učitelé – vzájemné porozumění a toleranci. Tvůrčí činností, uměním, poznáváním kultury účastníci získávají nové znalosti a rozvíjí proces společného učení.

Internetové stránky projektu: www.nobl.eu

CYRIL – Culture in Your Region in Informal Learning

Partnerství: CZ, UK (koordinátor), RO, LT, IS

Délka trvání projektu: 2007 – 2009

Cílová skupina: dospělí účastníci vzdělávání, vzdělavatelé dospělých, místní komunity

Popis projektu: Cílem projektu je přispět k aktivnímu občanství a rozvíjet, udržovat a sdílet informace a znalosti o různých prvcích evropské kultury se záměrem připravit jak vzdělavatele dospělých, tak účastníky vzdělávání na Evropský rok kultury 2008. V rámci projektu dochází k výměně a sdílení nejefektivnější a nejvhodnější metody a způsoby, jak dospělým účastníkům vzdělávání předat aktuální a podstatné znalosti o evropské kultuře.

Internetové stránky projektu: zatím nejsou (zmínka na webu české instituce: http://www.athena.euweb.cz/mezinarodni_cyril.htm)

Pozn. : Popisy jednotlivých projektů partnerství zpracovány podle Kompendia projektů partnerství 2007 (Dostupné z <<http://www.naep.cz> >.) a podle informací uvedených na internetových stránkách jednotlivých projektů.

Příloha 9 Otázky pro řešitele projektů

Obecné informace

1. Jedná se o Váš první projekt v rámci programu Grundtvig (projekt partnerství/projekt vzájemné výměny zkušeností (starý název)?

- ANO
- NE
 - Kolik jiných projektů Grundtvig jste už řešili a o jaké projekty se jednalo? Kdy jste je řešili?

2. Řešíte/řešili jste ještě jiné projekty? (vzdělávací projekty/projekty podobného typu ale s jiným zdrojem financování)

- ANO
 - jaké projekty se jedná/jednalo (zaměření/časový harmonogram)
 - o jaký typ grantu (zdroj financování) se jedná/jednalo (zdroj financování + případně výše grantu)
- NE

3. Jak jste se o programu Grundtvig a jeho možnostech dověděli?

4. Proč jste měli o projekt Grundtvig zájem? (jaké jste v něm viděli možnosti, co podle Vás nabízí víc/méně ve srovnání s ostatními grantovými možnostmi)

5. Jak partnerství vzniklo?

- kontaktní seminář
- vlastní kontakty
- účast na vzdělávací akci v zahraničí
- na základě již dřívější spolupráce s (některými) partnery projektu
- jinak (uveďte prosím jak)

6. Uveďte prosím případné další komentáře ke kategorii.

Žádost o grant

7. Představovalo pro Vás vyplnění žádosti o projekt partnerství pro rok 2007 nějaký problém?

- ANO
 - která část/části Vám konkrétně připadaly problematické?
- NE
 - považuji žádost za naprosto srozumitelnou a přehlednou,
 - informace, které je nutno podat považuji za relevantní

8. Vidíte velký rozdíl mezi formou žádosti (obsahová stránka) o projekt v předcházejícím období (kdy byl Grundtvig součástí Národní agentury Sokrates) a žádostí na rok 2007?

- ANO
 - žádost je jednodušší (uveďte prosím v čem konkrétně)
 - žádost je komplikovanější (uveďte prosím v čem konkrétně)
- NE
 - neshledávám žádné podstatné rozdíly

9. Je ve srovnání s předchozím obdobím podávání žádosti administrativně jednodušší?
(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

10. Je ve srovnání s předchozím obdobím podání žádosti časově méně náročnější?
(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

11. Setkali jste se někdy se zamítnutím Vaší žádosti o projekt Grundtvig?

➤ ANO

- z důvodu formálních nedostatků (např. chybějící podpis, nevyplněná část žádosti)
- nedostatečně bodově ohodnocená žádost
- neschválení dostatečného počtu zahraničních partnerů
- jiné důvody (uveďte prosím jaké)

➤ NE

12. Zjednodušili/změnili byste něco ve formuláři pro podávání žádostí?

➤ ANO (uveďte prosím co konkrétně)

➤ NE

13. Zjednodušili/změnili byste něco v procesu podávání žádostí?

➤ ANO (uveďte prosím co konkrétně)

➤ NE

14. V případě, že máte zkušenosti s podáváním žádostí o jiný typ projektů v oblasti vzdělávání než je Grundtvig,

- připadá Vám ve srovnání po formální stránce žádost o Grundtvig projekt jednodušší?
(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte, uveďte prosím i konkrétní příklady projektů)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

- připadá Vám ve srovnání žádost o Grundtvig projekt administrativně jednodušší?
(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - určitě ne
 - nevím
- připadá Vám ve srovnání podání žádosti o Grundtvig projekt časově méně náročnější?
(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)
- určitě ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - určitě ne
 - nevím

15. Uveďte prosím případné další komentáře ke kategorii.

Finanční stránka

16. Považujete přidělený grant vzhledem k realizovaným/plánovaným aktivitám za dostačující?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

17. Při porovnání s předcházejícím obdobím (první rok projektu/již ukončený jiný projekt Grundtvig), umožňuje současný přidělený grant realizovat více aktivit?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

18. Při porovnání s předcházejícím obdobím (první rok projektu/již ukončený jiný projekt Grundtvig), je finanční administrativa projektu jednodušší? (nově zavedené paušální částky, zrušení povinnosti vypracovávat průběžnou a závěrečnou finanční zprávu)

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

19. Představují pro Vás instrukce ze strany Národní agentury ohledně zacházení s přiděleným grantem nějaké problémy/překážky?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

20. Při porovnání s jinými (obdobnými) projekty, které realizujete/realizovali jste, je přidělená finanční částka na projekt Grundtvig vyšší?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

21. Při porovnání s jinými projekty, které realizujete/realizovali jste, připadá Vám systém financování v rámci Grundtvigu lepší?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

22. Uveďte, prosím, případné další komentáře ke kategorii.

(Byl/bude nutný (velký) finanční spolupodíl Vaší instituce?)

Co konkrétně pro Vás představuje zvýšené náklady, na které by jste uvítali větší grant?)

Administrativní stránka

23. Je projekt náročný po administrativní stránce? (dokumentace, dokumenty pro Národní agenturu, vykazování financí..)

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

24. Ve srovnání s předchozím obdobím, připadá Vám administrativa projektu nyní jednodušší?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

25. Při porovnání s jinými (obdobnými) projekty, které realizujete/realizovali jste, připadá Vám administrativní stránka projektu Grundtvig jednodušší?
(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

26. Můžete na základě vlastních zkušeností uvést konkrétní návrhy na další zjednodušení administrativy projektů Grundtvig?

27. Uveďte prosím případné další komentáře ke kategorii.

Cílová skupina

28. Jaký očekávaný vliv by měl projekt mít na cílovou skupinu? (Pokud lze hodnotit, jaký vliv projekt má už v této fázi projektu?)

29. Je cílová skupina spokojená s projektem?
(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

30. Vyskytly se nějaké problémy se zapojením cílové skupiny do aktivit/mobilit v rámci projektu?

- ANO (uveďte prosím, o jaké problémy se jedná/jednalo)
- NE

31. Hodnotíte úroveň komunikace s cílovou skupinou jako dobrou?
(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

32. Při porovnání s jinými (obdobnými) projekty, které realizujete/realizovali jste, hodnotíte (možnosti) zapojení cílové skupiny do aktivit projektu (účast na mobilitách) jako lepší? (označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

33. Uveďte prosím případné další komentáře ke kategorii.

Globální hodnocení

34. Jste spokojení s dosavadním průběhem projektu? Splnil zatím Vaše očekávání? (označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

35. Setkali jste se při řešení projektu s nějakým výrazným problémem?

- ANO (o jaký problém se jednalo a jak jste ho řešili?)
- NE

36. Jaké jsou dosavadní a předpokládané přínosy projektu Grundtvig pro Vaši instituci?

37. Na základě dosavadní zkušenosti s programem Grundtvig, budete mít v budoucnu zájem o další projekt v tomto programu a proč?

- ANO
- NE

38. Program celoživotního učení by měl znamenat zjednodušení finančních a administrativních mechanismů, vnímáte to tak?

- ANO
- NE

39. Dle vašeho názoru, které jsou hlavní plusy současné podoby programu v porovnání s předcházejícím obdobím?

40. Mohli by jste uvést jakékoli další připomínky či doporučení týkající se managementu a realizace projektu v rámci programu Grundtvig?

41. Jaká je velká je Vaše spokojenost s projektem Grundtvig ve srovnání s jinými projekty, které jste řešili/řešíte?

42. Uveďte prosím případné další komentáře.

Příloha 10 Zkrácený přepis expertního šření I. (písemná forma odpovědí)

Obecné informace

3. Jak jste se o programu Grundtvig a jeho možnostech dověděli?

První informace o Programu celoživotního učení jsme získali z webu MŠMT, po prostudování stránek NAEP jsme kontaktovali administrátora programu a na schůzce prodiskutovali možnosti zapojení. Pracovníci agentury jsou velmi milí a ochotní pomoci, což nás povzbudilo k vytvoření projektu a podání žádosti. Kromě Grundtvigu jsme se zapojili do Comenia, Hostitelských institucí, v plánu máme EHP/Norsko.

4. Proč jste měli o projekt Grundtvig zájem? (jaké jste v něm viděli možnosti, co podle Vás nabízí víc/míň ve srovnání s ostatními grantovými možnostmi)

Náš zájem o program vycházel z projektového záměru, který jsme měli (propojení počátečního a dalšího vzdělávání, resp. skupiny studentů a seniorů), což Grundtvig umožňuje. Výhodou programu je mezinárodní rozměr a přenos zkušeností (je velmi cenné získat kontakty a zkušenosti ze zahraničí, vidět, jak fungují zahraniční instituce). Administrace projektu není tak náročná, jako projekty ESF. Zjednodušení, které přinesl rok 2008, umožnilo, aby se zapojili i instituce bez projektových zkušeností, jako my. Na druhou stranu není možné získat větší sumu peněz (v projektech partnerství), není tedy možné realizovat aktivity ve větším rozsahu.

5. Jak partnerství vzniklo?

- kontaktní seminář
- vlastní kontakty
- účast na vzdělávací akci v zahraničí
- na základě již dřívější spolupráce s (některými) partnery projektu
- jinak (uveďte prosím jak): partnerství vzniklo přes evropskou databázi PartBase

Žádost o grant

7. Představovalo pro Vás vyplnění žádosti o projekt partnerství pro rok 2007 nějaký problém?

➤ ANO

- která část/části Vám konkrétně připadaly problematické? *Celkově bylo nutné agenturu několikrát navštívit, aby jsme pochopili logiku programu (příhlášky), po konzultaci již byla žádost srozumitelná. Největším problémem bylo vyplnění části projektových mobilit, kde pokyny nebyly jasné. Dobré by bylo, kdyby zveřejněny příhlášky (části přihlášek) z minulých let nebo vzorová přihláška s popisem či návodem, jak vyplnit.*

➤ NE

- považuji žádost za naprosto srozumitelnou a přehlednou,
- informace, které je nutno podat považuji za relevantní

8. Vidíte velký rozdíl mezi formou žádosti (obsahová stránka) o projekt v předcházejícím období (kdy byl Grundtvig součástí Národní agentury Sokrates) a žádostí na rok 2007?

➤ ANO

- žádost je jednodušší (uved'te prosím v čem konkrétně): *zejména rozpočtová část*
- žádost je komplikovanější (uved'te prosím v čem konkrétně)

➤ NE

- neshledávám žádné podstatné rozdíly

Finanční stránka

16. Považujete přidělený grant vzhledem k realizovaným/plánovaným aktivitám za dostačující?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- *spíše ne (není možné realizovat aktivity ve větším rozsahu, není možné, aby vyjel větší počet lidí, což by (v našem případě) bylo velmi prospěšné, není možné nakoupit materiální vybavení pro projekt; je také nutné přihlédnout ke klesajícímu kurzu EURA, finanční prostředky se tím velmi zmenšily)*
- určitě ne
- nevím

19. Představují pro Vás instrukce ze strany Národní agentury ohledně zacházení s přiděleným grantem nějaké problémy/překážky?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- *spíše ne - pracovníci jsou velmi ochotní podat informace, velmi důležitá ke ale osobní zkušenost s projekty a zacházením s finančními prostředky*
- určitě ne
- nevím

20. Při porovnání s jinými (obdobnými) projekty, které realizujete/realizovali jste, je přidělená finanční částka na projekt Grundtvig vyšší?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- *určitě ano - Evropské projekty nabízí daleko větší množství peněz než státní dotace, granty*
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

Administrativní stránka

22. Je projekt náročný po administrativní stránce? (dokumentace, dokumenty pro Národní agenturu, vykazování financí..)

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- *spíše ne - administrativní stránka není tak náročná jako u ESF, srovnatelné se státními programy*
- určitě ne
- nevím

Cílová skupina

26. Jaký očekávaný vliv by měl projekt mít na cílovou skupinu? (Pokud lze hodnotit, jaký vliv projekt má už v této fázi projektu?)

Zlepšení informační gramotnosti mezi cílovou skupinou seniorů, kladný vliv na mezigenerační komunikaci (velmi dobré výsledky)

Globální hodnocení

32. Jste spokojení s dosavadním průběhem projektu? Splnil zatím Vaše očekávání?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- *určitě ano - jsme velmi spokojení s mezinárodními partnery (dobrá pracovní skupina), s chováním a zájmem cílové skupiny i s dosavadními výsledky projektu, projektové meetingy se ukázaly jako velmi zajímavé*
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

33. Setkali jste se při řešení projektu s nějakým výrazným problémem?

- ANO (o jaký problém se jednalo a jak jste ho řešili?)
- *NE - pouze bych řekla, že je nutné brát v úvahu mezinárodní charakter skupiny (myšlení, styl práce je odlišný, viz např. rozdíl mezi Čechy a Španěli), což se ukázalo již na prvním meetingu a je potřeba to brát do úvahy a dále s tímto faktem pracovat*

35. Na základě dosavadní zkušenosti s programem Grundtvig, budete mít v budoucnu zájem o další projekt v tomto programu a proč?

- *ANO - Program je velmi zajímavý, budeme chtít na tento projekt navázat popř. podat další projekt*
- NE

Příloha 11 Zkrácený přepis expertního šření II. (osobně vedené expertní šření)

Obecné informace

4. Proč jste měli o projekt Grundtvig zájem? (jaké jste v něm viděli možnosti, co podle Vás nabízí víc/míň ve srovnání s ostatními grantovými možnostmi)

„ Z evropských programů, které národní agentura nabízí, je nám Grundtvig nejbližší i vzhledem k zaměření firmy, protože celoživotní vzdělávání se týká právě dospělých osob 18 +, nebo v některých případech 21 +, ale každopádně zaměření je přesně na to, co my potřebujeme. Dalším důvodem je, že u Grundtvigu není limitace pro podnikatelské subjekty - my tuhle podmínku splňujeme u Grundtvigu, ale nesplňujeme ji třeba u Erasmu nebo u jiných programů, protože nejsme instituce, která je financovaná státem [...]. A taky bych řekl, že díky portfoliu institucí, které se můžou zapojit, protože my jsme chtěli od počátku aby to nebyla jen výměna jazyková, ale abychom získávali i informace o výuce, protože by to měla být výměna ze všech stran [...]

„Já bych řekl, že Grundtvig má velké možnosti, ten program je hodně variabilní a nesvazuje lidi [...]"

„Ale je to taky samozřejmě o lidech, se kterými pracujete. Spolupráce s národní agenturou se dá ocenit, protože vždycky vyšli vstříc a informace podávali adekvátně. Nebyl to takový úřednický přístup, že si z toho nic neodnesete a nevíte, jak to v tom programu ve skutečnosti je, protože spoustu lidí do toho programu nejde, protože si nedovede přeložit, co za tím je. [...] A to si myslím, že třeba umožňuje kontaktní seminář - umožňuje říct ano, za tím je toto, a uvedou vám příklady, jak se říká ty příklady dobré praxe, ale lidsky [...]"

Žádost o grant

10. Je ve srovnání s předchozím obdobím podání žádosti časově méně náročnější?
(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

„Je tam spíše změna termínu, že letos, i vlastně v loňském roce, to bylo trošku posunuté. Bylo to asi kvůli tomu, že Brusel některé věci možná pravděpodobně zdržel, takže to bylo do konce března, letos je to do poloviny února, což mi přijde jako dost rychlá doba, protože vlastně ty první žádosti se podávaly do konce února a musím přiznat, že to bylo velmi rychlé. Protože většina kontaktních seminářů, když chcete, aby byly úspěšné, tak je na podzim. Většinou je dobré mít kontaktní seminář a v zápětí, když ti partneři chtějí do toho projektu jít, je hned kontaktovat a podchytit, jinak ta doba mine a konec. A Vánoce, to je období, kdy většina lidí nedělá [...] a my jsme měli nejvíc naspěch, dalo by se říct, od poloviny ledna dál [...] a do toho konce února to bylo natěsno. Ted' si myslím, že když je to do poloviny února, tak je to ještě víc natěsno, že bych skoro řekl, že seminář by mohl být už i klidně v říjnu, aby to lidi stihli vstřebat, aby si stihli říct a vyměnit informace. Konec března si myslím, že by byl lepší.

Tam je zas otázka to, že se vám posouvají vám začátky čerpání peněz a čerpání grantu, takže možná ten konec února by byl neoptimálnější [...], protože můžete začít v září [...].Loni byla vlastně smlouva podepsaná až od října, tím pádem všechno bylo posunuté..

13. Zjednodušili/změnili byste něco v procesu podávání žádostí?

- ANO (uveďte prosím co konkrétně) – *„Tak ideální by bylo podávat všechno elektronicky, tam zase bohužel není záruka, že to od vás stoprocentně dostanou [...] a vy se na to spoléháte a máte určitý termín. Proto ta papírová kopie je nejspolehlivější a vlastně i důkaz o poštovním, kdy jste to podal, je prostě nejdůležitější.“*
- NE

Finanční stránka

16.Považujete přidělený grant vzhledem k realizovaným/plánovaným aktivitám za dostačující?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- *určitě ano („v letošním roce ano“)*
- *spíše ano*
- *spíše ne*
- *určitě ne*
- *nevím*

„Já bych porovnal, co bylo předtím a co bylo teď. Předtím koordinátor dostával víc peněz než ostatní partneři a myslím si, že oprávněně, protože prostě ta koordinace tam byla potřeba, a u každého projektu je potřeba, a myslím si, že i do budoucna by to mělo být finančně rozlišené, protože dělá víc práce.“

„Dřív jsme také měli určité kategorie, které jsme museli splňovat, ale neměli jsme omezení typu mobility. To znamená, že jsme se sice mohli zavázat k mobilitám, ale v případě, že se nesplnily, tak tam nebyly žádné penalty, nebo prostě pokuty, když to řeknu v tomhle případě, než v současné době. Teď je grant pro všechny stejný, že jsme na tom na jednu stranu jakoby biti, na jednu stranu zvýhodnění, protože v projektu, kde jsme partneři, je to výhodnější, dostali jsme víc peněz. Tam, kde jsme koordinátoři, tam máme stejně, což je horší, tak se to vyrovnalo.“

„Předtím, když jsem měl tu možnost vidět a porovnávat granty z ostatních evropských zemí, tak my jsme na tom byli skoro nejhůř. [...]Teď je to rovné ke všem, zase některé země ale tvrdí, že vůči nim je to prostě málo, protože samozřejmě oni ten grant velmi rychle využijí na nějaké mobility a už na nic jiného jim nezbude. A když máte předepsaných, v jednom projektu máme předepsaných každý rok šest mobilit, [...] záleží na typu projektu, kde se to dá splnit, v jednom projektu máme 8 partnerů, letos máme naplánované vlastně poslední tři návštěvy [...], tam mobility splníme bez problému. V druhém projektu máme pouze tři partnery, včetně nás, to znamená, že jsou pouze dvě země, kam můžeme jet a musíme splnit za dva roky 12 mobilit. Přibrat partnera nemůžeme, což si myslím, že je teda velká chyba. Protože můžete zjistit, že partner prostě nefunguje, jak má a chcete si najít nového, nebo třeba i případně vyměnit [...]. Ta možnost, aby jste přibral partnera si myslím, že je dobrá, ale to už nikdo nezohlednil.“

[...]

„Řekl bych, že s částkou jsme spokojeni, že pro naši zemi jsme si polepšili, teď v současné době, a že je to prostě rovné, [...] to ano, je to optimální, neshledávám, že by to bylo málo, ale z hlediska propočtu zjistíte, že opravdu větší část padne právě na původní variabilní náklady, tzn. na mobility.“

„Dřív tam byly omezení, tzn. že ty mobility jsme se spíš snažili dělat v menším množství, takže nás vycestovalo míň za cenu toho, abychom splnili kritéria maximálního množství převedení ze standardní částky, což bylo 50 %, a to jsme si dovedli ohlídat, ale nemohli jsme si toho moc dovolit. Teď zas musíme splnit mobility, ale když vezmete víc lidí, tak už opravdu nemáte na nic kolem [...]. Není to jednoduché a je to opravdu provázané se splněním mobilit.“

[...]

„Z mého pohledu se přiznám, že ten systém, co byl předtím, tak asi byl možná takový přesnější. Ty pevné sazby jsou dobré, můžete v zásadě dělat všechno, ale nedává to lidem mantinely.“

[...] protože jsme měli předtím kategorie, tak když teď dělám finanční vyúčtování, tak podle těch kategorií postupuji, úplně stejně. Prostě dávám si přímé náklady, ostatní přímé náklady a přesně podle toho postupuji pro účetní.“

„Agentura, teď všechny agentury evropských programů, říkají, že chtějí pouze kopie od cestovních dokladů a nic ostatního je nezajímá. No ale pro účetní musíte dát stejně úplně všechno, přesně to rozčlenit i pro naše vnitřní účetnictví. A pokud je někdo třeba, dejme tomu, ze státní instituce, kde mají ekonomku a kde ekonomka s ním třeba nekomunikuje tak často, tak neví, do jakých kategorií, co si vůbec vlastně může dovolit.“

[...]

„Myslím si, že je potřeba mít hranice, které vlastně ale nejsou. Protože potom se taky může stát, že vám někdo řekne ‚ale tento náklad je neoprávněný, a tím pádem nám budete muset vrátit grant‘, což je smutné pro všechny strany.“

[...]

„Z mého pohledu, když bych to měnil, tak bych nechal kategorie klidně tak, jak byly, standardní i variabilní, případně třeba navýšil variabilní kategorii tak, aby mohlo být víc mobilit, aby to tedy splňovalo projekt na tu výměnu zkušeností. Ale na druhou stranu bych ty kategorie vymezil a případně navýšil [...].“

„Teď můžete všechno, ale nevíte, [...], ten, kdo to nezná ... Já že jsem ten projekt finančně, dalo by se říct, administroval už po třetí rok, tak už vím, co bych mohl. A když případně nevím, tak to tedy konzultuji, ale ti nováčci si myslím, že jako... představte si, že jste ve státní škole, kdy si učitelka sama musí všechno dávat dohromady, to si myslím, že je mnohem složitější.“

„Možná výhodou letos je, že můžete, dejme tomu, zakalkulovat práci člověka, v omezené míře, ale ano, to dřív nebylo. A to hodně lidí kritizovalo [...]. A ještě vlastně to obnáší práci účetní, kterou musíte zaplatit, a loni jste neměla tu účetní z čeho zaplatit, protože nebyla kategorie, do které byste to mohli dát. Letos ano, takže pokud by se možná ty položky, které byly, trošku inovovaly, zvýšily, navýšil se ten nehmotný majetek, nebo odpisový majetek, a dejme tomu přidala i kolonka pro práci pro účetní nebo práci na projektu nebo práci metodicky na projektu. Protože my jsme tyto věci vždycky dotovali. Normálně běžně, pokud jsem to nedělal já, nebo pokud to nedělal někdo ze zaměstnanců [...].“

17. Při porovnání s předcházejícím obdobím (první rok projektu/již ukončený jiný projekt Grundtvig), umožňuje současný přidělený grant realizovat více aktivit?
(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne („spíše mobility, ale ostatní aktivity ne, na úkor aktivit“)
- určitě ne
- nevím

„Přidělený grant co se týče k realizovaným aktivitám, si myslím, že v letošním roce dostačující je. A realizovat více aktivit? Já si myslím že spíše ne. Spíše mobilit ano, ale ostatní aktivity tedy ne, na úkor ostatních aktivit.“

20. Při porovnání s jinými (obdobnými) projekty, které realizujete/realizovali jste, je přidělená finanční částka na projekt Grundtvig vyšší?
(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne („[...] když porovnáám, vlastně na stejné úrovni je Leonardo, na stejné úrovni je Grundtvig 2, tak je spíše nižší. Ale srovnáváme možná s nesrovnatelným, řekl bych, protože tady jde přece jenom o výměnu zkušeností mezi institucemi, a v Grundtvigu je to trochu založeno na tom pionýrství, na tom entuziasmu. Kdežto v Leonardu jde o odborné zkušenosti, tam musíte zaplatit lidem cestu, přesný počet mobilit atd. [...]. A ještě tedy podotknu, že ty stáže jsou tam dlouhodobé, není to krátkodobá věc, proto ty finanční prostředky jsou větší. U Grundtvigu je mezinárodní seminář maximálně čtyři dny, pět dnů, víc to není, takže asi v tom je spíš rozdíl.“
- určitě ne
- nevím

22. Uveďte, prosím, případné další komentáře ke kategorii.

Byl/bude nutný (velký) finanční spolupodíl Vaší instituce? *„To ano, ale my jsme to někdy prokazovali, někdy jsme to neprokazovali. To je to, co říkám, třeba práce metodicky, moje práce, to jsou věci, které vlastně platila firma.“*

Co konkrétně pro Vás představuje zvýšené náklady, na které by jste uvítali větší grant?

„Když nemáte kategorie, tak si to můžete rozvrhnout jak chcete. Máte dané mobility, na to těch peněz moc není, takže to znamená buďto zvýšit grant celkově - pokud někdo po mě požaduje mobility, tak 1000 EUR na jednu mobilitu, to je prostě málo. Ze zkušenosti, vždycky, když jedou dva lidi, tak to přesáhne přes dva tisíce EUR. A to hledáte letenky strašně dlouho dopředu, a všechny možné nejlevnější způsoby, a nedosáhnete toho. Takže buďto celkové navýšení a nebo snížení počtu mobilit.“

Administrativní stránka

23. Je projekt náročný po administrativní stránce? (dokumentace, dokumenty pro Národní agenturu, vykazování financí..)

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- nevím

„V letošním roce nebude, asi to bude jednodušší.“

„Ale je to zase otázka ..., ono se zdá, že je to jednodušší. Pro Národní agenturu ano, ale vy musíte mít ve vnitřním účetnictví pořádek, to znamená, že děláte úplně stejně to samé, co předtím. Já pro účetní musím každou mobilitu vykazovat stejným způsobem jako předtím, i když Národní agentuře dám jenom letenku. Povinnost se přenesla na vás a říkají, že je to jednodušší, ale není to jednodušší, je to úplně stejné. Protože vy vlastně v účetnictví nemůžete mít něco vykázaného bez toho, abyste na to měl doklad.“

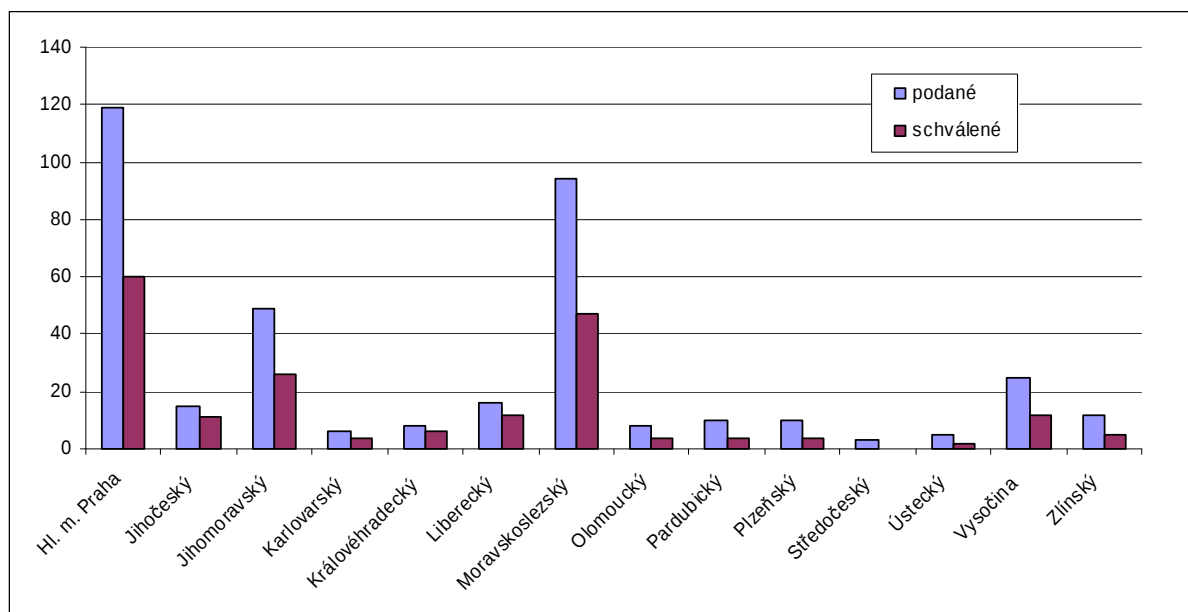
„A navíc bych řekl, nevím, jestli je to složitější nebo jednodušší, vlastně teď nejsou daná maxima na každou zemi, to znamená, že vy se řídíte českým účetním zákonem [...] Když jsem si udělal nějakou kalkulaci v porovnání s předchozími jakoby paušálními částkami, maxima na danou zemi, tak to vyšlo skoro stejně [...]

24. Ve srovnání s předchozím obdobím, připadá Vám administrativa projektu nyní jednodušší?

(označte prosím to tvrzení, které nejlépe vystihuje Váš názor a komentujte)

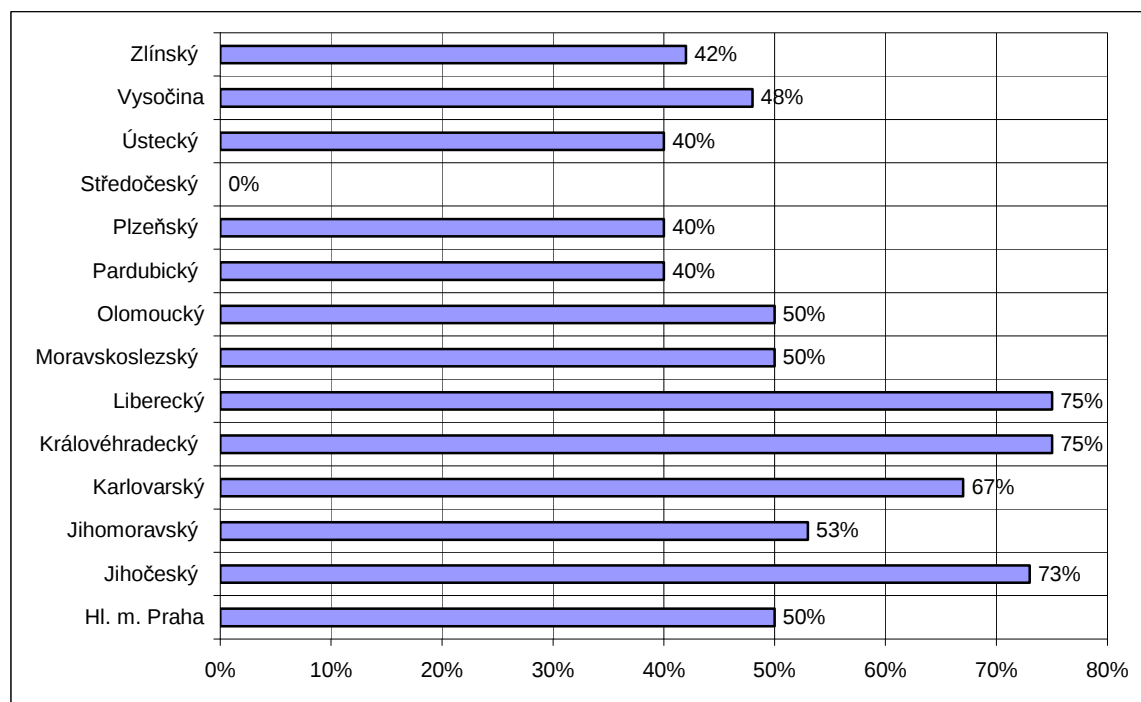
- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne (*„Je to složitější, nemáte kategorie, musíte si to sám rozvrhnout. [...] ... nemáte mantinely, kdyby ty mantinely, které byly, byly možná trochu lepší, zvýhodněné právě třeba na základě některého dotazníku, tak by to bylo jednodušší.“*)
- nevím

Příloha 12 Žádosti podle jednotlivých krajů (2001 – 2006)

Pramen: Grundtvig v číslech. Informační leták Národní agentury pro evropské vzdělávací programy.

Příloha 13 Úspěšnost podaných žádostí v jednotlivých krajích (2001 -2006)

Pramen: Grundtvig v číslech. Informační leták Národní agentury pro evropské vzdělávací programy.

Pozn. : Grafy lze nalézt v informačním letáku Grundtvig v číslech, elektronickou podobu grafů poskytlo oddělení programu Grundtvig.